T.C.
TRAKYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İNTERDİSİPLİNER ENGELLİ ÇALIŞMALARI ANABİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

ENGELLİ ÇOCUĞU OLAN AİLELERİN KARAR VERME STRATEJİLERİ İLE DUYGUSAL ZEKÂLARI ARASINDAKİ İLİŞKİ

ARZU RADA

DANIŞMAN
PROF. DR. İBRAHİM COŞKUN

EDİRNE, 2022

Tezin Adı: Engelli Çocuğu Olan Ailelerin Karar Verme Stratejileri İle Duygusal Zekâları Arasindaki İlişki

Hazırlayan: Arzu RADA

ÖZET

Araştırmada engelli çocuğu olan ailelerin karar verme stratejileri ile duygusal zekâları arasındaki ilişkinin farklı değişkenler açısından incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmada ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. Araştırma 2020-2021 eğitim ve öğretim yıllında Gebze'de bulunan özel rehabilitasyon merkezinde engelli çocuğu olan 200 aile ile gerçekleşmiştir. Araştırmada veri toplama aracı olarak Melbourne Karar Verme Ölçeği I-II, Bar-On Duygusal Zekâ Ölçeği, Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği ve Demografik bilgi formu kullanılmıştır.Verilerin analizinde; Pearson koreasyon, bağımsız gruplar t testi, Mann Whitney u testi, Tek yönlü Anova testi, Krustal Wallis ayrıca post hoc testlerinden Turkey testi kullanılmıştır. Katılımcılardan toplanan ölçek sonuçları SPSS 26.0 programıyla analize edilmiştir.

Araştırmanın sonuçlarına göre engelli çocuğu olan ailelerin algılanan aile desteği ile karar verme puanlarına bakıldığında yaş, cinsiyet, eğitim durumu ve çalışma durumu açısından anlamlı bir fark olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Engelli çocuğu olan ailelerin algılanan aile desteği ile karar verme puanlarının, çocuğun engel durumu açısından zihinsel yetersizliği tanılı çocukların ailelerinin erteleyici karar verme puanları farklılaşmaktadır. Diğer alt boyut puanları arasında anlamlı bir fark olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Engelli çocuğu olan ailelerin duygusal zekâ puanları cinsiyet açısından incelendiğinde, kadınların erkeklere göre empati ve dürtü kontrolü puanlarının daha yüksek olduğu sonucuna varılmıştır. Engelli çocuğu olan ailelerin duygusal zekâ puanları yaş açısından bakıldığında kişiler arasında 30 yaşın altında olan engelli ailelerinin, Empati ile Duygusal benlik bilinci boyutlarının daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca engelli çocuğu olan ailelerin duygusal zekâ puanlarının eğitim durumu farklı aileler arasında anlamlı bir fark olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Engelli çocuğu olan ailelerin duygusal zekâ puanları çalışma durumuna göre çalışan engelli ailelerinde çalışmayanlara göre kararlılık düzeyinin daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Engelli çocuğu olan ailelerin duygusal zekâ puanlarının çocuğun engel durumu açısından çocuğun tanısı öğrenme güçlülüğü olan ailelerde mutluluk düzeyinin yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Karar verme stratejileri ile algılalan sosyal destek alt boyutları arasındaki ilişkide dikkatli karar verme ile arkadaş desteği ve aile desteği boyutları arasında pozitif yönlü anlamlı ilişki bulunduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca panik karar verme ile özel destek arasında pozitif yönlü ilişki bulunduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Sözcükler: Engelli çocuğu olan aileler, karar verme, duygusal zekâ, algılanan sosyal destek

Name of Thesis: The Relationship Between the Decision-Making Strategies and the Emotional Intelligence of Families With Disabled Children

Prepared by: Arzu RADA

ABSTRACT

This study aims to examine the relationship between the decision-making strategies of families with disabled children and their emotional intelligence in terms of different variables. Relational screening model was adopted for this research.

The research was conducted with 200 families with disabled children in the special education and rehabilitation centerlocated in Gebzeduring the 2020-2021 academic year.Melbourne Decision Making Questionary I-II, Bar-On Emotional Intelligence Scale, Multidimensional Scale of Perceived Social Support and demographic information form wereused as data collection tools in this research.Pearson correlation, The Independent Samples t test, Mann-Whitney U test, One-Way analysis of variance, Kruskal Wallis, and Turkey test, one of the post hoc tests wereutilized in order to analyze the data. The scale scores obtained by the participants were analyzed with the SPSS 26.0 program.

According to the results of the study, when the decision-making scores by perceived family support of families with disabled children are examined, it has beenconcluded that there is no significant difference in terms of age, gender, educational status, and employment status.Concerning the decision-making scores by perceived family support of families with disabled children,the delaying decision-making scoresof families whose children are diagnosed with an intellectual disability differ. It is concluded that there is no significant difference among other sub-dimension scores. Examining the emotional intelligence scores of families with disabled children in terms of gender, it has been realized that women have higher impulse control and empathy scores than men.When the emotional intelligence scores of families with disabled children are examined in the matter of age, the results demonstrate that the dimensions

of emotional self-awareness and empathy are higher in disabled families who are under the age of 30.Furthermore, it has been realized that there is no significant distinction among the emotional intelligence scores of families with disabled children and different educational statuses.

The results show that examining the emotional intelligence scores of families with disabled childrenin terms of working status, working families have ahigher level of stability than non-working families.

It has been deduced that examining the emotional intelligence scores of families with disabled children in terms of disability status, families with children diagnosed of learning disorder have higher level of happiness.

Observing the relationship between decision-making strategies and perceived social support sub-dimensions, it has been realized that there is a meaningful correlation between careful decision-making and the dimensions of friend and family support. Moreover, the results indicate that there is a positive relationship between decision-making in panic and dedicated support.

Key Words: Families with disabled children, decision-making, emotional intelligence, perceived social support

ÖNSÖZ

Trakya Üniversitesi Engelli Çalışmaları alanında almış olduğum eğitimde büyük emeği geçen, yardımlarını sabrını tecrübe ve donanımını benden esirgemeyen değerli danışman hocam Prof. Dr. İbrahim COŞKUN'a, çalışmalarımda desteklerini sunan Dr. Öğr. Üyesi Eren Halil ÖZBERK'e, Doç. Dr Gökhan ILGAZ'a, Doç.Dr. Derya GİRGİN hocamıza teşekkür eder ve sonsuz minnetlerimi sunarım.

Çalışmanın yürütülmesi ve anket uygulamasının yüz yüze gerçekleşmesinde büyük katkısı olan 'Gebze Özel Beş Yıldız Rehabilitasyon Merkezi' müdürü Sn. Hamza TEPEBAŞ' a, Sn. Kemal CESUR 'a ve Özel Eğitim Öğretmeni Sn. Hadiye RADA'ya çok teşekkür ederim.

Eğitim hayatım boyunca tüm fedakârlıkları ile bana her konuda destek ve yardımcı olan, onları tanımaktan mutluluk duyduğum tüm arkadaşlarıma ve meslektaşlarıma teşekkürlerimi sunarım. Eğitim dönemi boyunca maddi ve manevi anlamda benden destek ve yardımlarını esirgemeyen her türlü zorluğu aşmamda yardımcı olan değerli aileme teşekkür ederim.

İÇİNDEKİLER

ÖZET ..... **i**
ABSTRACT ..... **iii**
ÖNSÖZ ..... **v**
İÇİNDEKİLER ..... **vi**
TABLOLAR LİSTESİ ..... **ix**
KISALTMALAR ..... **xi**
TANIMLAR ..... **xii**
BÖLÜM I **1**
GİRİŞ **1**
1.1. Problem Durumu 1
1.2. Problem Cümlesi 4
1.3. Amaç 4
1.4. Önem 5
1.5. Sınırlılıklar 7
BÖLÜM II **8**
KURAMSAL ÇERÇEVE **8**
2.1. Özel Eğitim 8
2.1.1. Zihinsel Yetersizliğin Tanımı ve Sınıflandırılması 9
2.1.2. Zihinsel Yetersizlik Özellikleri 10
2.1.3. Zihinsel Yetersizlik Nedenleri 11
2.2. Otizm Spektrum Bozukluğu 11
2.2.1. Otizm Spektrum Bozukluğu Özellikleri 12
2.2.2. Otizm Spektrum Bozukluğu Nedenleri 13
2.3. Öğrenme Güçlülüğü 13
2.3.2. Öğrenme Güçlülüğü Özellikleri 14
2.3.1. Öğrenme Güçlülüğü Nedenleri 15

2.4. Karar Verme Kavramı 15
2.4.1.Karar Verme Süreci 16
2.4.2. Karar Verme Stratejileri 18
2.4.1.1. Karar Verme Kuramları 20
2.4.2.1. Gelatt'ın Karar Verme Kuramı 20
2.4.2.2. Rasyonel Model 21
2.4.2.3. Sınırlı Rasyonel Model 21
2.4.2.4. Çatışma Karar Verme Modeli 21
2.4.2.5. Vroom'un Beklenti Kuramı 22
2.5. Duygu 23
2.5.1. Duygusal Zekâ Kavramı 23
2.5.1.1. Salovey ve Mayer Duygusal Zekâ Modeli 24
2.5.1.2. Bar-On Modeli 25
2.5.1.3. Cooper ve Sawaf Modeli 26
2.5.1.4.Goleman Duygusal Zekâ Modeli 26
2.6. Sosyal Destek ve Algılanan Sosyal Destek Kavramı 27
2.6.1. Sosyal Destek Modelleri 28
2.6.2. Sosyal Destek Türleri 28
2.7. İlgili Araştırmalar 29
2.7.1. İlgili Yurt İçi Araştırmalar 29
2.7.2. İlgili Yurt Dışı Araştırmalar 33
BÖLÜM III 36
YÖNTEM 36
3.1.Araştırmanın Modeli 36
3.2. Evren ve Örneklem 36
3.3. Veri Toplama Araçları 38
3.3.1. Melbourne Karar Verme Ölçeği I-II (MKVÖ I-II) 38
3.3.2. Bar-On Duygusal Zekâ Ölçeği 39
3.3.3. Çok Boyutlu Aile Sosyal Destek Ölçeği – ÇBASDÖ 39

3.3.4. Demografik Bilgi Formu 40
3.4. Verilerin Analizi 40
BÖLÜM IV 41
BULGULAR 41
BÖLÜM V 66
SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER 66
5.1. Sonuçlar 66
5.2. Tartışma 67
5.3. Öneriler 79
5.3.1.Uygulamaya Yönelik Öneriler 80
5.3.2.İleri Araştırmalara Yönelik Öneriler 80
KAYNAKÇA 81
EKLER 95

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 3.1 Demografik Özelliklerin Dağılımı 37
Tablo 4.1. Algılanan Sosyal Destek Ölçek Puanlarının Betimleyici İstatistikleri ve Normalliğinin Sınanması 41
Tablo 4.2. Karar Verme Ölçek Puanlarının Betimleyici İstatistikleri ve Normalliğinin Sınanması 41
Tablo 4.3. Duygusal Zekâ Ölçek Puanlarının Betimleyici İstatistikleri ve Normalliğinin Sınanması 42
Tablo 4.4. Duygusal Zekâ ile Karar Verme, Algılanan Sosyal Destek Puanlarının İlişkisi 42
Tablo 4.5. Karar Verme ile Algılanan Sosyal Destek Puanlarının İlişkisi 45
Tablo 4.6. Cinsiyet Gruplarına göre Ölçek Puanlarının Normalliğinin Sınanması 46
Tablo 4.7. Algılanan Aile Desteği, Karar Verme Puanlarının Cinsiyete göre Karşılaştırılması 47
Tablo 4.8. Duygusal Zekâ Puanlarının Cinsiyete göre Karşılaştırılması 48
Tablo 4.9. Yaş Gruplarına göre Ölçek Puanlarının Normalliğinin Sınanması 49
Tablo 4.10. Algılanan Aile Desteği, Karar Verme Puanlarının Yaşa göre Karşılaştırılması 51
Tablo 4.11. Duygusal Zekâ Puanlarının Yaşa göre Karşılaştırılması 51
Tablo 4.12. Eğitim Durumu Gruplarına göre Ölçek Puanlarının Normalliğinin Sınanması 53
Tablo 4.13. Algılanan Aile Desteği, Karar Verme Puanlarının Eğitim Durumuna göre Karşılaştırılması 54
Tablo 4.14. Duygusal Zekâ Puanlarının Eğitim Durumuna göre Karşılaştırılması 55
Tablo 4.15. Çalışma Durumu Gruplarına göre Ölçek Puanlarının Normalliğinin Sınanması 56

Tablo 4.16. Algılanan Aile Desteği, Karar Verme Puanlarının Çalışma Durumuna göre Karşılaştırılması 57
Tablo 4.17. Duygusal Zekâ Puanlarının Çalışma Durumuna göre Karşılaştırılması 58
Tablo 4.18. Çocuğun Cinsiyet Gruplarına göre Ölçek Puanlarının Normalliğinin Sınanması 59
Tablo 4.19. Algılanan Aile Desteği, Karar Verme Puanlarının Çocuğun Cinsiyetine göre Karşılaştırılması 60
Tablo 4.20. Duygusal Zekâ Puanlarının Çocuğun Cinsiyetine göre Karşılaştırılması 61
Tablo 4.21. Çocuğun Engel Durumu Gruplarına göre Ölçek Puanlarının Normalliğinin Sınanması 62
Tablo 4.22. Algılanan Aile Desteği, Karar Verme Puanlarının Çocuğun Engel Durumuna göre Karşılaştırılması 63
Tablo 4.23. Duygusal Zekâ Puanlarının Çocuğun Engel Durumuna göre Karşılaştırılması 64

KISALTMALAR

DSÖ: Dünya Sağlık Örgütü

TDK: Türk Dil Kurumu

OBS: Otizm Spektrum Bozukluğu

KSÖ: Karar Stratejileri Ölçeği

Bar-On: Bar-On Duygusal Zekâ Ölçeği

MKVÖ I-II: Melbourne Karar Verme Ölçeği I-II

ÇBASDÖ: Çok Boyutlu Aile Sosyal Destek Ölçeği

DİE: Devlet İstatistik Enstitüsü

TANIMLAR

Karar Verme: Hedefe ulaşmada var olan fırsatlar doğrultusunda farklı faaliyet planları arasında en uygun olanı şeçme becerisidir. (Aktaş,2016).

Duygusal Zekâ: Bireylerin duygusal yaşantılarını düzenleyen yeterlilik kapasitesi olarak tanımlanır (Goleman,1998).

Sosyal Destek Düzeyi: Bireyin zor ve sıkıntılı günlerinde yakın veya uzak çevresi tarafından sunulan maddi ve manevi destektir (Eker ve Arkar 1995).

BÖLÜM I

GİRİŞ

Araştırmanın bu bölümünde problem durumu, problem cümlesi, amacı, önemi ve sınırlılıkları yer almaktadır.

1.1. Problem Durumu

İlgili alanyazını gözden geçirerek yaptığım okumalar sonucunda engelli çocuğu olan ailelerin karar verme stratejileri ile duygusal zekâları arasındaki ilişkinin incelenmesi ile ilgili yurt içinde hiçbir çalışma bulunmadığından dolayı böyle bir çalışmaya elzem duydum.

Engelli bireyin doğuştan veya sonradan nedenlere bağlı yetersizlik yaşaması nedeniyle çevre ve bireylerle etkileşim kurmada uyum sağlayamaması durumudur (Ataman,2009). Dünya Sağlık Örgütüne göre engelli tanımı: yetersizlik veya özür nedeni ile yaş, cinsiyet, sosyal ve kültürel faktörlere bağlı olarak bireyin beklenen sorumluluklarının sınırlandırılması veya yerine getirememesi olarak tanımlar (Handicap International, 2006).

DSÖ verilerine göre gelişmiş ülkelerde nüfusun %10'unun, gelişmekte olan ülkelerde ise %12'sinin engellilerden oluştuğu bilinmektedir.Engellilerin; %3.5'i konuşma, %1.4'ü ortopedik, %0.6'sı işitme, %0.2'si görme engelliler, %1'ini sürekli hastalığı olanlar, %2'sini eğitebilir ve %0.3'ünü öğretebilir zihinsel engelliler oluşturmaktadır (Özsoy ve ark. 2006). Ülkemizde ise Devlet İstatistik Enstitüsü (DİE) tarafından 2002 yılında gerçekleştirilen Türkiye Engelliler araştırma sonucuna göre nüfusun %12.29'unun engelli olduğu saptanmıştır (Özida, 2002).

Her anne ve baba çocuğunun sağlıklı doğmasını ister (Özşenol ve ark., 2002). Çocuğunun zihinsel veya bedensel yetersizlik tanısı almış olması aileler için travmatik bir sürecin başlangıcıdır. Ailelerin çocuklarının farklı özelliklere sahip olması gelecek ile ilgili hazırlamış oldukları beklenti ve planların değişmesine neden olacaktır (Doğru ve Arslan

2008). Çocukların engel türü, şiddeti, süreğen oluşu, anne babanın eğitim düzeyi, eşler arasında yaş farkı, hanede yaşayan kişi sayısı, mesleği ekonomik düzeyleri evde görev paylaşımları, evlilik uyumları gibi faktörler anne ve babanın çocuğun engel türünü kabullenmesi sürece uyumunu ve stres düzeylerini etkilemektedir (Oğultürk, 2012).

Yapılan araştırmalarda engelli çocuğu olan ailelerin; inkar, şok, üzüntü, kaygı, öfke, suçluluk, utanma, kaçınma, hayal kırıklığı gibi duygular yaşarken beraberinde beklenmedik krizler gibi tepkilerin (Akandereve ark., 2009, Varol 2005,Ross 1975,Özdoğan, 1997, Darıca ve ark., 1994, Kimpton 1990,Seligman 1989, Gargıulo 1985, Naidoo 1984); yanı sıra ebeveynlerin anne baba rollerinde evliliklerinde mesleki ve sosyal yaşamlarında farklılaşmalara neden olmuştur (Kayahan 2011, Pelchat ve ark. 2003, Damiani 1999, Bright ve Hayward 1997, Fredman ve ark. 1997, Fisman ve Wolf 1991). Engelli çocuğun bakımı ve eğitimi için yaşanan sorunlar ekonomik olarak ihtiyaçların artmasına ve anne babanın değişen rolleri ile birlikte günlük aktivitelere katılamaması,kendisine akraba ve arkadaşlarına zaman ayıramaması toplumdaki bireylerin hem engelli çocuğa hem de engelli ailelerine yönelik tutumları engelli ailelerin sorunlarını arttırmaktadır (Aydoğan, 1999; Bilal ve Dağ, 2005; Küçüker, 2001; Wallender vd.,1989).

Sosyal destek engelli çocuğu olan ailelerinin yaşamlarında önemli bir kavramdır ve bireyler kendi iyilik hallerini sürdürmede güçlükler yaşayabilirler. Engelli çocuğu olan ailelerin yaşadıkları tecrübenin getirdiği olumsuz stres etkilerine karşı çevresindeki kişilerle iletişim halindedir. Olumlu yönde sağlanan bireyler arası iletişimin destekleyici etkisi vardır. Bireyin sosyal çevresinden elde etiği psikolojik destek olarak tanımlanır (Yıldırım, 1997). Engelli çocuğu olan ailelerin yakın çevresinden aldığı sosyal destek engelli çocuğu olan ailelerin çocuklarının yetersizliklerini kabul etmelerinde yardımcı olacaktır (Deniz, Dilmaç, ve Arıcak 2009).Sosyal destek engelli çocuğu olan aileler için duygusal bir destek ağı olup hem ailelerin kişisel gelişimi hem de sorunlarla baş etme becerilerini sağlama işlevine sahiptir (Kaner, 2004).

Peter Salovey ve John Mayer, 1990 yıllarında yayınladıkları araştırmalarında, duygusal zekâyı “Kişinin, kendisinin ve diğerlerinin hislerini ve duygularını izleme, bunlar arasında

ayırım yapma ve bu bilgiyi düşünce ve eylemlerinde kullanma becerisini içeren sosyal zekânın bir alt kümesidir"şeklinde tanımlamışlardır.

Daniel Goleman ise duygusal zekâyı, "kendini harekete geçirebilme, aksiliklere rağmen yoluna devam edebilme, dürtüleri kontrol ederek tatmini erteleyebilme, ruh halini düzenleyebilme, sıkıntıların düşünmeyi engellemesine izin vermeme, kendisini başkalarının yerine koyabilme ve umut besleme yetenekleri" olarak tanımlamaktadır.

Karar verme ise durumlarla ilgili tahmin yürüterek iki veya daha fazla seçenek arasından bir seçim yapma sürecidir (Budak, 2000).

Kuzgun'a göre (1992), İnsan çevresinde kendi ihtiyaçlarını gidermeye çalışırken sık sık karar verme davranışı gösterir. İnsan ihtiyaçlarını gidermeye çabalarken yaşanan sorunu gideren bir yol olarak tanımlanabilir.Karar verme davranışının ortaya çıkabilmesi için şu üç koşulun bulunması gerektiği belirtilmektedir. a) karar verme ihtiyacını ortaya çıkaran bir seçme sorununun varlığı ve bu sorunun birey tarafından hissedilmesi; b) güçlüğü giderecek birden fazla seçeneğin bulunması; c) bireyin seçeneklerden birine yönelme özgürlüğüne sahip olmasıdır (Kuzgun, 2005). Çevrede her insanın karar verme süreci yaşaması ve bir dizi karar verme stratejisi kullanması gerekir.

Karar vermek bir problem çözme becerisidir. Hanoch'nun (2002) çalışmasında, duyguların yardımı olmaksızın herhangi bir kararı vermenin mümkün olamayacağı öne sürülmektedir.

Bu çalışmada karar verme stratejileri algılanan sosyal destek ve duygusal zekâ düzeyleri arasindaki ilişkinin ele alınması engelli çocuğu olan ailelerin, sorunlarını tespit etmek çözüm amaçlı çalışmaların düzenlemesi için önemlidir. Engelli çocuğu olan ailelerin sosyal ve psikolojik destek unsurlarının ne düzeyde olduğunu anlamak açısından çalışmanın önemli olduğu düşünülmektedir.

1.2. Problem Cümlesi

Bu araştıramanın problem cümlesi "Engelli çocuğu olan ailelerin karar verme stratejileri ile duygusal zekâ düzeyleri arasında ilişki var mıdır?" şeklindedir.

1.3. Amaç

Bu araştırmanın amacı, engelli çocuğu olan ailelerin karar verme stratejileri ile duygusal zekâ düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesidir. Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki alt amaçlar belirlenmiştir.

1. Engelli çocuğu olan ailelerin karar verme stratejileri alt boyutları;

a. yaşlarına

b. cinsiyet

c. eğitim düzeyleri

d. çalışma durumu

e. çocuğun engel türüne göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?

2.Engelli çocuğu olan ailelerin duygusal zekâ ölçeği alt boyutları;

a. yaşlarına

b. cinsiyet

c. eğitim düzeyleri

d. çalışma durumu

e. çocuğun engel türüne göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?

3.Engelli çocuğu olan ailelerin karar verme stratejileri ile duygusal zekâ düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

4.Algılanan sosyal destek ölçeği alt boyutları ile karar verme stratejileri alt boyutları arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

5.Algılanan sosyal destek ölçeği alt boyutları ile duygusal zekâ ölçeği alt boyutları arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

6.Engelli çocuğu olan ailelerin algılanan sosyal destek ölçeğinin alt boyutları;

a. yaşlarına

b. cinsiyet

c. eğitim düzeyleri

d. çalışma durumu

e. çocuğun engel türüne göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?

1.4. Önem

Bireyler doğuştan veya doğum sonrası nedenlerle özel gereksinimli olarak dünyaya gelebilmekte,yaşam içerisinde özel gereksinimli olarak hayatlarına devam edebilmektedirler. Sağlıklı doğması beklenen çocuğun farklı engel türünde dünyaya gelmesi birçok değişimi ve zorlukları beraberinde getirmektedir. Bu zorluklar ailelerde değişik duygu durumu yaşamalarına neden olur. Duyguların ve duygusal zekânın karar alma sürecinde önemli bir role sahip olduğu bilinmektedir.

Duygusal zekâ ile ilgili araştırmalar incelendiğinde araştırmaların; öğrencilerin duygusal zekâ düzeyleri ile problem çözme becerileri arasındaki ilişki, duygusal zekânın sosyal destek algısı üzerindeki etkisi: öz yeterlik inancının aracı rolü, ergenlerde duygusal zekâ ve karar verme stratejileri arasındaki ilişki, ergenlerde anne baba tutumlarının duygusal zekâ ve karar

verme stilleri üzerindeki etkisi, genç yetişkinlik döneminde (25-35) yaş duygusal zekânın karar verme stratejileri üzerindeki etkisi, ebeveynlerin duygusal zekâ ve anne baba tutumlarının çocuğun problem çözme becerisine etkisi, duygusal zekâ ve belirsizliğe tahammülsüzlüğün stresle başa çıkma tarzlarına etkisinin incelenmesi, duygusal zekânın karar verme sürecinde belirleyiciliği gibi konularda ve üstün yetenekli öğrencilerin duygusal zekâ karar verme stratejilerinin belirlenmesi, özgül öğrenme güçlüğü tanısı alan ve almayan 8-13 yaş grubu çocuklarda bağlanma, duygusal zekâ ve anne baba tutumu algısının incelenmesi üzerinde araştırmaların yoğunlaştığı görülmektedir (Karabulut, Yılmaz ve Yurttaş, 2011; Kubilay ve Öcal, 2016; Ender Şenel,2016; Köksal ve Gazioğlu, 2007; Köse, 2020; Savur, 2017; Demiray, 2018; Coşkun, 2019; Khan Riaz, Batool ve Riaz, 2016; Zaroğlu, 2016 ve Kılıç, 2018).

Karar verme stratejileri ile ilgili araştırmalar incelendiğinde ise araştırmaların; üniversite öğrencilerinin kültürel arası farklılıkları ile karar verme stilleri arasındaki ilişki, yetişkinlerde genç yetişkin tipleri ile karar verme stratejileri arasındaki ilişkinin incelenmesi, ilkokul yönetici ve öğretmenlerinin karar verme stratejileri ile iş doyumları arasındaki ilişki, hastane yöneticilerinin karar verme kalitesi ile duygusal zekâ arasındaki ilişki, lise son sınıf öğrencilerinde bağlanma biçimi ile karar verme stratejileri arasındaki ilişkinin incelenmesi ve okul yöneticilerinin karar verme stratejilerinin iş tatmini üzerindeki etkisi, üzerinde araştırmaların yoğunlaştığı görülmektedir (Rodford, Mann, Ohta ve Nakane 1993; Cambaz, 2019; Güner, 2017; Barzegar, Afzal, Mohammadreza ve Soheila, 2013; Özdemir, 2019 ve Dervişoğlu, 2017).

Algılanan sosyal destek ile ilgili araştırmalar incelendiğinde ise araştırmaların; engelli çocuğu olan ebeveynlerin umutsuzluk ve depresyon düzeyleri ile algıladıkları sosyal destek düzeyi arasındaki ilişkinin belirlenmesi, engelli çocuğu olan annelerdeki algılanan sosyal desteğin ve depresif belirtilerin incelenmesi, özel gereksinimli çocuğu olan ebeveynlerin psikolojik dayanıklılıklarının yordayıcısı olarak sosyal destek algılarının ve benlik saygısının incelenmesi, zihinsel engelli çocuğu olan annelerin sosyal destek ve gelecek algılarına ilişkin görüşlerinin incelenmesi, zihinsel engelli çocuğu olan ebeveynlerde algılanan sosyal destek ve

sosyal kaygı düzeylerinin arasındaki ilişkiyi belirlenmesi, zihinsel ve fiziksel engelli çocuğu olan anne ve babalarda algıladıkları sosyal destek ve bakım verme yükü arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Zihinsel ve gelişimsel engelli çocukların annelerinin psikolojik iyi oluşlarında algılanan sosyal destek, başa çıkma tarzları ve olumlu algılarının etkisi ve otizm spektrum bozukluğu olan 2-21 yaş arasındaki çocukların anne ve babalarından oluşan ebeveynlerin algıladıkları sosyal destek düzeyleri ve sorunlarla başa çıkma düzeyi arasındaki ilişki incelenmesi üzerinde araştırmaların yoğunlaştığı görülmektedir (Aytekin, 2018, Şahin ve Varol, 2018; Karaman, 2018; Arıcıoğlu ve Gültekin, 2017; Ertan, 2017; Gönültaş, 2017 ve Halstead vd., 2017). Tüm bu çalışmalara bakıldığında algılanan sosyal desteğin engelli çocuğu olan aileler için önemli olduğu görülmektedir.

Tüm bu araştırmalara bakıldığında; karar verme stratejileri ve duygusal zekâ düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesinde farklı engel tanısı almış çocuğu olan aileler ile çalışmanın yapılmamış olması araştırmayı diğer araştırmalardan farklı kılmaktadır. Çalışmaların sayısını arttırmak, elde edilen bulgular ile literatüre katkıda bulunmak,mevcut araştırma bulgularını desteklemek açısından bu çalışmanın yapılmasının önemli olduğu düşünülmektedir.

Ailelerin duygusal zekâları ve karar verme stratejileri normal gelişim gösteren ailelere nazaran daha farklılık gösterdiği için bu yaş grubundaki ailelerin çeşitli değişkenler açısından çalışmaya dahil edilmesi ve onların karar verme stratejileri hakkında bilgi edinmenin önemi vurgulanmıştır.

1.5. Sınırlılıklar

Bu araştırma 2020-2021 eğitim öğretim yılında Milli Eğitim Bakanlığına bağlı özel bir Özel Eğitim ve Rehabilitasyon merkezinde çocuğu eğitim gören ve araştırmaya gönüllü katılım sağlayan engelli aileleri ile sınırlıdır.

BÖLÜM II

KURAMSAL ÇERÇEVE

2.1. Özel Eğitim

Özel eğitim "özel eğitime ihtiyacı olan bireylerin eğitim ve sosyal ihtiyaçlarını karşılamak için özel olarak yetiştirilmiş personel, geliştirilmiş eğitim programları ve yöntemleri, bu bireylerin tüm gelişim alanlarındakini özellikleri ile akademik disiplin alanlarındaki yeterliliklerine dayalı olarak uygun ortamlarda sürdürülen eğitimi" ifade etmektedir (MEB, 2006). Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmenliğinde özel eğitime ihtiyacı olan bireyler için özel yetiştirilmiş personeller ile geliştirilmiş eğitim programlarının bireyin tüm gelişim alan özellikleri ile akademik alanındaki yeterliklerine dayalı uygun ortamlarda gerçekleşen eğitim olarak tanımlanır.

Özel gereksinim terimi bireylerin bazı alanlardaki yetersizlikleri yanı sıra üstün özelliklerini de temsil etmektedir (Akçamete, 2009). Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmenliği (2012) yıllında özel gereksinimli bireylerin sınıflandırlmasını zihinsel yetersizlik, birden fazla

yetersizliği olan birey, dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğu, dil konuşma güçlülüğü, duygusal ve davranışsal bozukluğu olan birey, görme yetersizliği, işitme yetersiziliği, ortopedik yetersizlik, otistik birey, serebral palsili birey, süreğen hastalığı olan birey, üstün yetenekli birey ve öğrenme güçlülüğü olan birey olarak sınıflandırmıştır. Araştırmada şu başlıkların özellikle tanımlamasına gidilmiştir.Yoğunlukla zihinsel yetersizlik,otizim sprektum bozukluğu ve öğrenme güçlülüğü tanısı olan öğrencilere ulaşıldığından dolayı üç tanı grubuna araştırmada yer verilmiştir.

2.1.1. Zihinsel Yetersizliğin Tanımı ve Sınıflandırılması

Özel Hizmetleri Yönetmenliği 2006 yıllında tanımlamış olduğu zihinsel yetersizlik tanımına göre "zihinsel yetersizliği olan birey zihinsel işlevler bakımından ortalamanın iki strandart sapma altında farklılık gösteren, buna bağlı olarak kavramsal sosyal pratik uyum becerileri içeren uyumsal davranışlarda eksiklikleri yada sınırlıkları olan ve bu özellikleri 18 yaşından önceki gelişim döneminde ortaya çıkan ve özel eğitim ile destek eğitim hizmetlerine ihtiyaç duyan bireydir."

Bir bireyin zihinsel yetersizlik tanısı alması için zekâ puanının 70'ten düşük olması gerekir. Bu ölçüt tek başına yeterli olmayıp çocukların uyumsal davranışları uzmanlar tarafından takip edilmesi gerekir. Uyum davranışları çocukların toplum içinde bağımsız yaşama becerilerini oluşturmaktadır. Bu alanlar; özbakım becerileri, sosyal ve toplumsal beceriler, çalışma, iş, sağlık ve kendini yönetebilme becerileridir (Sucuooğlu, 2009).

Birey öngörülen alanlardan ikiden fazla yetersizlik gösterirse zihinsel yetersizlik tanısı alır. Aynı zamanda 70'ten düşük zekâ puanına sahip birey uyumsal olmayan davranışları sergilemezse zihinsel yetersizlik tanısı almayabilir (Fried, 2008). Bireyler farklı kültürel yaşanatılara sahip oldukları için değerlendirmede farklı etkenlere dikkat edilmelidir (Turnbull ve ark., 2002). Zihinsel yetersizlik sık karşımıza çıkan bir yetersizlik türüdür. Ağır, çok ağır, orta ve hafif olmak üzere dört gruba ayrılır.

Bilişsel süreçler sosyal ve kavramsal becerileri günlük yaşam becerilerinde uyum güçlükleri nerdeniyle yaşam boyu yoğun özel eğitim ve destek özel eğitim programına gereksinim duyan bireydir (MEB, 2006).

Orta yetersizlik bilişsel süreçler, sosyal kavramsal beceriler ve günlük yaşam becerilerinde bireyin sınırlı beceriye sahip olmasını nedeniyle eğitim yaşam ve iş alanında yoğun özel eğitim ve destek özel eğitim programına gereksinim duyan bireydir (MEB, 2006).

Bilişsel süreçler, sosyal kavramsal beceriler ve günlük yaşam becerilerinde bireyin hafif düzeyde yetersizliğe sahip olması nedeniyle sınırlı sürede özel eğitim ve destek özel eğitim programına gereksinim duyan bireydir (MEB, 2006).

2.1.2. Zihinsel Yetersizlik Özellikleri

Zihinsel yetersizliğe sahip olan bireylerin belli gelişim alanlarında gecikmeler görülür (Eripek, 2002; Sucuoğlu, 2010; Metin ve Işıltan, 2011).

Zihinsel alanda görülen gecikmeler dikkat dağınıklığı, algı ve kavramsal sorunlar akademik becerileri genellemelerde sorun, güdü isteksizlikleri, öğrenmede gösterdikleri transfer yöntemlerinin yetersizlikleri öğrenmeyi olumsuz yönde etki eder. Dil gelişimleri zihinsel gelişimle ilişkili olduğu için konuşma artikülasyon bozuklukları, kekemelik gecikmeli konuşma gibi alanlarda gecikme yaşayabilmektedirler. Zihinsel yetersizliğe sahip bireylerin fiziksel gelişimi akranlarına göre daha yavaştır. Kaba ve ince motor gelişimi gecikmeli ilerler (Sucuoğlu, 2010).

Zihinsel yetersizliğe sahip çocuklar kendilerini ifade edemedikleri için özgüvenleri çok düşüktür. Konuşmalarında var olan gecikmeler bireylerde hırçınlık gibi olumsuz davranışları beraberinde getirmiştir. Sosyal ortamlarda kuraları çiğneme, uyum sağlayamama davranışları olduğu için sosyal becerileri gelişmemiştir. Toplum tarafından sosyal kabulün düşük olması zihinsel yetersizliğe sahip bireyin sosyal becerilerini öğrenmesi olumsuz etkilemektedir (Eripek2002;Friend 2006;Eripek ve Vuran 2009; Metin ve Işıktan, 2011).

2.1.3. Zihinsel Yetersizlik Nedenleri

Yapılan araştırmalar çerçevesinde zihinsel yetersizliklerine sebep olan nedenler doğum öncesi, doğum sırası ve doğum sonrası olmak üzere üç grupta incelenmiş yapısal ve edinilmiş nedenler olmak iki alt boyuta ele alınmıştır (Çağlar, 1979;Eripek, 2005 Çiftci-Tekinarslan, 2008; Tekin-İftar, 2010). Araştırmalarda özellikle hafif zihinsel tanısı alan bireylerin % 75' inin nedeni bilinmemektedir.

Yapısal Nedenler; Gebeliğin ilk üç ay süreci çok kritik bir süreçtir. Doğum öncesi nedenler olarak annenin zararlı maddeleri kullanımı gelişen fetalde tipik yüz yapısına, davranış ve sağlık sorunlarını beraberinde getirmiştir. Zihinsel yetersizliğin farklı bir nedeni ise cinsel yolla geçen hastalıklardır. AIDS, sifilis gibi hastalıklar beyni ve sinir sistemine etki etikleri için zihinsel yetersizliğe neden olabilmektedirler. Doğum öncesi nedenlerden biri de spinabifida rahatsızlığı olarak bilinen beynin yeterince gelişmemesine bağlı ve omuriliğin kapanmaması durumu zihinsel yetersizliğe sebep olmaktadır. Araştırmalarda anne sütünde var olan proteinin çocuğa foksin hale geldiği beyni etkileyerek zihinsel yetersizliğe sebep olduğu görülmüştür. Kromozom bozukluğu olarak bilinen down ve fragile x sendromu en fazla zihinsel yetersizliğe neden olan kromozom rahatsızlıkları olarak tanımlanmıştır.

Edinilmiş Nedenler; doğum sırası ve sonrası meydana gelen sorunlardır. Doğum sırası nedenler göbek kordonu sorunları uzun süren doğumda bebeğin oksijensiz kalması sebebiyle beyinde kalıcı etkiler zihinsel yetersizliğe sebep olabilir. Doğum sonrası nedenler çocuğa duygusal ve fiziksel istismar uygulanması çocukluk döneminde meydana gelebilecek enfeksyonlar, hastalıklar, kafa travmaları, tümörler ve toksin maddelere çocuğun maruz kalması zihinsel yetersizliği meydana getirebilir (Tekin-İftar, 2010).

2.2. Otizm Spektrum Bozukluğu

Çocuk psikiyatrı olan Leo Kanner 1943 yıllında otizm spektrum bozukluğuyla ilgili makalesinde ilgisiz soğuk entelektüel annelere buz dolabı ismi vererek çocuklarının otizm

spektrum bozukluğu olma nedenin annelerinden kaynaklı olabileceğini belirtmiştir. Bettelheim ise otizm özelliklerin patolojik annelerden kaynaklandığını dile getirmiştir. Bu olumsuz ifadeler o dönemde anneleri etkisi altına almış annelerin suçluluk hissetmelerine neden olmuştur. Otizmin nörolojik bir bozukluk olduğuna dair yapılan çalışma 1964 yılında Rimland'ın öncülüğünde yayınlanmıştır.

Yaşamın ilk üç yıılında kendini gösteren nörogelişimsel bozukluk olarak tanımlanan otizm spektrum bozukluğu, sosyal etkileşim iletişim sorunları sınırlı yenileyici ilgi ve davranışlarla kendinisini gösterir. Otizm spektrum bozukluğunun yaygınlığı 54 de bir olup erkeklerde daha sık görülmektedir. Otizm spektrum bozukluğu karmaşık genetik bozukluk olup merkezi sinir sistemi etki eder.

2.2.1. Otizm Spektrum Bozukluğu Özellikleri

Bakışma göz teması kurmak çocuk ve bakıcısı arasında iletşim aracı olup sosyalleşme biçimini sağlamaktadır (Farroni, Csibra, Simion veJohnson, 2002). Otizm spektrum bozukluğu olan çocuklar göz teması kurma becerisine sahip değildir. Araştırmalara göre annelerin %90'ı çocuklarının göz teması kurma yetersizliği olduğunu ifade etmiştir (Volkman, 1987).

Otizm spektrum bozukluğunun en önemli yetersizliklerinden biri ilgi yetetsizliğidir. Çocuk annesinin sesine ilgi göstermez ve bu durum iletişim sorunlarını beraberinde getirir. İlerleyen süreçlerde arkadaşlık kurmada zorlanırlar ve sözel övgülere tepki vermezler. Toplumdaki diğer bireylerin duygularını anlamlandırmaz ve karşısındaki kişiye duyarsız davranırlar.

İletişim zorlukları; dil konuşma yetersizliklerinden dolayı konuşmayı başlatıp devam etirmede zorlanırlar, ayrıca sıradışı ve yenilenen dil ifadelerini kullanırlar.

Sınırlı yenilenen ilgi ve davranışlar; Otizm spektrum bozukluğun olan bireylerde problemli davranışlar görülür. Bu davranışlar her bireyde farklılık gösterip bir çoğunda bağırma, öfke krizleri, kendine veya başkasına zarar verme gibi takıntılı davranışları içerir. Bu

davranışlar sosyalleşme sürecini olumsuz etkilemektedir (Yükselsin ve Berrakçay, 2010). Otizm spektrum bozukluğu olan bireylerde yenileyici hareketler olarak kendi etraflarında dönme, sallanma, başka nesneleri eline aldığında koklamak, uzun süre bakma ve uzun süre nesneyi elinden bırakmama gibi takıntılı davranışlara sahiptirler (Kırcaali İftar, 2012).

2.2.2. Otizm Spektrum Bozukluğu Nedenleri

Araştırmalarda risk faktörleri olarak nörobiyolojik ailesel ve çevresel özellikler üzerinde bulgulara rastlanmıştır. Araştırmalarda otizm spektrum bozukluğu tanısı alan çocukların beyninin iki yarım küresini bağlayan korpus kallozumun daha küçük, beyin kabuğu korteks ve girintili kısmının normalden kalın olduğu saptanmıştır. Fonksiyonel işlemlerde broca bölgesinde azalma, wernike bölgesinin işlevinde artış ve korku tepkisinde amigdalanın işlevinin yetersiz olduğu ortaya atılmıştır (Türkdoğan, 2012).

Anne ve babanın ileri yaşta çocuk sahibi olması yaş değişkeninin otizm spektrum bozukluğuyla ilişkisini belirtir. Ailelerin sosyo ekonomik düzeyi çevresel etmenler arasında iddiaların aksine herhangi bir ilişki bulunmamıştır (Kırcaali İftar 2013). Otizm spektrum bozukluğu tanılı bireylerin ailelerinin %35'inde psikiyatrik sorunlar görülmüştür (Kırcaali İftar 2013).

2.3. Öğrenme Güçlülüğü

1997 yılında ABD nin Özürlü Bireyler Yasası öğrenme güçlülüğü terimini dinleme, konuşma, okuma, düşünme becerileri, yazma, harfleme veya matematik problemlerini çözmede kendini belli eden sözlü ve yazılı anlatımı kullanmayı içeren bozukluklar olarak tanımlanır.

Individuals with Disabilitics Education Act (IDEA) (1990, akt: National Joiıt Committee on Learning Disa-bilitics, 1994) adlı organizasyon, öğrenme güçlüğü ile ilgili şu

açıklamayı yapmaktadır. Psikolojik süreçlerin birinde veya birçoğunda bozukluk görülebileceği gibi öğrenme güçlülüğüne dahil olan farklı bozukluklar mevcuttur. Bunlar algısal bozukluk, minimal beyin disfonksyonu, disleksi ve afazi gibi bozukluru içerir.

Öğrenme güçlülüğünün tanımı literatürde tartışmalar üzerinden devam etmesine rağmen yaygın kullanılan bir tanımı mevcut değildir. Varolan tanımların ortak özellikleri bireylerde bilgi işlem sürecinde sorunlar, bireysel farklılıklar, nörolojik ve başarı bozuklukları, dışında bırakma, yaşam boyu sorunlar, sosyal ilişkilerde sorunlar ve eşlik etme başlıkları çerçevesi altında ortak özellikler tanımlanmıştır (Hallahan, Lloyd, Kauffman, Weiss ve Martinez, 2005).

2.3.2. Öğrenme Güçlülüğü Özellikleri

Öğrenme güçlülüğü özelliklerini akademik başarı, dil, hafıza, üst biliş, biliş, algısal yetersizklikler, dikkat, sözel olmayan öğrenme bozuklukları, odaklanma ve tutum problemleri ile sosyal duygusal problemler başlıkları altında sıralayabiliriz.

Öğrenme güçlülüğü olan çocuklar karışık bir gruptur. Çocukların biliş algılma dikkat süreçlerinde hafif orta ağır düzeyde yetersizlik görülebilir.

Akademik başarı yetersizlikleri çocukta okul öncesi dönemden belirgenleşmeye başlar. Okuduğunu anlama yetersizliği disleksi, çocuğun yazılı sözcükleri tanıma ve anlamada zorlandığı okuma bozukluğudur (İşeri ve Sarı, 2008).

Diskalkuli çocuğun matematik becerilerinde yetersizlik olarak karşımıza çıkmaktadır. Disgrafi, el yazısı yetersizlikleri, harfleme ve yazılı anlatım yetersizlikleri, öğrenme güçlülüğü tanısına sahip çocuklarda görülebilir. Araştırmalar öğrenme güçlüğü tanısı alan çocukların %60'ının dil bozuklarının bazı türlerini gösterdiklerini tespit etmiştir ki bunları dinlediğini anlama ve dilin sosyal ortamda işlevsel kullanımı ile ilgili problemler başlıkları altıında ifade edilmiştir. Öğrenme güçlüküğü tanısı alan çocukların %75'inde sosyal becerilerde yetersizlik görülmüştür (İşeri ve Sarı, 2008).

2.3.1. Öğrenme Güçlülüğü Nedenleri

Öğrenme güçlülüğünde bireyin beyninde var olan farklı anormalikler farklı türde öğrenme güçlülüğüne neden olur (İşeri ve Sarı, 2008). Araştırmalarda öğrenme güçlülüğü genetik çalışmaları, aile içinde öğrenme güçlülüğünün genetik bir bağlantı ile yakın derece akrabaların %35-%45'inde öğrenme güçlüğü sorunu tespit edilimiştir. İkiz çalışmaları araştırmalarında ise ikizlerden birinde öğrenme güçlülüğü varsa tek yumurta ikizinde % 65 çift yumurta ikizinde %40 olarak belirlenmiştir.

Farklı araştırmlarda öğrenme güçlülüğü nörolojik sistemdeki gecikme olarak tanımlanmış bu olgunlaşmadaki gecikmeyi tipik özellikler ile belirtmiştir. Bireyin dil, motor becerilerinde gecikmeler, sosyal ve okuma becerilerinin olgunlaşmasında yavaşlık, görsel motor sorunları, zihinsel gelişim ölçümlerinde performans becerilerinde tutarsızlık olarak belirtilmiştir. Öğrenme güçlülüğünde risk faktörleri olarak endokrin problemleri, tiroksin dengesizliği, tiroksin bozukluğu ve biyokimyasal anormallikler başlıklarının öğrenme güçlülüğünün nedenleri ile ilişkilerinin varlığı tespit edilmiştir (İşeri veSarı, 2008).

Hamilelikte erken gelişen beyin gelişimi bozulmalara karşı korumasızdır. Fetusun beyinde gelişen anormallikler öğrenme güçlülüğü nedenlerinden biridir. Hamilelikte doğum komplikasyonları, anormal fetal pozisyonu, anoreksiya bebeğin oksijensiz kalması, kandaki kimyasallar, annenin hamilelik sürecinde zararlı maddeleri kullanması veya zararlı ilaçlara maruz kalması, yetersiz beslenme, çocuğun çevresinde toksik metallere maruz kalması, kafa zedelenmeleri gibi durumlarda nörolojik sistem zarar görebilir ve öğrenme güçlülğüne neden olabilir (İşeri ve Sarı, 2008).

2.4. Karar Verme Kavramı

İnsanlar aklı, düşünceleri, muhakeme gücü ile problem çözme ve karar verme becerisine sahiptir. Karar verme bilişsel süreç olmakla birlikte duygusal ve motivasyonel süreçlerde yer alır. İnsanlar karar verirken duygusal deneyimlere dayalı düşüncelerini

şekillendirirler (Lerner, Li, Valdesolo ve Kasam, 2015). İnsanların değişen yaşantıları veya bir problem durumu karşısında hızlı karar vermesi önemlidir. İnsanların karar verme sürecinde yaşadığı kaygı, belirsizlik, çatışma duyguları ve bilgi eksiklikleri sonucunda kararsızlık sorunu ile karşı karşıya kalabilmektedirler (Sarı,2007).

Karar verme kavramı tanımları incelendiğinde birbirinden farklı tanımlar karşımıza çıkmaktadır. Kuzgun (2005), karar verme kavramını insan ihtiyaçlarını giderme yolunda yollardan birini seçerek sorunu çözümleme çalışması olarak tanımlamıştır. Özdemir (2019), göre bireyler kendi amaçları için en uygun olanı seçeneği seçmesi karar verme olarak tanımlanır. Güçray (2001), ise bireylerin kendi amaç ve ihtiyaçları için harekete geçme,bilgi elde etme ve bu bilgilerden en uygun olanı seçme işlemi olarak tanımlamıştır. Balkıs (2016), insanların yaşamış olduğu belirsizlik ve şüphe duygularını azaltmak adına seçenekler arasında en uygun olanı seçme süreci olarak tanımlamaktadır.

Tatlıoğlu (2019), göre insanların vermiş olduğu kararlar hayatlarında olumlu ve olumsuz etkiler bırakabilmekte, doğru yerinde isabetli kararlar olumlu sonuçları beraberinde getirirken hatalı kararlar insanları olumsuz yönde etkilemektedir. Taşgit (2017), göre tek bir seçeneğin olması veya seçeneklerin olmaması durumunda karar veme kavramından söz edilemez, birden fazla seçenek arasında en uygun olanı seçeneği seçme alternatifi olarak tanımlanmaktadır.

2.4.1.Karar Verme Süreci

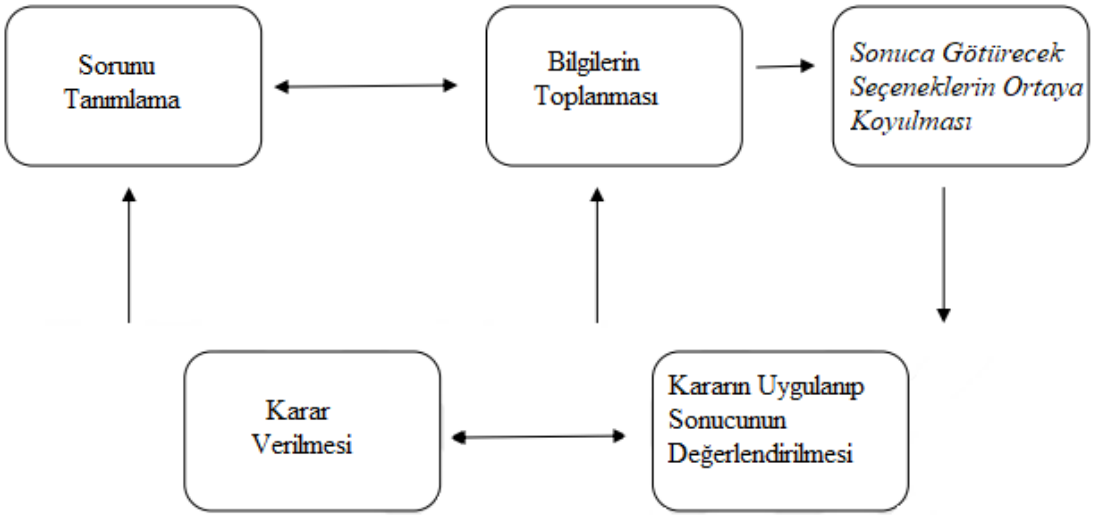
İnsanoğlu hayatı boyunca ihtiyaçlarını karşılamak için hep karar verme gereksinimi duymaktadır. Hayvanların aksine içgüdüsel davranamayan insan kararlarıyla farkını ortaya koyar (Kuzgun, 2014). Bir durumun farkına varılması karar verme sürecinin başladığını gösterir (Avşaroğlu, 2007). Bilgi arama ve alınan bilgilerin işlenmesi bu süreci kapsar (Dalgın, 2014). Karar herhangi bir durum için tartışılarak verilen kesin yargı hüküm (TDK, 2020) olarak tanımlanırken karar verme ise ulaşma sürecini belirtir (Demircan, 2018, s.8). Karar

verme bazen karmaşık olaylarda olabileceği gibi bazen basit kararlar içinde olabilir (Torun, 2015, s.39).

İnsanın en doğru karara ulaşması için birkaç adımı takip etmesi gerekir. Durum hakkında verilen kararların gerçekliği yansıtması, alınan kararlarınn bireyi hareket eylemine sevk etmesi ve istenilen sonuca ulaşmada değer kararları bireylerin takip etmesi gereken adımları oluşturur (Vickers, 1961'den akt. Hicks, 2004'ten akt. Dervişoğlu, 2006).

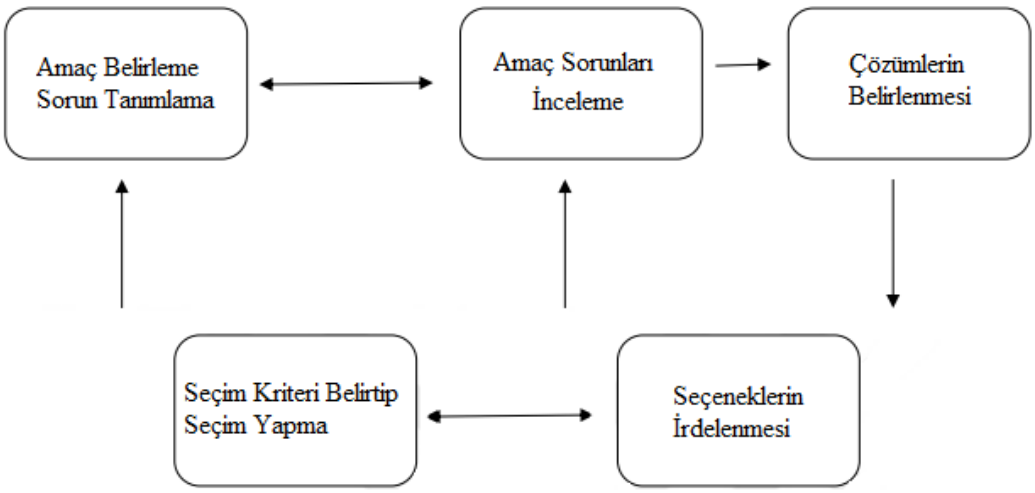
Karar verme sürecinde bireyler doğru kararlara ulaşma ve zorluklarla baş edebilme sürecinde rehberlik ve psikolojik destek hizmetlerine ihtiyaç duyabilirler (Tatlıoğlu, 2014). Doğru kararlar insanların hayat standartlarını geliştirirken yanlış kararlar olumsuz gelişmelere neden olabilir. Hayat standartlarımızı etkilemeyen kararlar ise rastgele verilebilmektedir (Erözkan, 2011).

Karar verme süreci Adair'e göre

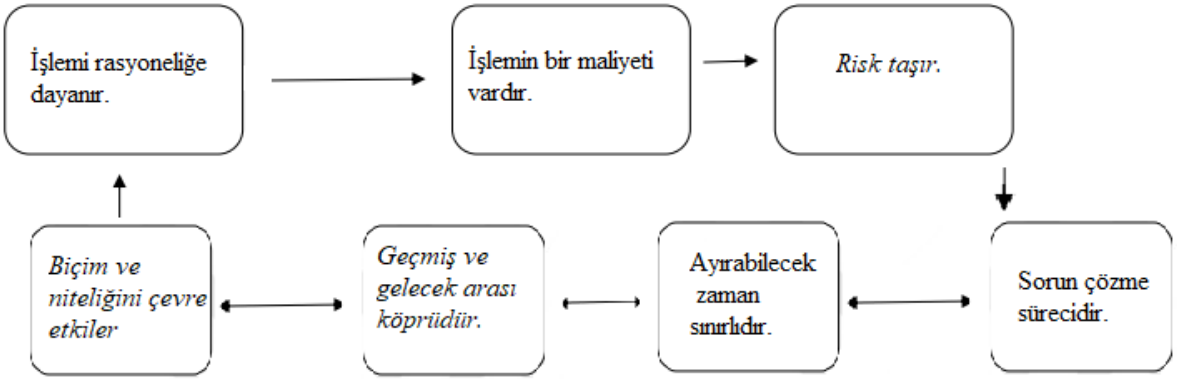

Koçel'e (2007) göre karar verme bir başlangıç olup farklı tutumların izlendiği ve sonunda bir

Karar vermenin genel özellikler şu adımlarla özetlenebilir.

(Acibozlar, 2006).

2.4.2. Karar Verme Stratejileri

Araştırmalarda karar verme stratejileri ve stillerini eş anlamlı kavramlar olarak karşımıza çıkmaktadır. Her birey farklı karar verme stratejisine sahiptir ki; karar verme stratejileri bireylerin kişisel özelllikleri değer inanç yaşantıları amaçları doğrultusunda farklılaşabilmektedir (Torun, 2007, s.10). Bireylerin düşünme biçimleri birbirinden farklı

olduğu için stiller arasındaki fark aynı zamanda düşünce süreci ile açıklanmıştır (Scott ve Bruce, 1995'ten akt.Karabal, 2018).

1. *Akılcı Karar Verme Stili:* Araştırma analitik düşünme doğru bilgiye ulaşma en uygun seçeneğe karar verme stiline sahiptirler.

2. *Sezgisel Karar Verme Stili:* Bireyler duyguları ve sezgilerine göre hızlı karar verme eğilimine sahiptirler.

3. *Bağımlı Karar Verme Stili:* Kendi kararlarının sorumluluklarını üstlenemeyeceğini düşünen bireyler kararlarını başkasının önerilerine göre karar vermeyi seçerler.

4. *Kaçıngan Karar Verme Stili:* Bireyin sorumluluktan kaçarak karar verme eğilimindedirler.

5. *Spontan Karar Verme Stili:* Şu anki koşulları dikkate alarak akışı güzel kendiliğinden oluşan karar verme stillidir.

Deniz (2004) karar stilerini 4 boyutla incelemiştir:

1. *Dikkatli Karar Stili:* Birey kararından önce bilgilerin dikkatli araştırılıp toplanması sürecinde en uygun seçeneği değerlendirdikten sonra karar vermesidir.

2. *Kaçıngan Karar Stili:* Birey sorumluluklarını farklı birine vererek kendi karar verme davranışından kaçmaktadır.

3. *Erteleyici Karar Stili*: Birey herhangi bir nedene bağlı olmadan sürekli isteyerek karar verme sürecini erteler.

4. *Panik Karar Stili:* Bireyler zaman baskı altında hızlı ve aceleci karar verme eğilimi gösterirler.

Kuzgun 1992 tarafından geliştiren karar verme ölçeği alt boyutları şunlardır:

1. *Bağımlı Karar Verme Stratejisi*: Kendilerinden çok insanların doğruyu bildiklerine inanır ve tavsiyelerine güvenirler.

2. *Kararsızlar:* Bireyler almış oldukları kararlardan hoşnut olmayıp hemen kararlarını farklılaştırma eğilimindedirler.

3. *İç Tepkisel Karar Verme Stratejisi:* Karar verirken duygularını ön planda tutar ve aceleci davranıp hızlı karar verirler.

4. *Kararsızlık:* Karar veremediklerinden dolayı huzursuz hissederler ve sürekli kararlarında değişiklikler olur.

2.4.1.1. Karar Verme Kuramları

2.4.2.1. Gelatt'ın Karar Verme Kuramı

Gellat 1978 yıllında bireylerin karar verme sürecinde değerler sistemini aktif olarak kullandığını belirtir. İlk aşamada birey amacı doğrultusunda olası eylem ve sonuçları hakkında bilgi toplar. Birey kendi değerlerini göz önünde bulundurarak karar verme sisteminin önceliklerini dikkate almaktadır. Birey doğru bilgiye sahipse risk almaktan korkmaz net bir görüşe sahip oldukları için farklı eylemleri uygulayabilirler. Karar vermede risk kavramından kaçınmak mümkün olamadığı için riskin öğrenilmesi uygun kararın alınmasını sağlayacaktır (Kuzgun, 2014).

Karar verme stratejisi alınan doğru kararları alternatif sonuçları değerlendiren döngüsel bir süreçtir. Karar stratejisinde elde edilen sonuç bireyin amacına ulaşmasını sağlama ve yeni amacı tekrar belirleme işlevine sahiptir.(Gelatt,1978‟den akt. Alver, 2003: 81).

2.4.2.2. Rasyonel Model

Lunenburg (2010, s.3) tarafından en iyi çözüm yönteminin uygulanması sürecinde problemin tanımlanması, alternatif seçimlerin belirlenmesi ve yeni adımların atılması sürecini içerir. Alternatif ve seçimler arasında değişiklik yapılabilir. Rasyonel modele göre yöneticiler objektif ve mantıklı karar verme becerisine sahiptir. Yöneticilerin tüm alternatiflerin sonuçlarını bilmesi ve net amaçlar doğrultusunda çalışmalarını devam etmeleri rasyonel ekonomik modelin (Robbins vd., 2011, akt. Öğüt, 2013, s.78) amacıdır. Rasyonel modelde kurallar bellidir ve amaç örgütünün ideal olan ihtiyaçlarını gidermektir (Eren, 2009, s.201).

2.4.2.3. Sınırlı Rasyonel Model

Karar verme sürecinde bazen problemli durumların çözümlenmesinde sağlanan alternatifler yeterli görülmediğinde sınırlı rasyonel model devreye girer (Lunenburg, 2010, s.8). Bireyler rasyonel karar verme sürecinde gerekli yeterliliklere sahip olmadıklarında sınırlı rasyonel modelini kullanırlar. Örgüt içinde bulundukları koşullara göre hedefe uygun maksimum faydayı sağlar (Tomak, 2009, s.150). Modelde elde edilen bilgiler sınırlı olup karar anında rasyonel karar verme stratejisini kullanamaz. Minimum düzeyde bir alternatif kullanarak örgütün modelini dengeleye çalışmaktadırlar (Eren, 2009, s.201).

2.4.2.4. Çatışma Karar Verme Modeli

Jannis ve Mann tarafından 1977 yılında geliştirilen modelde dört farklı başlık ile karar verme biçimlerini tanımlamayı amaçlamıştır. Bireyler çoğu zamanlarda mantıklı karar vermez, kararları birbiriyle çelişebilir ve bu süreç bireyin stres altında kalmasına neden olur. Janis ve Mann tarafından 1977 yılında geliştirilen karar verme biçimleri şunlardır (Deveci, 2011).

Çatışmasız Bağlılık: Birey karar verme sürecinde tehdit edici bir unsur ile karşı karşıya kalmadığında en sabit kararları düşük stres hali ile karar vermiş olurlar.

*Çatışmasız Değişim:*Birey alternatifler arasından en önemli olduğunu düşündüğü bir alternatif seçer. Çatışmasız değişim karar verme biçimine sahip bireyler diğer alternatiflerle ilgilenmez karar verme sürecinde değişimin olmadığına inanmaktadırlar.

Savunucu Kaçınma: Birey karar verme sürecinde tehdit edici bir unsur ile karşı karşıya kalması anksiyete yaşamasına neden olur. Birey kaçarak karar verme eyleminden kurtulmaya çalışır. Geçen zaman ile birlikte karar verme sürecinden kaçmış olması daha fazla anksiyete yaşamasına neden olacaktır.

*Aşırı Uyarılmışlık:*Duygusal gerginlik zaman baskısı altında bireyler yeterli bilgi toplamadan bulunduğu duygu durumunda çıkmak için aceleci ve anlamsız kararlar verirler.

2.4.2.5. Vroom'un Beklenti Kuramı

Bireyler beklenti kuramına göre karar vermede seçimlerin olası sonuçlarıyla ilgili beklenti halindedirler. Vroom 1964 modelinde günlük hayatta bir çok alternatifle karşı karşıya kalmaktayız. İnsanlar alternatiflerini arzularına ve dileklerine göre sıraya koysa da birden fazla alternatife başvurabilirler. Beklenti kuramında bireyin karar vermede kendisi için en uygun amaca erişmesi, en yüksek ihtimali olan ve en çok istediği alternatifi seçmeye yöneltir (Parijat ve Bagga, 2014). Bu yöntem riskin fazla olduğu süreci içerir.

Beklenti kuramı riskin en az olduğu ve en çok istenen alteranatife yöneltebilir. Buna örnek olarak üniversite adaylarının tercih sıralamasında en çok istedikleri ve girme olasılığı en düşük olan üniversiteyi en başa yazmaları ve tam tersi en az girmek istedikleri üniversiteleri aşağıya doğru sıraladıkları görülmektedir (Kuzgun, 2014).

2.5. Duygu

Duygu kavramı Latince'de hareket etmek devinim anlamına gelmektedir. Büyük türkçe sözlüğünde duygu, "hissedilen duyulan işitilen" şey olarak olarak tanımlanır (Doğan, 1994 Goleman, 2016). Bilişsel süreç psikolojik tepkiler ve algılamanın birbirleri ile uyum süreci içinde olmasını sağlayan duygular etraftan gelen olumlu ve olumsuz durumlara karşı yol gösterici etki sağlar (Kahveci, 2016, s.61). Duygusal zekânın öncülerinden biri olan Goleman ise duyguyu hislerden oluşan belli düşünceler ve bireyin psikolojik ve biyolojik tutumları olarak tanımlamıştır (Goleman, 2016).

2.5.1. Duygusal Zekâ Kavramı

Duygusal zekâ çalışmaları Thorndike tarafından 1920 yılında sosyal zekâ açıklamalarıyla başlar (Bar-On, 2006). İlk duygusal zekâ çalışmaları Psikolog (JackMayer ve Peter Salovey) gerçekleştirmiştir. Duygusal zekâ bireyin hem kendisinin hem çevresindeki kişilerin duygularını anlaması gözlemlemesi arasındaki farkın anlaşılması ve bu bilgileri düşünce ile eylemler doğrultusunda kullanabilmesini sağlayan yetenektir.

Goleman (1999) göre birey psiko-sosyal bir varlık olduğu için diğer kişileri anlama ve zekice davranma yeteneğine sahiptir. Duygusal zekâ sürecinde bireyin zorluklara rağmen baş edebilmesi sorunları giderme yolunda ruh halini koruması ve diğer kişileri kendi yerine koyarak anlaması beraberinde umut etme sürecini içerir (Goleman, 1999). Duygusal zekâ on temel adımdan oluşur (Tarhan, 2010). Bireyin kendini tanıması, kendi dürtülerini frenleyebilmesi, duygularını ifade edebilmesi, başkasının duygularını anlayabilmesi, zorluklara rağmen yola devam edebilmesi, sorun çözme ve yeni deneyimlere istekli olması, çözümler üretmesi, iyimser düşünmesi, kendini geliştirmeye istekli olması adımlarını içerir.

2.5.1.1. Salovey ve Mayer Duygusal Zekâ Modeli

Salovey ve Mayer'e (1990) göre ise bireyler hem kendi hem başkalarının duygusunu ifade edebilme değerlendirme duyguları düzenleme ve duygularını uygun yerde kullanma yeteneğine sahiptirler. Mayer (1990) göre duygusal zekâ sosyal zekânın bir alt boyutu şeklinde tanımlamıştır (Cerit, 2018). Aynı zamanda duygusal zekâsının gelişmesi bireyin zekâsının gelişimine ve başarısına katkı sağlar. Diğer modellerden farklı olarak yetenek modelini temel alan tek kişidir. Her duygunun özel bir anlamı olduğunu savunan Salovey ve Mayer duygusal zekâyı dört boyutla açıklamıştır (Salovey, Mayer, 1990).

Duyguyu Algılama: Bireyin sözel olmayan iletişim araçlarını gözlemlenerek göz, jest, mimik, beden hareketlerine göre duyguları anlayabilme yeteneğidir (Ergün, 2016).

Duyguları kullanım: Birey problem çözme becerisinde duyguları sayesinde etkili düşünme biçimlerini kullanır. Bireyin olumlu olan duygularını kullanma ve olumsuz olan duygularını yönetme becerisine sahiptir (Mayer, 2006). Gelecek ile ilgili karar verme aşamasında kullanılır (Ergün, 2016).

Duyguları anlama ve düşünme: Bireyin duygularını dile getirmesi, karmaşık ve yoğun olan duygularının farkına varması, farklılaşan duygularda kontrolü sağlaması, hem kendisinin hem de başkasının duygularının sonuçlarını yönetebilmesi becerisini içerir (Mayer, 2006).

Duyguları yönetme ve düzenleme: Birey kendisinin ve başkasının duygusunu yönetmesi ve düzenlemesi olarak tanımlanır. Bireylerin diğer kişilerin duygularını düzenlemesi ve kontrol altına alabilmesi için kişinin gerçek duygularını fark edilmesi gerekir. Gerçek duyguların fark edilmesi için kişinin iyi gözlemlenmesi ve duyguların açık olması gerekir. Gerçek duygunun fark edilmesi zor bir süreç olduğundan yoğun çaba gerektirir. Birey duygusal ilişkileri yönetebilme becerisi sayesinde diğer bireylerle iletişimi sürdürebilir ve yönetebilir. Öfke yönetim becerisine sahip olmayan birey aşırı tepkisinden dolayı çevreden soyutlanmaya veya gerekli olan yerlerde az tepki vermesi ile birlikte çevrenin bireyi sömürülmesine neden olabilmektedir (Ergün, 2016).

2.5.1.2. Bar-On Modeli

Sosyal duygusal zekâ olarak tanımlanan modelde bireylerin hem içsel ve kişiler arası ilişkilerde yeterlilikleri içeren bir modeldir. Duygusal zekâ kavramı bireyin hem kendisinin hem başkasının duyguları anlayabilmesi diğer insanlara iyi iletişim kurabilmesi bulunduğu ortama uyum sağlaması ve çevresindeki sorunlarla baş edebilmesini sağlayan yetenek dizinidir. Bireyin çevresine uyum oranın artması başarıyı oluşturacaktır. Bar-On temel olarak yoğunlaştığı faktörler bilişsel olmayan zekâ faktörleri içerir. Bar-On'a göre duygusal zekâ bir kişisel özellik olup bireyin sosyal duygusal yetenekleri içerir. Bar-On duygusal zekâ faktörlerini 5 kategori ve 15 alt boyut biçiminde açıklamıştır.

Bar-On'a göre duygusal zekâ bir kişisel özellik olup, bireyin sosyal duygusal yetenekleri içerir ve bu faktörler kişilerin günlük hayata sorunlarla baş edebilme becerisini sağladığı için bilişsel zekâdan daha etkilidir.

a) *İçsel iletişim*: Kişinin hem kendi duygularını hemde başkasının duygularını anlama becerisidir. Kişisel farkındalık, kendini gerçekleştirme, kararlılık, özsaygı, duygusal benlik bilinci alt boyutunu içerir.
b) *Kişiler arası ilişkiler*: Bireylerin duygu ve düşüncelerini farkında olma becerisidir. Sosyal sorumluk empati alt boyutunu içerir.
c) *Uyumluluk*: Farklılaşan yaşantılarda zorluklara yeni durumla uyum sağlayabilme esnek davranabilme becerisidir. Gerçeklik esneklik problem çözme alt boyutlarını içerir.
d) *Stres yönetimi*: Olumlu ve olumsuz duyguları tanımak ve stres halinde bu duyguları yönetme becerisidir. Strese dayanırlık dürtü kontrolü alt boyutlarını içerir.
e) *Genel ruh hali*: Olumlu duyguları kullanabilme ve sorunlara iyimser bakabilme becerisidir. Mutluluk ve iyimserlik alt boyutunu içerir.

2.5.1.3. Cooper ve Sawaf Modeli

Cooper ve Sawaf 1997 modelinde duygusal zekâyı yönetim organizasyon liderlik kavramı çerçevesinde anlatmıştır. Cooper ve Sawaf duygusal zekâyı; "duyguların gücünü ve hızlı algılayışını, insan enerjisi, bilgisi, ilişkileri ve etkisinin bir kaynağı olarak duyumsama, anlama ve etkin bir biçimde kullanma yeteneği" şeklinde ifade etmektedir (Mustafayeva ve Ustun, 2018).

Cooper ve Sawaf'ın Modelini Bar-On ve Goleman gibi karma model çerçevesinde ele almış dört köşe taşı modeli ile açıklamıştır. Dört köşe taşı duygusal öğrenme, duygusal derinlik, duygusal simya ve duygusal zindelik olarak belirtmiştir. Duygusal öğrenme alt boyutunu bireyin duygusal sezgileri enerjisi ve geri bildirimlerini içerir. Köşe taşı olan duygusal dinçlik alt boyutları memnuniyetsizliği yönetme yeni çözümler üretme esnek düşünme becerisini kullanarak güven alanını genişletme becerisidir. Köşe taşı alt boyutu duygusal zindelik bireyin kendi yetenekleri doğrultusunda kendini geliştirmesinde güvenilirlik özgün potansiyel yetkin olma taahhüt entegre ve vicdan alt boyutları bulunmaktadır. Köşe taşı ise duygusal simya alt boyutlarını avantajları fırsata dönüştürme elverişli iş yaşamı sağlamada sezgisel akış geleceği yaratmak, simyanın yansıtıcı zaman sıçrayışı ve fırsat hissi boyutlarını içerir.

2.5.1.4.Goleman Duygusal Zekâ Modeli

Goleman'ın geliştirdiği model hem zihinsel hem farklı süreçleri içerir. Goleman duygusal zekânın zekâdan daha önemli olduğunu açıklamıştır. Golaman duygusal zekâ yoksunluğu kişinin aile sistemini iş başarısını toplumdaki bireylerlerin birbirleriyle ilişkisini ve sağlığına etki eder. Hayata yaşanan duygusal tecrüberler bireylerin davranış tarzını belirler. Goleman duygusal zekâyı beş farklı başlıkta ele almaktadır.

a) *Özbilinç*: Duygularını tanıyan farkında olan bireyler kuvvetli duyguları ve güçsüz duygularının farkındadır (Goleman,2000, s.4-17). Duygunun başlangıç evresinde fark edilme sürecidir (Cerit, 2018).
b) *Duyguların kontrolü*: Doğru zamanda arzuları, dürtüleri, duygusal tepkileri kontrol edebilme becerisidir. Bireyin duygusal tepkilerinin kontrolü özdenetimi sayesinde sağlanır (Goleman, 1996).
c) *Motivasyon*: Birey duygularını amacı doğrultusunda toparlayıp harekete geçer (Cerit, 2018) ve yaşanan güçlükler karşısında vazgeçmeme yeteneğidir (Goleman, 1996).
d) *Empati*: Diğer bireylerin düşünce ve duygularını tarafsız anlayabilme yeteneğidir (Cerit, 2018).
e) *Sosyal Beceri*: Kişinin sosyal durum ve ilişki ağlarını iyi belirlemesi bireylerle sorunsuz geçinebilmesi ve diğer kişilerin duygularını yönetebilmesi becerisidir (Goleman, 1996).

2.6. Sosyal Destek ve Algılanan Sosyal Destek Kavramı

Sosyal destek"bireyin sevilmesi, önemsenmesi, kendisine değer verilmesi, hayatında oluşan bir kriz ya da bir değişikliğin olumsuz sonuçlarını azaltabilmesi ve psikolojik sağlığının korunmasına fırsat sağlayan, çevresindeki kişiler tarafından sağlanan duygusal, fiziksel, bilgilendirici, manevi ve maddi yardım" olarak tanımlanmaktadır (Meral ve Cavkaydar, 2012).

Diğer bireylerle iletişim halinde olmak ilişkinin kalitesi açısından önemlidir. İnsanların birbirine yardım etme şekli değişiklik gösterir.

Duygusal destek yardıma ihtiyacı olan bireyi saygı, sevgi ve dostluğunu belli etme biçimidir. Değerlendirme ise kişinin diğer kişiye değer vererek olumlu iletişim kurma biçimidir. Kişinin hem kendisini ortaya koyma hem de kabullenme hissini meydana getirir. Somut destek ise maddi konuları içerir şeklinde tanımlanmaktadır (Bilgin, 2008).

Bireyin olumsuz koşullar ve stresli yaşam olayları yaşaması nedeniyle diğer kişiler tarafından ihtiyaçlarının giderilmesidir. Sevgi, güven, onaylanma, maddi kaynaklar gibi gereksinimlerin karşılanması sürecini içeren sosyal destek kavramı bir hastalık veya bir kaza

yaşanması sonucu bir bireyin diğeriyle konuşması onu teselli etmesi yok sayılamaz bir etkidir (Dönmez, 2009).

Annelerin aldığı sosyal destek anne ile çocuk ilişkisine olumlu katkı sağlamaktadır. Diğer kişilerle sorununu paylaşabilen yalnız olmadığını hisseden anneler kendilerini değerli hissettikleri için stres seviyeleri düşmektedir. Engelli çocuğu olan annelere boş zaman tanıma desteğinin ve maddi desteğin sağlanması annelerin daha iyi olmasına fırsat sağlar (Ersoy ve Çütük,2009).

2.6.1. Sosyal Destek Modelleri

Cohen ve Wills (1985), yıllında sosyal destek kavramının stres üzerindeki etkisini Temel Etki Modeli ve Tampon Etkisi Modelline göre açıklamaktadır.

Temel Etki Modeli: Bu model sosyal destek ile sağlıklı olma durumu arasında doğrudan bir ilişki olduğunu savunur (Avcı ve Yıldırım, 2014). Sosyal desteğe sahip olan bireyler günlük yaşadıkları stres karşısında olumlu ilişkiler yürütür. Aynı zamanda sosyal destekten yoksun bireyler günlük yaşadıkları stresten olumsuz etkilenmektedir (Cohen ve Wills., 1985).

Tampon Modeli: Sosyal destek stres karşısında bir tampon görevi üstelenen koruyucu bir etkendir. Tampon modeli olumsuz yaşantıları yıkıcı durumları azaltma görevini içerir (Yıldırım, 2004). Sosyal desteğin bir görevi ruh sağlığını korumaktır. Tampon modeli bireyin stres yaratan bir durumu olmadığında sosyal destek olmasa bile bireyin sorun yaşamayacağını savunur. Sosyal destek birey stresli durumlarla karşılaştığında stresin zararlı etkilerini azaltan bir göreve sahiptir (Cohen ve Wills., 1985).

2.6.2. Sosyal Destek Türleri

Yapılan araştırmalarda sosyal destek sistemlerinin bireyin hem psikolojik hem de sosyal sorunların önlenmesinde, tedavi edilmesinde zor durumlar karşısında üstesinden gelmesini sağlayan yararlı bir kavram olduğu görülmüştür (Aydemir, 2015).

Cohen ve Wills (1985) yıllında sosyal desteği duygusal destek,araçsal destek, bilgisel destek ve yaygın destek olmak üzere dört boyut ele almıştır.

a) Duygusal destek: Bireyin kendisinin diğer kişiler tarafından sorunuyla birlikte kabul görüldüğü ve saygı duyulduğu hissettiği destek türüdür.

b) *Araçsal destek:* Çevreden gelen maddi yardımlar ve araç gereç yardımlarını içerir.

c) *Bilgisel destek:* Bireyin sorunu ile baş edebilmesinde toplanan bilgilerin bireye sunulmasını içerir.

d) Yaygın destek: Bireyin diğer kişilerle iletişim ihtiyacının sağlandığı türdür. Yaygın destek türü ile bireylerin olumsuz yaşantılardan uzaklaştırılması hedeflenir.

2.7. İlgili Araştırmalar

Bu bölümde ilgili yurt içi ve yurt dışı araştırmaları en eski çalışmalardan en yeni çalışmalara göre kronolojik sıra izlenerek verilmiştir.

2.7.1. İlgili Yurt İçi Araştırmalar

Akmaniş (2010), otistik çocuğa sahip ailelerin algıladıkları sosyal destek ile umutsuzluk seviyeleri arasındaki ilişkiyi incelemiştir. 100 otistik çocuğun annesinin katılımıyla gerçekleşen çalışmanın sonucunda annelerin algıladıkları sosyal destek ve umutsuzluk düzeyleri alt boyutları arasında istatiksel açıdan anlamlı farklar bulunmuştur. Araştırmanın farklı bir sonucu ise annelerin algıladıkları sosyal destek atıkça umutsuzluk seviyeleri düşecektir.

Çorapçı (2015), yıllı çalışmasında sınıf öğretmenlerinin karar verme stilleri ile iş doyum düzeyleri arasındaki ilişkisini bazı değişkenler açısından farklılaşıp farklılaşmadığının incelenmiştir. Araştırma sonucunda karar vermede öz saygı ve dikkatli karar verme düzeylerinin yüksek olduğu tespit edilmiş, öğretmenlerin kaçıngan panik ve erteleyici karar verme stillerinin düşük seviyede olduğu ve iş doyumu seviyesinin ise ortanın düzeyde olduğu tespit edilmiştir.

Efeoğlu (2016), çalışmasında 333 zihinsel engeli ailenin katılımı ile gerçekleştirmiştir. Çocuğu özel eğitim okuluna devam eden annelerin yaşam doyumları ile sosyal destek algıları arasındaki ilişkinin incelenmesinde annelerin yaşam doyumları ve algılanan sosyal destek arasında pozitif yönde düşük anlamlı ilişki bulunmuştur. Duygusal destek ve yaşam doyumu boyutları arasında pozitif yönde ilişki saptanmışken bilgi, bakım, maddi ve yakın ilişki destek boyutları arasında negatif yönde anlamlı ilişki saptanmıştır.Ayrıca annelerin yaşam doyumunu ev dışında bir işte çalışması etkiler.

Keskin, Bayram, Derebaşı, Bostancı, Kabadayı (2016), çalışmasında 185 öğrencinin katılımı ile üniversite öğrencilerinin karar verme stratejilerini farklı demografik özelliklere göre incelemiştir. Araştırma sonucunda kız öğrencilerin kararsızlık yaşadıkları iç tepkisel karar verdikleri bilgisine ulaşılmıştır. Öğrenim gördükleri bölüme fakülteye göre karar verme boyutları arasında anlamlı fark bulunmuştur ki öğrencinin öğrenim gördüğü fakültenin karar verme stili üzerindeki etkisi oldukça önemlidir.

Aydın (2017), çalışmasında duygusal zekâ (EQ) ve stres yönetimi ilişkisi incelemiştir. Araştırma 80 öğretmenin katılımı ile sağlanmıştır. Araştırma sonucunda öğretmenlerin yüksek duygusal zekâya sahip oldukları kişiler arası ilişki boyutunun yüksek, stres yönetim boyutlarının ise orta seviyede olduğu bulunmuştur. %43,3 Duygusal zekâ özellikleri stres yönetimi özelliklerini etkiler.

Altunbaş (2018), çalışmasında 4 sınıf devam eden 250 öğrencinin katılımı ile duygusal zekâ programının öğrencilerin atılganlık saldırganlık çekingenlik ve duygusal zekâ düzeyleri üzerindeki etkisini incelemiştir. Araştırma sonucuna göre deney grubuna uygulanan duygusal zekâ programının öğrencinin atılganlık ve saldırganlık düzeyinde etkili olup, çekingenlik düzeyinde duygusal zekâ programının etkili olmadığı bulunmuştur. Duygusal zekâ programının öğrencilerin atılgan davranışlarını artırdığını ve saldırgan davranışlarını azalttığını tespit edilmiştir.

Pekdoğan ve Ulutaş (2018), yıllında ana sınıf öğrencilerinin katılımı ile 20 kontrol 20 deney grubu olmak üzere 40 öğrencinin katılımı ile araştırmayı sürdürmüştür. Araştırmada

çocukların karar verme becerilerinin "Karar Verme Becerileri Eğitimi Programı" ile desteklenmesi amaçlanmıştır. Çalışmanın sonunda deney ve kontrol grubundaki çocukların karar verme beceri puanları arasında anlamlı ilişki bulunmuş, deney grubunun son test puanlarının kontrol grubuna göre yüksek olduğu belirlenmiştir. Deney grubundaki çocukların aldıkları puanlardaki artışın eğitim programının etkisi olduğu söylenebilir.

Kılıç (2018), çalışmasında 8-13 yaş grupları arasında özgül öğrenme tanısı alan 36 ve özgül öğrenme tanısı almayan 58 olmak üzere 94 katılımcı ile araştırmasını gerçekleştirmiş, çocuklarda bağlanma duygusal zekâ ve anne baba tutumlarını arasındaki ilişki incelemiştir. Araştırma sonucunda özgül öğrenme tanısına sahip olmayan öğrencilerin kişiler arası beceriler ve uyum puanları özgül öğrenme güçlülüğü tanısı alan öğrenciye göre daha yüksektir. Özgül öğrenme bozukluğu durumu, güvenli bağlanma anne baba tutum algısı ve öğrenme güçlülüğü olma durumu ve alt boyutları açısından anlamlı farklılıklar bulunmuştur. Özgül öğrenme güçlülüğü olan ve olmayan öğrencilerin anne baba tutum algıları ve güvenli bağlanma arasında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır.

Aytekin (2018), engelli çocuğu olan bireylerin depresyon ve umutsuzluk düzeyleri ile algılanan sosyal destek arasındaki ilişkinin incelemiştir.205 katılımcı ile gerçekleşen araştırma sonucunda engelli çocuğu olan ailelerin yakın çevrelerinden destek görmedikleri ve kendilerini umutsuz hissettikleri belirlenmiştir. Gelecek araştırmalarda sosyal destek sistemi arttırılarak bireylerin umutsuzluk ve depresyon düzeyleri azaltılabilir.

Büyükacaroğlu (2019), özgül öğrenme güçlüğü olan çocukların ailelerinin depresyon ve stres düzeylerinin aile yükü ve algılanan sosyal destek ile ilişkisini incelemiştir. Araştırma 291 ebeveyn katılımı ile gerçekleşmiştir.

Araştırma sonucuna göre algılanan sosyal destek ortalamaları aylık gelire göre algılanan sosyal destek düzeyi ise çocuğun yaşına göre istatistiksel açıdan anlamlı bir biçimde farklılaşmaktadır. Ebeveynin de stres artıkça depresyonda artmaktadır.

Usulu (2019), yıllında 200 çalışanın katılımıyla gerçekleştirmiş olduğu araştırmada duygusal zekâ ile karar verme stratejileri arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Araştırmada iyimserlik ve karar verme stratejisi arasında pozitif yönde, bağımlı karar verme ve kararsızlık arasında negatif ilişki, duyguların değerlendirilmesi ile kararsızlık ve dürtüye dayalı karar verme ve bağımlı karar verme stratejileri arasında negatif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur.

Ertuğrul (2019), araştırmasında 278 kadın 189 erkek toplam 467 üniversite öğrencisinin katılımı ile öğrencilerin karar vermede özsaygısının ve karar verme stillerinin üst bilişe ve öğrenilmiş güçlülük, değişkenine göre anlamlı farklılık gösterip göstermediklerini incelemiştir. Araştırma sonucunda işlevsel üstbilişe sahip üniversite öğrencilerinin kendine güveni özsaygısı karar verme düzeyi yüksek ve kaçıngan panik ve erteleyici karar verme stil düzeyleri işlevsel olmayan üst bilişe sahip öğrencilerden anlamlı derecede düşük olduğu bulunmuştur. Yüksek öğrenilmiş güçlülüğe sahip olan üniversite öğrencilerinin kendine özsaygılı karar verme sdüzeyi, dikkatli karar verme düzeyi, düşük öğrenilmiş güçlülüğe sahip olan üniversite öğrencilerine göre anlamlı düzeyde yüksek çıkmıştır. Ayrıca düşük öğrenilmiş güçlülüğe sahip öğrencilerin kaçıngan, erteleyici, panik karar verme stil düzeyleri yüksek öğrenilmiş güçlülüğe sahip üniversite öğrencilerine göre anlamlı düzeyde yüksek çıkmıştır. Araştırmada kadın üniversite öğrencilerinin panik karar verdiği bulunmuştur.

Erus (2019), doktora tezinde evli bireylerin bilinçli farkındalık ve öznel iyi oluş arasındaki ilişkide duygusal zekâ ve evlilik uyumunun aracı rolü incelenmiştir. 370 kadın 180 erkek olmak üzere araştırmaya 550 evli birey katılmıştır. Araştırma sonucunda farkındalık, evlilikler arası bilinçli farkındalık, duygusal zekâ, evlilik uyumu ve öznel iyi oluş arasında anlamlı ilişki vardır. Duygusal zekânın tam aracı etkisinin hem bilinçli farkındalık hemde öznel iyi oluş arasında olduğu saptanmıştır. Kişiler arası bilinçli farkındalık ile öznel iyi oluş arasında duygusal zekâ ve evlilik uyumunun kısmi aracı etkisi ise olduğu görülmüştür.

Akar (2019), araştırmasında 102 öğretmenin katılımı ile sınıf öğretmenlerinin yansıtıcı düşünme ve karar verme stillerini çeşitli değişkenler açısından incelemiştir.Araştırma sonucunda öğretmenlerin yansıtıcı düşünme eğilimi ve karar vermede özsaygı düzeyleri

yüksek arasında anlamlı ilişki tespit edilmiştir. Öğretmenlerin dikkatli karar verme stilini kullandıkları ortaya çıkmıştır.

Uysal ve Ayverdi (2020), çalışmasında farklı mesleklerde başarılı kişilerin düşünme stilleri ile karar verme stilleri arasındaki ilişkiyi mesleki grup ve cinsiyet değişkenlerini dikkate alarak incelemiştir. Araştırmanın sonucunda farklı mesleklerde çalışan bireylerin düşünme stilleri ile karar verme stilleri arasında anlamlı ilişki saptanmış, mesleğinde başarılı olan kişilerin düşünme ve karar verme stilleri cinsiyet açısından anlamlı farklılıklar ortaya çıkmıştır.

Köse (2020), yılında ergenlerde anne baba tutumlarının duygusal zekâ ve karar verme stilleri üzerindeki etkisini incelenmiştir.119 kız öğrenci ve 197 si erkek öğrenci toplam 396 katılımcı ile araştırmasını gerçekleştirmiştir. Araştırma sonucuna göre ergenlerin duygusal zekâ puan ortalamaları karar verme stilleri alt boyutları karar vermede öz saygı, dikkatli ve panik boyutlarının cinsiyet açısından farklılaşmadığı kaçıngan ve erteleyici boyutunun cinsiyet açısından farklılaştığı bulunmuştur. Öğrencilerin karar verme stilli alt boyutlarının anne baba tutumlarına göre farklılaştığını, dikkatli karar verme alt boyutunun anne baba tutumuna göre farklılaşmadığı tespit edilmiştir.

Özkan (2020), zihinsel engelli çocuğa olan ailelerin evlilik uyumları ve sosyal destek algıları arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Zihinsel engelli ailelerinin algıladıkları sosyal destek ve evlilik uyumları arasında anlamlı ilişki vardır. Zihinsel engelli çocuğa olan annelerin algıladıkları sosyal destek arttıkça evlilik uyumları da artacaktır.

2.7.2. İlgili Yurt Dışı Araştırmalar

Harrod ve Scheer (2005), duygusal zekâyı çeşitli demografik değişkenler açısından 200 ergenin katılımı ile incelemiştir. Cinsiyet açısından kadınların erkeklere göre zekâ puanlarının daha yüksek olduğu saptanmıştır. Ebeveynlerin eğitim düzeyi artıkça duygusal

zekâ düzeyi arttmaktadır. Yaşanan yer, yaş, maddi gelire göre duygusal zekâ puanları arasında farklılık görülmemiştir.

Sanz de AcedoLizarraga, Sanz de AcedoBaquedano ve Cardelle- Elawar (2007), "Karar Vermeyi Etkileyen Faktörler: Yaş ve Cinsiyet Farkları"adlı çalışmasında kadınların karar alırken duygusal hareket ettiklerini ve bu kararı alma doğrultusunda kararının etkileyeceği bireyleri önemsedikleri sonucuna ulaşmıştır. Erkeklerin verilere doğrultusunda planlı ve mantıklı hareket ettiklerini tespit etmişlerdir. Yetişkinler ise deneyimlerine dayalı karar verme eğilimi gösterdiği ortaya konmuştur.

Ekas vd. (2010), çalışmasında otizm spektrum bozukluğu tanısı almış çocukların annelerinin mutluluk sosyal destek ve iyimserlik düzeyleri incelenmiştir. Çalışma 18 yaşından küçük otizm spektrum bozukluğu tanısı almış çocuğa sahip 119 annenin katılımı ile gerçekleşmiştir. Araştırmanın sonucuna göre annelerin algılanan sosyal desteğin artması onlara umut verecek olumsuz etkilerini azaltacak ve olumlu etkide bulunma konusunda aracı olacaktır.

Esturgo-Deu ve Sala-Roca (2010), araştırmasında 1422 çocuk katılımcı ile çocukların duygusal zekâları ile yıkıcı davranışları arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Duygusal zekâ puanı düşük olan çocukların daha fazla yıkıcı davranışlar sergilendiğini saptamıştır. Ayrıca duygusal zekâ alt boyutlarından kişiler arası ilişkiler ve stres yönetim ile yıkıcı davranışların arasında negatif yönde güçlü ilişki saptanmıştır.

DiFabio ve Palazzeschi (2012), çalışmasında lisede öğrenim gören 143 öğrencinin katılımı ile özdeğerlendirme kariyer karar verme ve karar verme stilleri arasındaki ilişkiyi incelemişlerdir. Olumlu özdeğerlendirme becerisine sahip öğrencilerin dikkatli ve rasyonel karar verme stiliyle, olumsuz özdeğerlendirme becerisine sahip öğrencilerin ise kaçıngan karar verme, panik karar verme ve erteleyici karar verme stillerinin ilişkili oldukları görülmüştür.

Gawali (2012), duygusal zekâ ile stresle başa çıkma arasındaki ilişkinin incelenmiştir. Araştırma sonucuna göre duygusal zekâ puanlarından yüksek puan alan bireyler aynı zamanda stresle başa çıkma problem çözme kişiler arası becerilerinde yüksek puan almışlardır.

Hall (2012), yıllında otizm spektrum bozukluğu tanısı almış çocukların ailelerin algıladıkları sosyal destek düzeyi ile sorunlarla baş edebilme arasındaki ilişki incelenmiştir. Araştırmaya 10 baba ve 28 anne katılmıştır. Araştırmanın bulgularına göre ailelerin sosyal destek düzeyi artıkça başa çıkma düzeyinde artacaktır.

Moghadem, Tehrani ve Amin (2013), yılı araştırmasında duygusal zekâ ve yönetim karar verme stilleri arasındaki ilişkisinde, yöneticilerin duygusal zekâ ile sezgisel karar verme arasında pozitif ilişki mantıklı ve kaçıngan karar verme stilleri arasında negatif yönde anlamlı ilişki bulmuşken bağımlı ve doğal karar verme arasında ilişki bulamamıştır.

Ju vd. (2015), araştırmasında duygusal zekânın tükenmişlik üzerine etkisinde iş yerinde sosyal desteğin aracı etkisini incelemiştir. 14 ortaokulda görev yapan 307 öğretmenin katılımı ile araştırma Çin'de gerçekleşmiştir. Araştırma sonucuna göre duygusal zekânın algılanan sosyal destek üzerinde pozitif anlamlı yönde bir etkisinin olduğu saptanmıştır.

Khan, Riaz, Batool ve Riaz (2016), çalışmasında duygusal zekânın karar verme stilleri üzerindeki belirleyiciliği adlı çalışmasında duygusal zekânın bağımlı ve rastgele karar verme stili üzerinde etkisi saptanmamıştır. Ayrıca duygusal zekânın kaçıngan karar verme stilli üzerinde negatif yönde etkisi olduğu saptanmış, rasyonel ve sezgisel karar verme stilleri üzerinde pozitif yönde bir etkisi olduğu bulunmuştur.

Geisler ve Allwood (2017), çalışmasını 118 farklı bölümlerde öğrenim gören üniversite öğrencisinin katılımı ile gerçekleştirmiştir. Üniversite öğrencilerinin karar verme stillerini sosyal ve zaman yönelimi arasındaki ilişkisini incelemesinde kararlarını daha az ciddiye alan öğrencilerin doğal karar verme stilimi kullandıklarını, sosyal çevrede çekingen davranışlar sergileyen öğrencilerin kaçıngan karar verme stilini kullandıkları, sosyal çevrede endişeli pasif ve stresli öğrencilerin bağımlı karar verme stilini kullandıklarını tespit etmişlerdir.

BÖLÜM III

YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, evren ve örneklemi, araştırmada kullanılan veri toplama araçları, verilerin analiz edilmesinde kullanılan istatistiksel tekniklerle ilgili bilgiler verilmiştir.

3.1.Araştırmanın Modeli

Engelli çocuğu olan ailelerin karar verme stratejileri ile duygusal zekâları arasındaki ilişkisini belirlemesi üzere yapılan bu çalışmada ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. İlişkisel tarama modeli iki değişken arasında meydana gelen değişime ve bu değişimin derecesini belli etmeyi amaçlayan çalışmalarda kullanılır (Karasar,2014).

3.2. Evren ve Örneklem

Bu araştırmanın evreni 2020-2021 eğitim öğretim yılında Gebze'de bulunan Milli Eğitim Bakanlığına bağlı özel bir Özel Eğitim ve Rehabilitasyon merkezinde çocuğu eğitim gören ve araştırmaya gönüllü katılım sağlayan 200 aileden oluşmaktadır. Araştırmaya 162 kadın 38 erkek ebeveyn dahil edilmiştir. Araştırmanın katılımcıları amaçlı örneklem yöntemiyle seçilmiştir. Araştırmada yer alan demografik özelliklerin dağılımı Tablo 3.1' de sunulmuştur.

Tablo 3.1 Demografik Özelliklerin Dağılımı

		N	%
Cinsiyet	Erkek	38	19,0
	Kadın	162	81,0
Yaş	30 yaş altı	46	23,0
	30-34 yaş	58	29,0
	35-39 yaş	69	34,5
	39 yaş üstü	27	13,5
Eğitim durumu	Lise	151	75,5
	Üniversite	47	23,5
	Yüksek Lisans	1	0,5
	Doktora	1	0,5
Çalışma durumu	Çalışıyor	74	37,0
	Çalışmıyor	126	63,0
Çocuğun cinsiyeti	Erkek	110	55,0
	Kadın	90	45,0
Çocuğun engel tanısı	Zihinsel yetersizlik	62	31,0
	Otizm spektrum bozukluğu	66	33,0
	Öğrenme güçlülüğü	72	36,0

Tablo 3.1'de görüldüğü gibi ankete cevap verenlerin %81,0'i kadın, %34,5'i 35-39 yaşında, %75,5'i lise mezunu, %37,0'si çalışmaktadır. Ankete cevap verenlerin %55,0'inin çocuğu erkek, %36,0'sının engelliliği öğrenme güçlüğüdür.

3.3. Veri Toplama Araçları

Araştırmada "Karar Stratejileri Ölçeği" "Bar-On Duygusal Zekâ Ölçeği" "Algılanan Sosyal Destek Ölçeği" ile "Demografik Bilgi Formu" kullanılmıştır.

3.3.1. Melbourne Karar Verme Ölçeği I-II (MKVÖ I-II)

Melbourne Karar Verme ölçeği **MKVÖ I-**özsaygıyı,**MKVÖ II –**karar verme stillerini ölçmektedir. Ölçeğin Türkçe'ye uyarlama çalışmaları (Deniz, 2004) tarafından sağlanmıştır. Özsaygıyı belirlemeyi hedefleyen ölçekte 6 madde mevcuttur.(1,3,5) normal maddeler, (2,4,6) maddeleri ise ters puanlanmaktadır. 3'lü likert tipinde olan ölçekte puanlama doğru 2, bazen 1 ve doğru değil 0 şeklinde hesaplanmaktadır.

Ölçekten alınabilecek puan en fazla 12 olup, alınan yüksek puan özsaygının yüksek olduğunun belirleyicisidir (Deniz, 2004). MKVÖ-II karar verme stillerini belirlemeyi hedefleyen ölçek toplam 22 madde ve dört alt boyuttan oluşur. Bunlar Dikkatli karar verme stili (2, 4, 6, 8, 2, 16) Kaçıngan karar verme stili (3, 9, 11, 14, 17,19) Erteleyici karar verme stili (5, 7, 10, 18, 21) Panik karar verme stili (1, 13, 15, 20, 22) şeklindedir. Ölçeğin puanlaması MKVÖ-I aynıdır. Puanın yüksekliği hangi karar verme stilini kullandığını belli eder. Ölçeğin geçerlik ve güvenirlik çalışmalarında kapsam geçerliliği ve benzer ölçek geçerliliği yöntemleri uygulanmıştır. Kapsam geçerliliğinde görüşüne başvurulan uzmanlar ölçek ve alt boyutlarını incelemiş ölçeğin içerik ve nitelik açısından yeterli olduğunu ifade etmişlerdir. Benzer ölçek çalışması ise MKVÖ I-II ile Kuzgun (1992) tarafından geliştirilen Karar Verme Ölçeği ile birlikte uygulanmış, MKVÖ I-II ve KVÖ alt ölçekleri korelasyon kat sayıları .15 ile .71 arasında değişen ve iki ölçek arasında 0.01 ve 0.05 anlamlı ilişki bulunmuştur (Deniz, 2004).

3.3.2.Bar-On Duygusal Zekâ Ölçeği

1997 yıllında Reuven Bar-On tarafından geliştirilen ölçek Türkçe'ye uyarlama geçerlik ve güvenirlik çalışmasını (Acar, 2001) tarafından yapılmıştır. Ölçek toplam 5 boyut ve onların altında yer alan 15 boyutu ölçen 87 soruyu içerir. Ölçek 5'li likert tipinde 1 kesinlikle katılmıyorum ile 5 kesinlikle katılıyorum ifadeleri arasında değişmektedir. Ölçeğin boyutları kişisel farkındalık, kişiler arası ilişkiler, strese, çevreye uyum ve genel ruh hali olarak tanımlanmıştır.

87 maddelik anketin toplam boyutları itibariyle cronbachalpha katsayısı .92,12 olup kabul edilebilir düzeydedir. Temel alt boyutlarından: kişisel yetenekler boyutu 83,73; Kişiler Arası İlişkiler alt boyutu .77,87; Uyumluluk Boyutu .65,42; Stresle Başa Çıkma boyutu .73,14; Genel Ruh Durumu .75,06 olup kabul edilebilir düzeydedirler (Acar, 2001). Bu çalışmada ölçeğin güvenirlik çalışmaları yapılmış, kişisel farkındalık boyutunun Cronbach alfa katsayılarına (α) .87, kişilerarası ilişkiler boyutunun cronbachalpha katsayısı .82, şartlara ve çevreye uyum boyutunun Cronbach alfa katsayılarına (α) .68, stres yönetimi boyutunun cronbachalpha katsayısı .73, genel ruh hali boyutunun cronbachalpha katsayısı .88 olarak bulunmuştur.

3.3.3. Çok Boyutlu Aile Sosyal Destek Ölçeği – ÇBASDÖ

Zimet ve arkadaşları tarafından 1988 geliştirilen ölçeğin Türkçe'ye uyarlama çalışmaları (Eker, ve diğ 2001) tarafından sağlanmıştır. Ölçek 12 madde ve 3 alt boyuttan oluşur. Alt boyutlar arkadaş, aile,özel arkadaş desteği bireylerin destek kaynaklarını gösterir. Her alt boyut 4 maddeyi içerir. Bunlar Arkadaş desteği (6,7, 9,12) Aile desteği (3,4,8,11) Özel kişi desteği (1,2,5,10) ölçmektedir (Eker ve diğ 2001).

Ölçeğin alt boyutundan en düşük alınabilecek puan 4 en yüksek alınabilecek puan ise 28'dir. Ölçeğin tamamından alınabilecek en düşük puan 12, en yüksek puan ise 84 alınabilmektedir. Toplam ölçek puanı tüm alt boyutların toplanmasıyla sağlanır. Alınan yüksek puan bireyin sosyal destek algısının yüksek olduğunu gösterir. Ölçeğin iç tutarlılığı ve

güvenirliği için Cronbach alfa katsayılarına (α) bakıldığında 0,80 0,95 değerleri ölçeğin iç tutarlılık ve güvenirliğinin yüksek olduğunu gösterir. Cronbach alfa katsayıları (α) değeri 0,847 olup ölçeğin güvenilir olduğunu gösterir.

3.3.4. Demografik Bilgi Formu

Araştırmacı tarafından hazırlanan örneklem grubunun demografik özelliklerinin içinde yer aldığı anket engelli çocuğu olan ailelerin kişisel bilgilerini öğrenmek için hazırlanmıştır. Demografik bilgi formu ile katılımcıların cinsiyetini, yaşını, eğitim durumunu, engelli çocuğun engel tanısı ile ilgili verileri elde etmek amaçlanmıştır.

3.4. Verilerin Analizi

Engelli çocuğu olan ailelere uygulanan Demografik Bilgi Formu, Karar Verme Ölçeği, Bar-On Duygusal Zekâ Ölçeği ve Çok Boyutlu Algılanan Aile Sosyal Desteği Ölçeği ile toplanan veriler bilgisayar ortamına SPSS 26.0 programına aktarılarak analiz edilmiştir. Verilerin analizi SPSS 26.0 programı ile yapılmış ve %95 güven düzeyi ile çalışılmıştır. Kategorik (nitel) değişkenler için frekans (n) ve yüzde (%), sayısal (nicel) değişkenler için ortalama (X), standart sapma (ss), minimum ve maksimum istatistikleri verilmiştir.

Çalışmada test tekniklerinden Pearson korelasyon, bağımsız gruplar t testi/Mann Whitney, tek yönlü ANOVA/Kruskal Wallis testi kullanılmıştır. Pearson korelasyon; iki sayısal değişken arasındaki ilişkinin incelenmesinde kullanılan test tekniğidir. Bağımsız gruplar t testi/Mann Whitneyiki gruplu kategorik değişken gruplarının sayısal değişken bakımından karşılaştırılmasında kullanılan test tekniğidir. Tek yönlü ANOVA/Kruskal Wallis; k (k>3) gruplu bir kategorik değişken gruplarının sayısal değişken bakımından karşılaştırılmasında kullanılan test tekniğidir. Puanlar arasındaki ilişkide Pearson korelasyon, ölçek puanlarının demografik bilgilere göre karşılaştırılmasında bağımsız gruplar t testi, tek yönlü ANOVA testi kullanılmıştır. Ayrıca post hoc testlerinde Tukey kullanılmıştır.

BÖLÜM IV

BULGULAR

Bu bölümde araştırmada elde edilen bulgular verilmiştir.

Tablo 4.1. Algılanan Sosyal Destek Ölçek Puanlarının Betimleyici İstatistikleri ve Normalliğinin Sınanması

	Min.	Maks.	Ort.	ss.	Çarpıklık	Basıklık
Aile Desteği	4	28	4,59	6,70	-0,502	-0,749
Arkadaş Desteği	4	28	4,56	6,57	-0,188	-0,998
Özel Kişi Desteği	4	28	5,37	4,88	-1,084	1,481

Tablo 4.1'de görüldüğü gibi algılanan Sosyal Destek puanlarının betimsel istatistikleri ve çarpıklık basıklık katsayıları verilmiştir.

Tablo 4.2. Karar Verme Ölçek Puanlarının Betimleyici İstatistikleri ve Normalliğinin Sınanması

	Min.	Maks.	Ort.	ss.	Çarpıklık	Basıklık
Karar Vermede Öz Saygı	4	12	1,56	1,90	-0,501	-0,261
Dikkatli Karar Verme	2	12	1,58	2,47	-0,766	-0,427
Kaçıngan Karar Verme	0	12	0,78	2,68	0,374	-0,570
Erteleyici Karar Verme	0	10	0,78	2,51	0,383	-0,626

Tablo 4.2'de görüldüğü gibi Karar Verme puanlarının betimsel istatistikleri ve çarpıklık basıklık katsayıları verilmiştir.

Tablo 4.3. Duygusal Zekâ Ölçek Puanlarının Betimleyici İstatistikleri ve Normalliğinin Sınanması

	Min.	Maks.	Ort.	ss.	Çarpıklık	Basıklık
Duygusal Benlik Bilinci	14	30	3,76	3,04	-0,341	0,201
Kendine Saygı	12	30	3,85	3,44	-0,472	0,181
Kendini Gerçekleştirme	6	30	3,63	3,66	-0,584	1,782
Bağımsızlık	6	25	3,22	3,76	-0,140	-0,252
Kendine Güven	10	30	2,60	3,84	-0,312	-0,062
Empati	9	25	3,96	2,96	-0,444	0,260
Kişilerarası İlişkiler	11	35	3,83	3,72	-0,484	1,188
Sosyal Sorumluluk	12	30	4,08	3,65	-0,717	0,328
Problem Çözme	10	25	3,88	2,77	-0,651	0,818
Gerçekçilik	9	24	3,49	3,14	-0,474	-0,218
Esneklik	7	23	3,00	2,75	0,160	0,118
Strese Dayanıklılık	11	31	3,00	4,13	-0,083	-0,397
Dürtü Kontrolü	7	29	3,18	4,37	-0,109	-0,485
Mutluluk	9	35	3,71	4,10	-0,545	1,186
İyimserlik	6	25	3,79	2,93	-0,395	1,059

Tablo 4.3'de görüldüğü gibi Duygusal Zekâ puanlarının betimsel istatistikleri ve çarpıklık basıklık katsayıları verilmiştir.

Tablo 4.4. Duygusal Zekâ ile Karar Verme, Algılanan Sosyal Destek Puanlarının İlişkisi

		Aile Desteği	Arkadaş Desteği	Özel Kişi Desteği	Karar Vermede Öz Saygı	Dikkatli Karar Verme	Kaçıngan Karar Verme	Erteleyici Karar Verme	Panik Karar Verme
Duygusal Benlik Bilinci	r	0,103	-0,008	0,046	,219**	0,124	-0,085	-0,137	-,145*
	p	**0,146**	**0,908**	**0,517**	**0,002**	**0,079**	**0,230**	**0,052**	**0,040**
Kendine Saygı	r	,193**	,176*	,170*	,350**	,201**	-0,124	-,248**	-,181*
	p	**0,006**	**0,013**	**0,016**	**0,000**	**0,004**	**0,081**	**0,000**	**0,010**
Kendini Gerçekleştirme	r	0,124	0,029	0,030	,227**	,148*	-,192**	-,172*	-,188**
	p	**0,079**	**0,683**	**0,677**	**0,001**	**0,036**	**0,006**	**0,015**	**0,008**
Bağımsızlık	r	-0,048	-0,034	-0,084	,287**	0,069	-,346**	-,425**	-,318**
	p	**0,497**	**0,629**	**0,235**	**0,000**	**0,331**	**0,000**	**0,000**	**0,000**
Kendine Güven	r	-0,011	0,031	0,023	,387**	0,071	-,307**	-,331**	-,372**
	p	**0,872**	**0,662**	**0,751**	**0,000**	**0,315**	**0,000**	**0,000**	**0,000**
Empati	r	,192**	0,119	0,127	0,138	,206**	-0,099	-0,094	-0,044
	p	**0,006**	**0,094**	**0,073**	**0,052**	**0,003**	**0,164**	**0,188**	**0,536**
Kişilerarası İlişkiler	r	,293**	,149*	0,080	0,127	,179*	-,218**	-,255**	-,176*
	p	**0,000**	**0,036**	**0,263**	**0,074**	**0,011**	**0,002**	**0,000**	**0,013**

Sosyal Sorumluluk	r	0,012	0,009	0,092	,142*	,265**	-0,116	-0,107	-0,029
	p	**0,861**	**0,897**	**0,196**	**0,044**	**0,000**	**0,102**	**0,133**	**0,684**
Problem Çözme	r	,256**	,156*	,231**	,402**	,217**	-0,105	-,179*	-,171*
	p	**0,000**	**0,027**	**0,001**	**0,000**	**0,002**	**0,141**	**0,011**	**0,015**
Gerçekçilik	r	0,072	0,073	,178*	,277**	0,111	-,211**	-,291**	-,249**
	p	**0,313**	**0,303**	**0,012**	**0,000**	**0,118**	**0,003**	**0,000**	**0,000**
Esneklik	r	-0,060	-0,135	-0,056	,212**	0,034	-0,076	-,192**	-,253**
	P	**0,398**	**0,057**	**0,430**	**0,003**	**0,633**	**0,283**	**0,006**	**0,000**
Strese Dayanıklılık	R	0,087	0,113	,184**	,437**	,198**	-,142*	-,249**	-,267**
	P	**0,223**	**0,111**	**0,009**	**0,000**	**0,005**	**0,044**	**0,000**	**0,000**
Dürtü Kontrolü	R	,150*	,165*	,180*	,213**	0,085	-,184**	-,187**	-,272**
	P	**0,034**	**0,019**	**0,011**	**0,002**	**0,231**	**0,009**	**0,008**	**0,000**
Mutluluk	R	0,127	0,138	,256**	,268**	,201**	-0,137	-,170*	-,154*
	P	**0,073**	**0,051**	**0,000**	**0,000**	**0,004**	**0,052**	**0,016**	**0,029**
İyimserlik	R	,191**	,147*	,195**	,458**	,284**	-,172*	-,149*	-,231**
	P	**0,007**	**0,038**	**0,006**	**0,000**	**0,000**	**0,015**	**0,035**	**0,001**

****p<0,01 , *p<0,05 anlamlı ilişki var , p>0,05 anlamlı ilişki yok , Korelasyon katsayısı güç düzeyleri; 0<r<0,299 zayıf, 0,300<r<0,599 orta, 0,600<r<0,799 güçlü, 0,800<r<0,999 çok güçlü. ; Pearson Korelasyon**

Tablo 4.4 incelendiğinde Duygusal Benlik Bilinci ile Karar Vermede Öz Saygı arasında pozitif yönlü (r>0), Panik Karar Verme arasında negatif yönlü (r<0), istatistiksel anlamlı ilişki bulunmaktadır (p<0,05).

Kendine Saygı ile Aile Desteği, Arkadaş Desteği, Özel Kişi Desteği, Karar Vermede Öz Saygı, Dikkatli Karar Verme arasında pozitif yönlü (r>0), Erteleyici Karar Verme, Panik Karar Verme arasında negatif yönlü (r<0), istatistiksel anlamlı ilişki bulunmaktadır (p<0,05).

Kendini Gerçekleştirme ile Karar Vermede Öz Saygıarasında pozitif yönlü (r>0), Kaçıngan Karar Verme, Erteleyici Karar Verme, Panik Karar Verme arasında negatif yönlü (r<0), istatistiksel anlamlı ilişki bulunmaktadır (p<0,05).

Bağımsızlık ile Karar Vermede Öz Saygı arasında pozitif yönlü (r>0), Erteleyici Karar Verme, Panik Karar Verme arasında negatif yönlü (r<0), istatistiksel anlamlı ilişki bulunmaktadır (p<0,05).

Kendine Güven ile Karar Vermede Öz Saygı arasında pozitif yönlü ($r>0$), Kaçıngan Karar Verme, Erteleyici Karar Verme, Panik Karar Verme arasında negatif yönlü ($r<0$), istatistiksel anlamlı ilişki bulunmaktadır ($p<0,05$).

Empati ile Aile Desteği, Dikkatli Karar Verme arasında pozitif yönlü ($r>0$) istatistiksel anlamlı ilişki bulunmaktadır ($p<0,05$).

Kişilerarası İlişkiler ile Aile Desteği, Arkadaş Desteği, Dikkatli Karar Verme arasında pozitif yönlü ($r>0$), Kaçıngan Karar Verme, Erteleyici Karar Verme, Panik Karar Verme arasında negatif yönlü ($r<0$), istatistiksel anlamlı ilişki bulunmaktadır ($p<0,05$).

Sosyal Sorumluluk ile Karar Vermede Öz Saygı, Dikkatli Karar Verme arasında pozitif yönlü ($r>0$), Kaçıngan Karar Verme, Erteleyici Karar Verme, Panik Karar Verme arasında negatif yönlü ($r<0$), istatistiksel anlamlı ilişki bulunmaktadır ($p<0,05$).

Problem Çözme ile Aile Desteği, Arkadaş Desteği, Özel Kişi Desteği, Karar Vermede Öz Saygı, Dikkatli Karar Verme arasında pozitif yönlü ($r>0$), Erteleyici Karar Verme, Panik Karar Verme arasında negatif yönlü ($r<0$), istatistiksel anlamlı ilişki bulunmaktadır ($p<0,05$).

Gerçeklilik ile Özel Kişi Desteği, Karar Vermede Öz Saygı arasında pozitif yönlü ($r>0$), Erteleyici Karar Verme, Panik Karar Verme arasında negatif yönlü ($r<0$), istatistiksel anlamlı ilişki bulunmaktadır ($p<0,05$).

Esneklik ile Karar Vermede Öz Saygı arasında pozitif yönlü ($r>0$), Erteleyici Karar Verme, Panik Karar Verme arasında negatif yönlü ($r<0$), istatistiksel anlamlı ilişki bulunmaktadır ($p<0,05$).

Strese Dayanıklılık ile Özel Kişi Desteği, Karar Vermede Öz Saygı, Dikkatli Karar Verme arasında pozitif yönlü ($r>0$), Kaçıngan Karar Verme, Erteleyici Karar Verme, Panik Karar Verme arasında negatif yönlü ($r<0$), istatistiksel anlamlı ilişki bulunmaktadır ($p<0,05$).

Dürtü Kontrolü ile Aile Desteği, Arkadaş Desteği, Özel Kişi Desteği, Karar Vermede Öz Saygı arasında pozitif yönlü (r>0), Kaçıngan Karar Verme, Erteleyici Karar Verme, Panik Karar Verme arasında negatif yönlü (r<0), istatistiksel anlamlı ilişki bulunmaktadır (p<0,05).

Mutluluk ile Özel Kişi Desteği, Karar Vermede Öz Saygı, Dikkatli Karar Verme arasında pozitif yönlü (r>0), Erteleyici Karar Verme, Panik Karar Verme arasında negatif yönlü (r<0), istatistiksel anlamlı ilişki bulunmaktadır (p<0,05).

İyimserlik ile Aile Desteği, Arkadaş Desteği, Özel Kişi Desteği, Karar Vermede Öz Saygı, Dikkatli Karar Verme arasında pozitif yönlü (r>0), Kaçıngan Karar Verme, Erteleyici Karar Verme, Panik Karar Verme arasında negatif yönlü (r<0), istatistiksel anlamlı ilişki bulunmaktadır (p<0,05).

Diğer ilişkiler anlamlı değildir (p>0,05).

Tablo 4.5. Karar Verme ile Algılanan Sosyal Destek Puanlarının İlişkisi

		Aile Desteği	Arkadaş Desteği	Özel Kişi Desteği
Karar Vermede Öz Saygı	r	0,033	0,038	0,014
	p	**0,639**	**0,597**	**0,839**
Dikkatli Karar Verme	r	,159*	,200**	,183**
	p	**0,024**	**0,004**	**0,009**
Kaçıngan Karar Verme	r	-0,074	-0,059	0,098
	p	**0,295**	**0,406**	**0,166**
Erteleyici Karar Verme	r	-0,059	-0,039	0,014
	p	**0,408**	**0,581**	**0,846**
Panik Karar Verme	r	0,005	0,076	,155*
	p	**0,944**	**0,282**	**0,028**

****p<0,01 , *p<0,05 anlamlı ilişki var , p>0,05 anlamlı ilişki yok , Korelasyon katsayısı güç düzeyleri; 0<r<0,299 zayıf, 0,300<r<0,599 orta, 0,600<r<0,799 güçlü, 0,800<r<0,999 çok güçlü. ; Pearson Korelasyon**

Tablo 4.5 incelendiğinde Dikkatli Karar Verme ile Arkadaş Desteği, Özel Kişi Desteği arasında pozitif yönlü (r>0) istatistiksel anlamlı ilişki bulunmaktadır (p<0,05).

Panik Karar Verme ile Özel Kişi Desteği arasında pozitif yönlü (r>0) istatistiksel anlamlı ilişki bulunmaktadır (p<0,05).

Diğer ilişkiler anlamlı değildir (p>0,05).

Tablo 4.6. Cinsiyet Gruplarına göre Ölçek Puanlarının Normalliğinin Sınanması

	Erkek		Kadın	
	Çarpıklık	**Basıklık**	**Çarpıklık**	**Basıklık**
Aile Desteği	-0,688	-0,422	-0,461	-0,813
Arkadaş Desteği	-0,088	-1,096	-0,214	-0,970
Özel Kişi Desteği	-1,421	**3,250**	-1,016	1,176
Karar Vermede Öz Saygı	-0,538	-0,366	-0,497	-0,209
Dikkatli Karar Verme	-0,676	-0,609	-0,777	-0,418
Kaçıngan Karar Verme	-0,096	-1,023	0,502	-0,352
Erteleyici Karar Verme	0,415	-0,499	0,377	-0,640
Panik Karar Verme	-0,077	-0,670	0,363	-0,572
Duygusal Benlik Bilinci	0,091	0,165	-0,436	0,257
Kendine Saygı	0,061	-0,069	-0,560	0,221
Kendini Gerçekleştirme	0,007	-0,255	-0,713	2,280
Bağımsızlık	0,163	-0,337	-0,183	-0,258
Kendine Güven	-0,584	0,004	-0,299	-0,061
Empati	0,234	-0,279	-0,615	0,691
Kişilerarası İlişkiler	0,296	-0,715	-0,608	1,442
Sosyal Sorumluluk	0,091	-0,972	-0,843	0,504
Problem Çözme	-0,961	1,576	-0,562	0,615
Gerçekçilik	-0,458	-0,653	-0,461	-0,091
Esneklik	0,195	-0,765	0,203	0,434
Strese Dayanıklılık	-0,060	-1,231	-0,097	-0,222
Dürtü Kontrolü	0,416	-0,369	-0,224	-0,310
Mutluluk	0,324	-0,483	-0,703	1,520
İyimserlik	0,192	-0,131	-0,548	1,548

Tablo 4.6 görüldüğü gibi Özel Kişi Desteği puanı normal dağılım göstermemekte (çarpıklık, basıklık katsayıları sınır dışında), diğer puanlar normal dağılım göstermektedir.

Tablo 4.7 Algılanan Aile Desteği, Karar Verme Puanlarının Cinsiyete göre Karşılaştırılması

		N	Ort.	ss.	t/U	p
Aile Desteği	Erkek	38	18,37	6,95	0,009	**0,993**
	Kadın	162	18,36	6,66		
Arkadaş Desteği	Erkek	38	18,26	6,82	0,029	**0,977**
	Kadın	162	18,23	6,53		
Özel Kişi Desteği	Erkek	38	21,45	4,97	$3035,5^{U}$	**0,894**
	Kadın	162	21,49	4,88		
Karar Vermede Öz Saygı	Erkek	38	9,34	1,94	-0,190	**0,849**
	Kadın	162	9,41	1,90		
Dikkatli Karar Verme	Erkek	38	9,24	2,80	-0,736	**0,465**
	Kadın	162	9,60	2,39		
Kaçıngan Karar Verme	Erkek	38	5,08	2,93	0,917	**0,360**
	Kadın	162	4,64	2,62		
Erteleyici Karar Verme	Erkek	38	3,63	2,48	-0,759	**0,449**
	Kadın	162	3,98	2,52		
Panik Karar Verme	Erkek	38	4,58	2,45	0,341	**0,734**
	Kadın	162	4,43	2,38		

***p<0,05 anlamlı fark var, p>0,05 anlamlı fark yok; t testi, Mann Whitnet (U) testi**

Tablo 4.7 incelendiğinde Erkekler ile kadınlar arasında Algılanan Aile Desteği, Karar Verme puanları bakımından istatistiksel anlamlı fark bulunmamaktadır (p>0,05).

Tablo 4.8. Duygusal Zekâ Puanlarının Cinsiyete göre Karşılaştırılması

		N	Ort.	ss.	T	P
Duygusal Benlik Bilinci	Erkek	38	22,50	3,01	-0,146	**0,884**
	Kadın	162	22,58	3,06		
Kendine Saygı	Erkek	38	23,11	3,16	-0,039	**0,969**
	Kadın	162	23,13	3,51		
Kendini Gerçekleştirme	Erkek	38	21,58	3,58	-0,469	**0,640**
	Kadın	162	21,89	3,68		
Bağımsızlık	Erkek	38	16,42	3,50	0,538	**0,591**
	Kadın	162	16,06	3,82		
Kendine Güven	Erkek	38	22,47	4,61	1,356	**0,181**
	Kadın	162	21,39	3,63		
Empati	Erkek	38	18,92	2,99	-2,111	**0,036***
	Kadın	162	20,04	2,92		
Kişilerarası İlişkiler	Erkek	38	26,63	3,31	-0,401	**0,689**
	Kadın	162	26,90	3,82		
Sosyal Sorumluluk	Erkek	38	24,29	3,23	-0,376	**0,707**
	Kadın	162	24,54	3,75		
Problem Çözme	Erkek	38	19,13	2,95	-0,676	**0,500**
	Kadın	162	19,47	2,73		
Gerçekçilik	Erkek	38	17,50	3,56	-0,621	**0,535**
	Kadın	162	17,85	3,04		
Esneklik	Erkek	38	14,37	3,03	-1,629	**0,105**
	Kadın	162	15,17	2,67		
Strese Dayanıklılık	Erkek	38	22,11	4,15	1,835	**0,068**
	Kadın	162	20,75	4,10		
Dürtü Kontrolü	Erkek	38	17,58	4,37	-2,454	**0,015***
	Kadın	162	19,49	4,30		
Mutluluk	Erkek	38	25,47	3,69	-0,912	**0,363**
	Kadın	162	26,15	4,19		
İyimserlik	Erkek	38	18,58	3,09	-0,867	**0,387**
	Kadın	162	19,04	2,89		

***p<0,05 anlamlı fark var, p>0,05 anlamlı fark yok; t testi**

Tablo 4.8 incelendiğinde Erkekler ile kadınlar arasında Empati, Dürtü Kontrolü puanları bakımından istatistiksel anlamlı fark bulunmaktadır ($p<0,05$). Kadınlarda Empati, Dürtü Kontrolü düzeyi daha yüksektir. Diğer puanlarda fark anlamlı değildir ($p>0,05$).

Tablo 4.9. Yaş Gruplarına göre Ölçek Puanlarının Normalliğinin Sınanması

	30 yaş altı		30-34		35-39		39 yaş üstü	
	Çarpıklık	**Basıklık**	**Çarpıklık**	**Basıklık**	**Çarpıklık**	**Basıklık**	**Çarpıklık**	**Basıklık**
Aile Desteği	-0,316	-1,026	-0,423	-0,573	-0,435	-0,884	-1,114	0,257
Arkadaş Desteği	-0,347	-1,018	0,006	-0,974	-0,016	-1,175	-0,422	-0,854
Özel Kişi Desteği	-0,655	0,144	-0,817	0,466	-1,292	1,927	-0,939	-0,051
Karar Vermede Öz Saygı	-0,142	-0,940	-0,841	0,433	-0,494	-0,026	-0,304	-0,679
Dikkatli Karar Verme	-0,447	-1,397	-0,691	-0,313	-1,142	1,214	-0,579	-1,060
Kaçıngan Karar Verme	0,711	-0,339	0,482	-0,168	0,108	-0,719	0,365	-0,999
Erteleyici Karar Verme	0,383	-0,579	0,497	-0,717	0,294	-0,778	0,171	-0,775
Panik Karar Verme	0,299	-0,645	0,530	-0,406	-0,057	-0,687	0,625	-0,468
Duygusal Benlik Bilinci	-0,842	1,334	-0,327	-0,087	0,200	0,250	-0,349	-0,470
Kendine Saygı	-0,352	-0,999	-0,239	0,417	-0,471	0,093	-0,872	0,995
Kendini Gerçekleştirme	-0,264	0,443	-1,103	2,207	0,368	0,103	-0,002	0,253
Bağımsızlık	0,432	-0,476	-0,317	-0,746	-0,104	0,062	-0,331	-0,391
Kendine Güven	0,247	-0,314	-0,785	0,690	-0,532	0,234	-0,076	-0,892
Empati	-0,126	-0,299	-0,755	1,921	-0,272	-0,503	-0,232	-0,552
Kişilerarası İlişkiler	0,338	-0,735	-1,068	**3,850**	-0,513	0,741	-0,020	-0,851
Sosyal Sorumluluk	-1,268	2,138	-1,088	1,014	-0,578	-0,117	0,693	-0,515
Problem Çözme	-0,163	0,640	-0,820	0,543	-0,165	0,054	-0,457	-0,688
Gerçekçilik	-0,295	-0,170	-0,266	-0,643	-0,722	-0,019	-0,230	-0,936
Esneklik	0,684	-0,252	0,287	0,859	0,188	-0,699	-0,441	0,512
Strese Dayanıklılık	-0,077	-0,739	-0,056	-0,319	-0,088	-0,400	-0,187	-0,570
Dürtü Kontrolü	-0,362	0,090	-0,338	-0,480	0,254	-0,382	-0,059	-0,878
Mutluluk	0,056	-0,220	-1,032	1,944	-0,448	0,937	0,091	-1,054
İyimserlik	-0,016	-0,659	-1,015	**3,410**	0,243	-0,445	-0,099	-1,147

Tablo 4.9'da görüldüğü gibi Kişilerarası İlişkiler, İyimserlik puanı normal dağılım göstermemekte (çarpıklık, basıklık katsayıları sınır dışında), diğer puanlar normal dağılım göstermektedir.

Tablo 4.10. Algılanan Aile Desteği, Karar Verme Puanlarının Yaşa göre Karşılaştırılması

		N	Ort.	ss.	F	P
Aile Desteği	30 yaş altı	46	17,76	6,93	0,501	**0,682**
	30-34 yaş	58	18,74	5,98		
	35-39 yaş	69	18,00	7,04		
	39 yaş üstü	27	19,48	7,06		
Arkadaş Desteği	30 yaş altı	46	18,00	7,37	0,805	**0,492**
	30-34 yaş	58	18,10	5,98		
	35-39 yaş	69	17,80	6,92		
	39 yaş üstü	27	20,04	5,33		
Özel Kişi Desteği	30 yaş altı	46	21,89	4,33	0,201	**0,896**
	30-34 yaş	58	21,29	4,60		
	35-39 yaş	69	21,28	5,69		
	39 yaş üstü	27	21,74	4,28		
Karar Vermede Öz Saygı	30 yaş altı	46	9,11	1,90	0,654	**0,581**
	30-34 yaş	58	9,52	2,05		
	35-39 yaş	69	9,55	1,76		
	39 yaş üstü	27	9,22	1,95		
Dikkatli Karar Verme	30 yaş altı	46	9,09	2,69	1,399	**0,244**
	30-34 yaş	58	9,64	2,32		
	35-39 yaş	69	9,91	2,21		
	39 yaş üstü	27	9,07	2,92		
Kaçıngan Karar Verme	30 yaş altı	46	4,35	2,66	0,580	**0,629**
	30-34 yaş	58	4,86	2,72		
	35-39 yaş	69	4,68	2,69		
	39 yaş üstü	27	5,15	2,67		
Erteleyici Karar Verme	30 yaş altı	46	3,65	2,00	0,487	**0,692**
	30-34 yaş	58	4,17	2,68		
	35-39 yaş	69	3,78	2,69		
	39 yaş üstü	27	4,11	2,49		
Panik Karar Verme	30 yaş altı	46	4,50	2,33	0,052	**0,984**
	30-34 yaş	58	4,36	2,50		
	35-39 yaş	69	4,52	2,41		
	39 yaş üstü	27	4,44	2,29		

***p<0,05 anlamlı fark var, p>0,05 anlamlı fark yok; ANOVA testi**

Tablo 4.10'da görüldüğü gibi Yaşı farklı kişiler arasında Algılanan Aile Desteği, Karar Verme puanları bakımından istatistiksel anlamlı fark bulunmamaktadır (p>0,05).

Tablo 4.11. Duygusal Zekâ Puanlarının Yaşa göre Karşılaştırılması

		n	Ort.	ss.	F/X2	P
Duygusal Benlik Bilinci	30 yaş altı	46	23,57	2,37	4,586	**0,004***
	30-34 yaş	58	22,00	3,18		
	35-39 yaş	69	22,90	2,96		
	39 yaş üstü	27	21,22	3,38		
Kendine Saygı	30 yaş altı	46	23,43	3,19	0,708	**0,548**
	30-34 yaş	58	22,66	3,60		
	35-39 yaş	69	23,42	3,28		
	39 yaş üstü	27	22,85	3,94		
Kendini Gerçekleştirme	30 yaş altı	46	22,17	3,64	0,461	**0,710**
	30-34 yaş	58	21,52	4,43		
	35-39 yaş	69	22,03	3,02		
	39 yaş üstü	27	21,41	3,44		
Bağımsızlık	30 yaş altı	46	16,46	3,47	0,542	**0,654**
	30-34 yaş	58	15,69	4,01		
	35-39 yaş	69	16,07	3,97		
	39 yaş üstü	27	16,63	3,15		
Kendine Güven	30 yaş altı	46	21,41	3,86	0,784	**0,504**
	30-34 yaş	58	21,14	3,61		
	35-39 yaş	69	22,14	3,95		
	39 yaş üstü	27	21,48	4,06		
Empati	30 yaş altı	46	20,91	2,47	3,252	**0,023***
	30-34 yaş	58	19,81	2,98		
	35-39 yaş	69	19,42	3,09		
	39 yaş üstü	27	19,04	2,95		
Kişilerarası İlişkiler	30 yaş altı	46	27,30	3,41	$1,746^{X2}$	**0,627**
	30-34 yaş	58	26,81	3,89		
	35-39 yaş	69	26,94	3,65		
	39 yaş üstü	27	25,93	4,07		
Sosyal Sorumluluk	30 yaş altı	46	24,76	3,81	1,424	**0,237**
	30-34 yaş	58	24,67	3,63		
	35-39 yaş	69	24,68	3,61		
	39 yaş üstü	27	23,15	3,38		
Problem Çözme	30 yaş altı	46	19,43	2,31	1,273	**0,285**
	30-34 yaş	58	19,09	3,40		
	35-39 yaş	69	19,87	2,36		
	39 yaş üstü	27	18,85	2,88		
Gerçekçilik	30 yaş altı	46	17,48	3,20	0,594	**0,619**
	30-34 yaş	58	17,52	3,19		
	35-39 yaş	69	18,10	3,42		

	39 yaş üstü	27	18,07	2,02		
Esneklik	30 yaş altı	46	15,11	2,47	0,175	**0,913**
	30-34 yaş	58	15,09	2,82		
	35-39 yaş	69	15,04	2,76		
	39 yaş üstü	27	14,67	3,14		
Strese Dayanıklılık	30 yaş altı	46	20,37	3,80	0,631	**0,596**
	30-34 yaş	58	20,90	4,69		
	35-39 yaş	69	21,39	3,98		
	39 yaş üstü	27	21,33	3,83		
Dürtü Kontrolü	30 yaş altı	46	19,09	4,53	0,790	**0,501**
	30-34 yaş	58	19,79	4,33		
	35-39 yaş	69	18,59	4,01		
	39 yaş üstü	27	19,11	5,08		
Mutluluk	30 yaş altı	46	26,30	3,53	1,152	**0,329**
	30-34 yaş	58	26,38	4,86		
	35-39 yaş	69	26,04	4,04		
	39 yaş üstü	27	24,70	3,26		
İyimserlik	30 yaş altı	46	18,37	2,91	$1,746^{X2}$	**0,160**
	30-34 yaş	58	18,97	3,24		
	35-39 yaş	69	19,55	2,56		
	39 yaş üstü	27	18,37	2,99		

***p<0,05 anlamlı fark var, p>0,05 anlamlı fark yok; ANOVA testi, Kruskall Wallis (X2)**

Tablo 4.11 incelendiğinde Yaşı farklı olan kişiler arasında Duygusal Benlik Bilinci, Empati puanları bakımından istatistiksel anlamlı fark bulunmaktadır (p<0,05).Duygusal Benlik Bilinci, Empati puanlarının yaş gruplarındaki varyansları homojendir (p>0,05). 30 yaş altı ile 30-34 yaş, 39 yaş üstü arasında Duygusal Benlik Bilinci puanı, 30 yaş altı ile 35-39 yaş, 39 yaş üstü arasında Empati puanı bakımından fark anlamlıdır (Tukey;p<0,05). 30 yaş altında olanlarda Duygusal Benlik Bilinci, Empati düzeyi en yüksektir. Diğer puanlarda fark anlamlı değildir (p>0,05).

Tablo 4.12. Eğitim Durumu Gruplarına göre Ölçek Puanlarının Normalliğinin Sınanması

	Lise		Üniversite ve üstü	
	Çarpıklık	**Basıklık**	**Çarpıklık**	**Basıklık**
Aile Desteği	-0,497	-0,847	-0,336	-0,800
Arkadaş Desteği	-0,200	-1,087	-0,172	-0,739
Özel Kişi Desteği	-1,051	1,538	-1,197	1,525
Karar Vermede Öz Saygı	-0,649	0,060	-0,040	-1,070
Dikkatli Karar Verme	-0,838	-0,163	-0,572	-1,002
Kaçıngan Karar Verme	0,274	-0,502	0,704	-0,496
Erteleyici Karar Verme	0,251	-0,743	0,812	0,069
Panik Karar Verme	0,349	-0,526	0,175	-0,890
Duygusal Benlik Bilinci	-0,312	0,349	-0,485	0,047
Kendine Saygı	-0,516	0,254	-0,233	-0,490
Kendini Gerçekleştirme	-0,366	0,949	-0,971	2,362
Bağımsızlık	-0,233	-0,137	0,036	-0,742
Kendine Güven	-0,260	-0,006	-0,439	-0,207
Empati	-0,227	-0,368	-0,936	1,496
Kişilerarası İlişkiler	-0,464	1,307	-0,442	0,104
Sosyal Sorumluluk	-0,678	0,379	-0,852	0,168
Problem Çözme	-0,675	0,887	-0,699	0,755
Gerçekçilik	-0,396	-0,316	-0,721	0,222
Esneklik	0,230	0,080	-0,206	-0,109
Strese Dayanıklılık	-0,095	-0,088	0,051	-1,007
Dürtü Kontrolü	-0,050	-0,229	-0,197	-1,167
Mutluluk	-0,668	1,240	0,358	-0,575
İyimserlik	-0,584	1,637	0,186	-0,756

Tablo 4.12'te görüldüğü gibi Tüm ölçek puanları normal dağılımı sağlamaktadır (çarpıklık ve basıklık katsayıları sınırlar içerisindedir).

Tablo 4.13. Algılanan Aile Desteği, Karar Verme Puanlarının Eğitim Durumuna göre Karşılaştırılması

		N	Ort.	ss.	t	P
Aile Desteği	Lise	151	18,15	7,00	-0,883	**0,379**
	Üniversite ve üstü	49	19,02	5,67		
Arkadaş Desteği	Lise	151	18,30	6,88	0,293	**0,770**
	Üniversite ve üstü	49	18,02	5,55		
Özel Kişi Desteği	Lise	151	21,58	4,83	0,496	**0,620**
	Üniversite ve üstü	49	21,18	5,08		
Karar Vermede Öz Saygı	Lise	151	9,44	1,91	0,636	**0,526**
	Üniversite ve üstü	49	9,24	1,89		
Dikkatli Karar Verme	Lise	151	9,64	2,42	1,063	**0,289**
	Üniversite ve üstü	49	9,20	2,62		
Kaçıngan Karar Verme	Lise	151	4,83	2,65	0,998	**0,319**
	Üniversite ve üstü	49	4,39	2,79		
Erteleyici Karar Verme	Lise	151	4,02	2,49	1,088	**0,278**
	Üniversite ve üstü	49	3,57	2,57		
Panik Karar Verme	Lise	151	4,53	2,31	0,725	**0,469**
	Üniversite ve üstü	49	4,24	2,61		

***p<0,05 anlamlı fark var, p>0,05 anlamlı fark yok; t testi**

Tablo 4.13 incelendiğinde Eğitim durumu farklı kişiler arasında Algılanan Aile Desteği, Karar Verme puanları bakımından istatistiksel anlamlı fark bulunmamaktadır (p>0,05).

Tablo 4.14. Duygusal Zekâ Puanlarının Eğitim Durumuna göre Karşılaştırılması

		N	Ort.	ss.	T	P
Duygusal Benlik Bilinci	Lise	151	3,74	2,98	-0,989	**0,324**
	Üniversite ve üstü	49	3,82	3,24		
Kendine Saygı	Lise	151	3,85	3,56	-0,089	**0,929**
	Üniversite ve üstü	49	3,86	3,06		
Kendini Gerçekleştirme	Lise	151	3,61	3,32	-0,913	**0,362**
	Üniversite ve üstü	49	3,70	4,55		
Bağımsızlık	Lise	151	3,17	3,69	-1,664	**0,098**
	Üniversite ve üstü	49	3,8	3,90		
Kendine Güven	Lise	151	3,59	3,67	-0,292	**0,771**
	Üniversite ve üstü	49	3,62	4,37		
Empati	Lise	151	3,94	2,81	-0,809	**0,419**
	Üniversite ve üstü	49	4,02	3,38		
Kişilerarası İlişkiler	Lise	151	3,81	3,85	-0,943	**0,347**
	Üniversite ve üstü	49	3,89	3,28		
Sosyal Sorumluluk	Lise	151	4,06	3,72	-0,720	**0,472**
	Üniversite ve üstü	49	4,13	3,43		
Problem Çözme	Lise	151	3,86	2,64	-0,841	**0,401**
	Üniversite ve üstü	49	3,93	3,14		
Gerçekçilik	Lise	151	3,55	3,12	-0,289	**0,773**
	Üniversite ve üstü	49	3,58	3,23		
Esneklik	Lise	151	3,04	2,78	1,924	**0,056**
	Üniversite ve üstü	49	2,87	2,59		
Strese Dayanıklılık	Lise	151	3,03	3,97	1,326	**0,186**
	Üniversite ve üstü	49	2,90	4,57		
Dürtü Kontrolü	Lise	151	3,21	4,26	0,983	**0,327**
	Üniversite ve üstü	49	3,09	4,68		
Mutluluk	Lise	151	3,69	4,26	-1,164	**0,246**
	Üniversite ve üstü	49	3,08	3,54		
İyimserlik	Lise	151	3,78	2,93	-0,361	**0,718**
	Üniversite ve üstü	49	3,81	2,95		

***p<0,05 anlamlı fark var, p>0,05 anlamlı fark yok; t testi**

Tablo 4.14 incelendiğinde Eğitim durumu farklı kişiler arasında Duygusal Zekâ puanları bakımından istatistiksel anlamlı fark bulunmamaktadır (p>0,05).

Tablo 4.15. Çalışma Durumu Gruplarına göre Ölçek Puanlarının Normalliğinin Sınanması

	Çalışıyor		Çalışmıyor	
	Çarpıklık	**Basıklık**	**Çarpıklık**	**Basıklık**
Aile Desteği	-0,517	-0,711	-0,507	-0,754
Arkadaş Desteği	-0,227	-0,958	-0,173	-1,015
Özel Kişi Desteği	-1,326	1,905	-0,887	1,104
Karar Vermede Öz Saygı	-0,380	-0,545	-0,568	-0,112
Dikkatli Karar Verme	-0,742	-0,297	-0,790	-0,466
Kaçıngan Karar Verme	0,115	-0,688	0,511	-0,479
Erteleyici Karar Verme	0,482	-0,711	0,322	-0,541
Panik Karar Verme	0,165	-0,561	0,343	-0,635
Duygusal Benlik Bilinci	-0,144	0,119	-0,444	0,277
Kendine Saygı	-0,701	1,482	-0,341	-0,228
Kendini Gerçekleştirme	-0,454	0,565	-0,695	2,690
Bağımsızlık	-0,338	-0,171	-0,062	-0,173
Kendine Güven	-0,575	0,093	-0,226	0,075
Empati	-0,137	-0,319	-0,635	0,783
Kişilerarası İlişkiler	-1,370	**4,278**	0,038	-0,425
Sosyal Sorumluluk	-0,468	0,020	-0,832	0,464
Problem Çözme	-0,728	1,457	-0,619	0,576
Gerçekçilik	-0,517	-0,417	-0,385	-0,187
Esneklik	0,222	-0,340	0,122	0,496
Strese Dayanıklılık	-0,353	-0,452	0,072	-0,209
Dürtü Kontrolü	-0,058	-0,628	-0,140	-0,367
Mutluluk	-0,870	2,854	-0,367	0,415
İyimserlik	-1,052	**3,164**	0,103	-0,518

Tablo 4.15'da görüldüğü gibi Kişilerarası İlişkiler, İyimserlik puanı normal dağılım göstermemekte (çarpıklık, basıklık katsayıları sınır dışında), diğer puanlar normal dağılım göstermektedir.

Tablo 4.16. Algılanan Aile Desteği, Karar Verme Puanlarının Çalışma Durumuna göre Karşılaştırılması

		n	Ort.	ss.	t	P
Aile Desteği	Çalışıyor	74	18,74	6,80	0,619	**0,536**
	Çalışmıyor	126	18,13	6,65		
Arkadaş Desteği	Çalışıyor	74	18,72	6,67	0,793	**0,428**
	Çalışmıyor	126	17,95	6,52		
Özel Kişi Desteği	Çalışıyor	74	21,58	5,32	0,213	**0,832**
	Çalışmıyor	126	21,43	4,62		
Karar Vermede Öz Saygı	Çalışıyor	74	9,34	1,82	-0,325	**0,745**
	Çalışmıyor	126	9,43	1,95		
Dikkatli Karar Verme	Çalışıyor	74	9,50	2,46	-0,131	**0,896**
	Çalışmıyor	126	9,55	2,48		
Kaçıngan Karar Verme	Çalışıyor	74	4,78	2,60	0,257	**0,797**
	Çalışmıyor	126	4,68	2,74		
Erteleyici Karar Verme	Çalışıyor	74	3,85	2,64	-0,253	**0,801**
	Çalışmıyor	126	3,94	2,44		
Panik Karar Verme	Çalışıyor	74	4,45	2,39	-0,064	**0,949**
	Çalışmıyor	126	4,47	2,40		

***p<0,05 anlamlı fark var, p>0,05 anlamlı fark yok; t testi**

Tablo 4.16 incelendiğinde Çalışanlar ile çalışmayanlar arasında Algılanan Aile Desteği, Karar Verme puanları bakımından istatistiksel anlamlı fark bulunmamaktadır (p>0,05).

Tablo 4.17. Duygusal Zeka Puanlarının Çalışma Durumuna göre Karşılaştırılması

		N	Ort.	ss.	t/U	P
Duygusal Benlik Bilinci	Çalışıyor	74	22,42	2,86	-0,519	**0,604**
	Çalışmıyor	126	22,65	3,15		
Kendine Saygı	Çalışıyor	74	23,69	3,20	1,787	**0,075**
	Çalışmıyor	126	22,79	3,54		
Kendini Gerçekleştirme	Çalışıyor	74	22,18	3,75	1,024	**0,307**
	Çalışmıyor	126	21,63	3,61		
Bağımsızlık	Çalışıyor	74	16,77	3,95	1,872	**0,063**
	Çalışmıyor	126	15,75	3,60		
Kendine Güven	Çalışıyor	74	22,41	4,07	2,310	**0,022***
	Çalışmıyor	126	21,12	3,63		
Empati	Çalışıyor	74	19,49	2,94	-1,242	**0,216**
	Çalışmıyor	126	20,02	2,96		
Kişilerarası İlişkiler	Çalışıyor	74	26,97	3,76	4323,0^{U}	**0,389**
	Çalışmıyor	126	26,78	3,71		
Sosyal Sorumluluk	Çalışıyor	74	24,51	3,46	0,070	**0,944**
	Çalışmıyor	126	24,48	3,76		
Problem Çözme	Çalışıyor	74	19,65	2,75	0,955	**0,341**
	Çalışmıyor	126	19,26	2,77		
Gerçekçilik	Çalışıyor	74	17,59	3,48	-0,657	**0,512**
	Çalışmıyor	126	17,90	2,92		
Esneklik	Çalışıyor	74	14,99	2,86	-0,132	**0,895**
	Çalışmıyor	126	15,04	2,69		
Strese Dayanıklılık	Çalışıyor	74	21,65	4,05	1,697	**0,091**
	Çalışmıyor	126	20,63	4,15		
Dürtü Kontrolü	Çalışıyor	74	18,86	4,37	-0,644	**0,520**
	Çalışmıyor	126	19,28	4,38		
Mutluluk	Çalışıyor	74	26,22	4,10	0,518	**0,605**
	Çalışmıyor	126	25,90	4,12		
İyimserlik	Çalışıyor	74	19,15	3,14	4158,5^{U}	**0,200**
	Çalışmıyor	126	18,83	2,80		

***p<0,05 anlamlı fark var, p>0,05 anlamlı fark yok; t testi, Mann Whitney (U) testi**

Tablo 4.17 incelendiğinde Çalışanlar ile çalışmayanlar arasında Kararlılık puanı bakımından istatistiksel anlamlı fark bulunmaktadır (p<0,05). Çalışanlarda Kararlılık düzeyi daha yüksektir. Diğer puanlarda fark anlamlı değildir (p>0,05).

Tablo 4.18. Çocuğun Cinsiyet Gruplarına göre Ölçek Puanlarının Normalliğinin Sınanması

	Erkek		Kadın	
	Çarpıklık	**Basıklık**	**Çarpıklık**	**Basıklık**
Aile Desteği	-0,487	-0,654	-0,537	-0,820
Arkadaş Desteği	-0,135	-0,920	-0,258	-1,061
Özel Kişi Desteği	-0,888	0,790	-1,366	2,722
Karar Vermede Öz Saygı	-0,569	-0,264	-0,432	-0,167
Dikkatli Karar Verme	-0,832	-0,169	-0,652	-0,956
Kaçıngan Karar Verme	0,398	-0,410	0,314	-0,751
Erteleyici Karar Verme	0,434	-0,471	0,287	-0,788
Panik Karar Verme	0,328	-0,421	0,219	-0,812
Duygusal Benlik Bilinci	-0,232	-0,098	-0,467	0,590
Kendine Saygı	-0,440	0,161	-0,512	0,260
Kendini Gerçekleştirme	-0,139	-0,254	-0,973	**3,040**
Bağımsızlık	-0,199	0,143	-0,335	-0,455
Kendine Güven	-0,215	-0,247	-0,463	0,314
Empati	-0,496	-0,293	-0,393	0,956
Kişilerarası İlişkiler	-0,277	0,453	-0,626	1,523
Sosyal Sorumluluk	-0,713	0,411	-0,713	0,202
Problem Çözme	-0,447	0,880	-0,835	0,791
Gerçekçilik	-0,513	-0,104	-0,459	-0,294
Esneklik	-0,095	-0,159	0,572	0,625
Strese Dayanıklılık	0,004	-0,464	-0,200	-0,343
Dürtü Kontrolü	-0,067	-0,399	-0,111	-0,620
Mutluluk	-0,217	0,044	-0,951	2,806
İyimserlik	-0,095	-0,362	-0,720	2,518

Tablo 4.18 incelendiğinde Kendini Gerçekleştirme puanı normal dağılım göstermemekte (çarpıklık, basıklık katsayıları sınır dışında), diğer puanlar normal dağılım göstermektedir.

Tablo 4.19. Algılanan Aile Desteği, Karar Verme Puanlarının Çocuğun Cinsiyetine göre Karşılaştırılması

		N	Ort.	ss.	T	P
Aile Desteği	Erkek	110	18,15	6,58	-0,479	**0,633**
	Kadın	90	18,61	6,87		
Arkadaş Desteği	Erkek	110	18,03	6,40	-0,494	**0,622**
	Kadın	90	18,49	6,79		
Özel Kişi Desteği	Erkek	110	21,18	4,92	-0,971	**0,333**
	Kadın	90	21,86	4,84		
Karar Vermede Öz Saygı	Erkek	110	9,47	1,95	0,639	**0,524**
	Kadın	90	9,30	1,84		
Dikkatli Karar Verme	Erkek	110	9,41	2,55	-0,765	**0,445**
	Kadın	90	9,68	2,37		
Kaçıngan Karar Verme	Erkek	110	4,56	2,52	-0,911	**0,363**
	Kadın	90	4,91	2,87		
Erteleyici Karar Verme	Erkek	110	3,61	2,39	-1,887	**0,061**
	Kadın	90	4,28	2,61		
Panik Karar Verme	Erkek	110	4,42	2,37	-0,273	**0,785**
	Kadın	90	4,51	2,42		

***p<0,05 anlamlı fark var, p>0,05 anlamlı fark yok; t testi**

Tablo 4.19 incelendiğinde Engelli çocuğu erkek olanlar ile kadın olanlar arasında Algılanan Aile Desteği, Karar Verme puanları bakımından istatistiksel anlamlı fark bulunmamaktadır (p>0,05).

Tablo 4.20. Duygusal Zekâ Puanlarının Çocuğun Cinsiyetine göre Karşılaştırılması

		N	Ort.	ss.	t/U	P
Duygusal Benlik Bilinci	Erkek	110	22,58	3,01	0,086	**0,931**
	Kadın	90	22,54	3,11		
Kendine Saygı	Erkek	110	23,24	3,41	0,505	**0,614**
	Kadın	90	22,99	3,49		
Kendini Gerçekleştirme	Erkek	110	21,53	3,28	4306,0[U]	**0,112**
	Kadın	90	22,20	4,06		
Bağımsızlık	Erkek	110	15,42	3,33	-2,938	**0,004***
	Kadın	90	16,99	4,08		
Kendine Güven	Erkek	110	21,21	3,76	-1,576	**0,117**
	Kadın	90	22,07	3,92		
Empati	Erkek	110	19,81	2,93	-0,084	**0,933**
	Kadın	90	19,84	3,01		
Kişilerarası İlişkiler	Erkek	110	26,87	3,42	0,095	**0,924**
	Kadın	90	26,82	4,08		
Sosyal Sorumluluk	Erkek	110	24,15	3,74	-1,442	**0,151**
	Kadın	90	24,90	3,51		
Problem Çözme	Erkek	110	19,33	2,57	-0,439	**0,662**
	Kadın	90	19,50	3,00		
Gerçekçilik	Erkek	110	17,66	3,05	-0,604	**0,547**
	Kadın	90	17,93	3,25		
Esneklik	Erkek	110	15,02	2,86	-0,010	**0,992**
	Kadın	90	15,02	2,62		
Strese Dayanıklılık	Erkek	110	21,27	4,15	1,013	**0,312**
	Kadın	90	20,68	4,11		
Dürtü Kontrolü	Erkek	110	19,27	4,07	0,528	**0,598**
	Kadın	90	18,94	4,73		
Mutluluk	Erkek	110	25,59	3,95	-1,643	**0,102**
	Kadın	90	26,54	4,24		
İyimserlik	Erkek	110	18,76	2,80	-0,995	**0,321**
	Kadın	90	19,18	3,08		

***p<0,05 anlamlı fark var, p>0,05 anlamlı fark yok; t testi, Mann Whitney (U) testi**

Tablo 4.20 incelendiğinde Engelli çocuğu erkek olanlar ile kadın olanlar arasında Bağımsızlık puanı bakımından istatistiksel anlamlı fark bulunmaktadır ($p<0,05$). Çocuğu kadın olanlarda Bağımsızlık düzeyi daha yüksektir. Diğer puanlarda fark anlamlı değildir ($p>0,05$).

Tablo 4.21. Çocuğun Engel Durumu Gruplarına göre Ölçek Puanlarının Normalliğinin Sınanması

	Zihinsel yetersizlik		Otizm		Öğrenme güçlülüğü	
	Çarpıklık	**Basıklık**	**Çarpıklık**	**Basıklık**	**Çarpıklık**	**Basıklık**
Aile Desteği	-0,547	-0,188	-0,451	-1,014	-0,489	-0,896
Arkadaş Desteği	-0,147	-0,942	-0,342	-1,084	-0,092	-1,125
Özel Kişi Desteği	-1,345	2,798	-1,068	1,310	-1,082	1,309
Karar Vermede Öz Saygı	-0,485	-0,402	-0,380	-0,770	-0,289	-0,646
Dikkatli Karar Verme	-0,490	-1,328	-0,720	-0,542	-1,040	0,406
Kaçıngan Karar Verme	0,192	-1,199	0,491	-0,237	0,452	-0,268
Erteleyici Karar Verme	0,249	-0,878	0,429	-0,685	0,384	-0,434
Panik Karar Verme	0,038	-0,646	0,306	-0,733	0,455	-0,337
Duygusal Benlik Bilinci	-0,799	-0,092	-0,120	0,020	0,051	0,366
Kendine Saygı	-0,394	0,010	-0,556	0,054	-0,132	-0,170
Kendini Gerçekleştirme	-0,993	**3,267**	-0,116	-0,465	-0,313	0,700
Bağımsızlık	-0,079	-0,841	-0,122	-0,462	-0,213	0,249
Kendine Güven	-0,236	0,294	-0,242	-0,195	-0,427	-0,041
Empati	-0,843	2,578	-0,548	-0,203	-0,066	-0,734
Kişilerarası İlişkiler	-0,902	2,686	0,137	-0,707	-0,519	0,920
Sosyal Sorumluluk	-1,002	1,145	-0,915	1,105	-0,393	-0,500
Problem Çözme	-0,574	0,321	-0,220	-0,161	-0,725	0,991
Gerçekçilik	-0,340	-0,258	-0,782	0,295	-0,351	-0,362
Esneklik	0,297	0,080	-0,147	0,133	0,384	-0,047
Strese Dayanıklılık	-0,123	-0,617	0,065	-0,663	-0,009	-0,066
Dürtü Kontrolü	0,050	-0,827	0,075	-0,625	-0,388	0,033
Mutluluk	-1,125	2,964	0,002	-1,122	-0,167	-0,488
İyimserlik	-0,541	2,123	-0,101	-0,287	-0,299	-0,025

Tablo 4.21 incelendiğinde Kendini Gerçekleştirme puanı normal dağılım göstermemekte (çarpıklık, basıklık katsayıları sınır dışında), diğer puanlar normal dağılım göstermektedir.

Tablo 4.22. Algılanan Aile Desteği, Karar Verme Puanlarının Çocuğun Engel Durumuna göre Karşılaştırılması

		N	Ort.	ss.	F	P
Aile Desteği	Zihinsel yetersizlik	62	4,54	6,03	0,982	**0,376**
	Otizm spektrum bozukluğu	66	4,3	7,17		
	Öğrenme güçlülüğü	72	4,57	6,80		
Arkadaş Desteği	Zihinsel yetersizlik	62	4,2	5,93	1,363	**0,258**
	Otizm spektrum bozukluğu	66	4,53	7,43		
	Öğrenme güçlülüğü	72	7,72	6,21		
Özel Kişi Desteği	Zihinsel yetersizlik	62	5,2	4,33	0,555	**0,575**
	Otizm spektrum bozukluğu	66	5,39	5,09		
	Öğrenme güçlülüğü	72	5,46	5,16		
Karar Vermede Öz Saygı	Zihinsel yetersizlik	62	9,06	2,22	2,190	**0,115**
	Otizm spektrum bozukluğu	66	9,76	1,62		
	Öğrenme güçlülüğü	72	9,35	1,81		
Dikkatli Karar Verme	Zihinsel yetersizlik	62	9,45	2,55	0,057	**0,944**
	Otizm spektrum bozukluğu	66	9,53	2,28		
	Öğrenme güçlülüğü	72	9,60	2,60		
Kaçıngan Karar Verme	Zihinsel yetersizlik	62	5,03	2,59	0,635	**0,531**
	Otizm spektrum bozukluğu	66	4,64	2,74		
	Öğrenme güçlülüğü	72	4,53	2,72		
Erteleyici Karar Verme	Zihinsel yetersizlik	62	4,47	2,61	4,092	**0,018***
	Otizm spektrum bozukluğu	66	3,24	2,28		
	Öğrenme güçlülüğü	72	4,04	2,51		
Panik Karar Verme	Zihinsel yetersizlik	62	4,73	2,30	0,699	**0,498**
	Otizm spektrum bozukluğu	66	4,45	2,63		
	Öğrenme güçlülüğü	72	4,24	2,23		
Duygusal Benlik Bilinci	Zihinsel yetersizlik	62	22,27	3,31	1,165	**0,314**
	Otizm spektrum bozukluğu	66	22,36	2,87		
	Öğrenme güçlülüğü	72	23,00	2,95		

***p<0,05 anlamlı fark var, p>0,05 anlamlı fark yok; t testi**

Tablo 4.22 incelendiğinde Engelli çocuğunun durumu farklı olan kişiler arasında Erteleyici Karar Verme puanı bakımından istatistiksel anlamlı fark bulunmaktadır (p<0,05).Erteleyici Karar Verme puanın engel durumu gruplarındaki varyansları homojendir (p>0,05). Çocuğunun tanısı otizm olanlar ile zihinsel yetersizlik olanlar arasında fark anlamlıdır (Tukey;p<0,05). Çocuğunun tanısı zihinsel yetersizlik olanlarda Erteleyici Karar Verme düzeyi daha yüksektir. Diğer puanlarda fark anlamlı değildir (p>0,05).

Tablo 4.23. Duygusal Zekâ Puanlarının Çocuğun Engel Durumuna göre Karşılaştırılması

		N	Ort.	ss.	F/X2	P
Kendine Saygı	Zihinsel yetersizlik	62	22,52	3,84	1,546	**0,216**
	Otizm spektrum bozukluğu	66	23,24	3,60		
	Öğrenme güçlülüğü	72	23,54	2,86		
Kendini Gerçekleştirme	Zihinsel yetersizlik	62	21,27	4,06	1,431^{X2}	**0,489**
	Otizm spektrum bozukluğu	66	22,03	3,32		
	Öğrenme güçlülüğü	72	22,13	3,58		
Bağımsızlık	Zihinsel yetersizlik	62	15,65	4,39	2,123	**0,122**
	Otizm spektrum bozukluğu	66	15,79	2,98		
	Öğrenme güçlülüğü	72	16,85	3,75		
Kendine Güven	Zihinsel yetersizlik	62	21,06	3,87	1,694	**0,186**
	Otizm spektrum bozukluğu	66	21,39	4,02		
	Öğrenme güçlülüğü	72	22,24	3,61		
Empati	Zihinsel yetersizlik	62	20,34	2,97	1,373	**0,256**
	Otizm spektrum bozukluğu	66	19,64	2,92		
	Öğrenme güçlülüğü	72	19,56	2,96		
Kişilerarası İlişkiler	Zihinsel yetersizlik	62	27,00	4,13	0,328	**0,721**
	Otizm spektrum bozukluğu	66	26,55	3,45		
	Öğrenme güçlülüğü	72	27,00	3,62		
Sosyal Sorumluluk	Zihinsel yetersizlik	62	24,66	3,52	0,113	**0,893**
	Otizm spektrum bozukluğu	66	24,47	3,58		
	Öğrenme güçlülüğü	72	24,36	3,85		
Problem Çözme	Zihinsel yetersizlik	62	18,97	3,16	1,128	**0,326**
	Otizm spektrum bozukluğu	66	19,62	2,15		
	Öğrenme güçlülüğü	72	19,58	2,90		
Gerçekçilik	Zihinsel yetersizlik	62	17,23	2,99	2,863	**0,059**
	Otizm spektrum bozukluğu	66	18,50	2,77		
	Öğrenme güçlülüğü	72	17,61	3,48		
Esneklik	Zihinsel yetersizlik	62	14,74	2,44	0,865	**0,423**
	Otizm spektrum bozukluğu	66	14,92	2,98		
	Öğrenme güçlülüğü	72	15,35	2,79		
Strese Dayanıklılık	Zihinsel yetersizlik	62	20,19	4,48	1,824	**0,164**
	Otizm spektrum bozukluğu	66	21,23	3,95		
	Öğrenme güçlülüğü	72	21,50	3,92		
Dürtü Kontrolü	Zihinsel yetersizlik	62	18,63	4,71	0,948	**0,389**
	Otizm spektrum bozukluğu	66	19,68	4,19		
	Öğrenme güçlülüğü	72	19,04	4,23		
Mutluluk	Zihinsel yetersizlik	62	24,81	4,40	4,300	**0,015***
	Otizm spektrum bozukluğu	66	26,32	3,98		
	Öğrenme güçlülüğü	72	26,79	3,75		
İyimserlik	Zihinsel yetersizlik	62	18,58	3,33	2,675	**0,071**
	Otizm spektrum bozukluğu	66	18,61	2,71		
	Öğrenme güçlülüğü	72	19,58	2,68		

***p<0,05 anlamlı fark var, p>0,05 anlamlı fark yok; ANOVA testi, Kruskall Wallis(X2) testi**

Tablo 4.23 incelendiğinde Engelli çocuğunun durumu farklı olan kişiler arasında mutluluk puanı bakımından istatistiksel anlamlı fark bulunmaktadır ($p<0,05$). Mutluluk puanın engel durumu gruplarındaki varyansları homojendir ($p>0,05$). Çocuğunun tanısı öğrenme güçlüğü olanlar ile zihinsel yetersizlik olanlar arasında fark anlamlıdır (Tukey;$p<0,05$). Çocuğunun tanısı öğrenme güçlülüğü olanlarda Mutluluk düzeyi daha yüksektir. Diğer puanlarda fark anlamlı değildir ($p>0,05$).

BÖLÜM V

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

5.1. Sonuçlar

Araştırmada elde edilen bulgular doğrultusunda sonuçlar aşağıda verilmiştir.

Engelli çocuğu olan ailelerin algılanan aile desteği ile karar verme puanlarına bakıldığında yaş açısından anlamlı bir fark olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Engelli çocuğu olan ailelerin desteği ile karar verme puanlarına bakıldığında cinsiyet açısından anlamlı bir fark olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Engelli çocuğu olan ailelerin desteği ile karar verme puanlarının eğitim durumuna açısından anlamlı bir fark olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Engelli çocuğu olan ailelerin algılanan aile desteği ile karar verme puanlarının çalışma durumuna açısından anlamlı bir fark olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Engelli çocuğu olan ailelerin algılanan aile desteği ile karar verme puanlarının çocuğun engel durumu açısından zihinsel yetersizliği tanılı çocukların ailelerinin erteleyici karar verme puanları farklılaşmaktadır.Diğer alt boyut puanları arasında anlamlı bir fark olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Engelli çocuğu olan ailelerin duygusal zekâ puanları cinsiyet açısından kadınlar erkeklere açısından empati ve dürtü kontrolü daha yüksek olduğu sonucuna varılmıştır.

Engelli çocuğu olan ailelerin duygusal zekâ puanları yaşaçısından bakıldığında kişiler arasında 30 yaşın altında olan engelli ailelerinin Empati ile Duygusal benlik bilinci boyutlarının daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Engelli çocuğu olan ailelerin duygusal zekâ puanlarının eğitim durumu farklı aileler arasında anlamlı bir fark olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Engelli çocuğu olan ailelerin duygusal zekâ puanları çalışma durumuna göre çalışan engelli ailelerinde çalışmayanlara göre kararlılık düzeyinin daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Engelli çocuğu olan ailelerin duygusal zekâ puanlarının çocuğun engel durumu açısından çocuğun tanısı öğrenme güçlülüğü olan ailelerde mutluluk düzeyinin yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Karar verme stratejileri ile algılanan sosyal destek alt boyutları arasındaki ilişkide dikkatli karar verme ile arkadaş desteği, aile desteği arasında pozitif yönlü anlamlı ilişki bulunduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca panik karar verme ile özel destek arasında pozitif yönlü ilişki bulunduğu sonucuna ulaşılmıştır.

5.2. Tartışma

Bu çalışmada, engelli çocuk olan ailelerin karar verme stratejileri ve duygusal zekâ arasındaki ilişki incelenmiştir. Ayrıca, engelli çocuk olan ailelerin algılanan sosyal destek düzeyleri ile karar verme stratejileri ve duygusal zekâ düzeyleri incelenmiştir. Duygusal zekâ, algılanan sosyal destek ve karar verme stratejileri alt boyutlar olarak ilişkisine yönelik bulgular elde edilmiştir.

İlk olarak, engelli çocuğu olan ebeveynlerin Duygusal Benlik Bilinci ile Karar Vermede Öz Saygı arasında pozitif yönlü, Panik Karar Verme arasında negatif yönlü, ilişki olduğu görülmüştür. Elde edilen sonuç, duygusal zekânın bireylerde uyumlu ve işlevsel eylemlere yönelebilme imkanını arttırabileceği ve aynı zamanda karar verme süreçlerinin uyumlu oluşuyla bağlantılı olabileceğini göstermektedir. Aynı şekilde, duygusal zekâ benlik bilincinin, bir diğer deyişle kişinin farkındalığı ile ilgili olark duygusal zekâ özelliğinin uyumsuz veya işlevsel olmayan bir karar verme boyutuyla negatif yönlü ilişkisi olduğu anlaşılmaktadır. Diğer alt boyutlar incelendiğinde, duygusal zekâ boyutlarından kendine Saygı ile alt boyutu ile algılanan sosyal destek boyutlarının tümünün pozitif yönlü ilişkili olduğu

sonucuna ulaşılmıştır. Kendine saygı alt boyutunun işlevsel olan karar verme alt boyutlarından karar vermede öz saygı, dikkatli karar verme arasında pozitif yönlü ilişkili olduğu görülmüş; işlevsel olmayan karar verme stratejileri arasındaki erteleyici karar verme, Panik Karar Verme arasında negatif yönlü ilişki olduğu saptanmıştır. Duygusal zekâ kendini gerçekleştirme alt boyutu ile algılanan sosyal destek arasında anlamlı ilişki bulunmazken; kendini gerçekleştirme alt boyutunun işlevsel karar verme stratejileri alt boyutlarından Karar Vermede Öz Saygı ile arasında pozitif yönlü, işlevsel olmayan karar verme stratejilerinden kaçıngan karar verme, erteleyici karar verme, panik karar verme arasında negatif yönlü anlamlı ilişki olduğu görülmüştür.

Duygusal zekâ bağımsızlık alt boyutu ile karar vermede öz saygı arasında pozitif yönlü, erteleyici karar verme, panik karar verme arasında negatif yönlü, istatistiksel anlamlı ilişki bulunmaktadır. Kendine güven alt boyutu ile karar vermede öz saygı arasında pozitif yönlü, kaçıngan karar verme, erteleyici karar verme, panik karar verme arasında negatif yönlü, istatistiksel anlamlı ilişki bulunmaktadır. Empati alt boyutu ile aileden algılanan sosyal destek ve dikkatli karar verme alt boyutu arasında pozitif yönlü, ilişki olduğu görülmüştür. Duygusal zekâ kişilerarası ilişkiler alt boyutu ile aileden ve arkadaştan algılanan sosyal destek ve dikkatli karar verme alt boyutları arasında pozitif yönlü, kaçıngan karar verme, erteleyici karar verme, panik karar verme arasında negatif yönlü ilişki saptanmıştır. Sosyal sorumluluk alt boyutu ile karar vermede öz saygı, dikkatli karar verme arasında pozitif yönlü, kaçıngan karar verme, erteleyici karar verme, panik karar verme arasında negatif yönlü, istatistiksel anlamlı ilişki bulunmaktadır. Duygusal zekâ problem Çözme ile aile, arkadaş ve özel birinden algılanan sosyal destek, karar vermede öz saygı ve dikkatli karar verme arasında pozitif yönlü, erteleyici karar verme, panik karar verme arasında negatif yönlü, istatistiksel anlamlı ilişki bulunmaktadır.Duygusal zekâ gerçeklilik alt boyutu ile özel kişiden algılanan sosyal destek ve karar vermede öz saygı arasında pozitif yönlü, erteleyici karar verme, panik karar verme arasında negatif yönlü, istatistiksel anlamlı ilişki bulunmaktadır. Duygusal zekâ esneklik alt boyutu ile karar vermede öz saygı arasında pozitif yönlü, erteleyici karar verme, panik karar verme arasında negatif yönlüilişki olduğu görülmüştür. Duygusal zekâ strese dayanıklılık alt boyutu ile özel kişiden algılanan sosyal destek, karar vermede öz saygı ve dikkatli karar

verme arasında pozitif yönlü kaçıngan karar verme, erteleyici karar verme, panik karar verme arasında negatif yönlü ilişki bulunmaktadır.

Duygusal zekâ dürtü kontrolü alt boyutu ile aileden, arkadaştan ve özel kişiden algılanan sosyal destek alt boyutlarıve karar vermede öz saygı arasında pozitif yönlü, kaçıngan karar verme, erteleyici karar verme, panik karar verme arasında negatif yönlü, ilişki bulunmaktadır. Duygusal zekâ mutluluk ile özel kişi desteği, karar vermede öz saygı, dikkatli karar verme arasında pozitif yönlü, erteleyici karar verme, panik karar verme arasında negatif yönlü, istatistiksel anlamlı ilişki bulunmaktadır. Duygusal zekâ iyimserlik ile aile desteği, arkadaş desteği, özel kişi desteği, karar vermede öz saygı, dikkatli karar verme arasında pozitif yönlü, kaçıngan karar verme, erteleyici karar verme, panik karar verme arasında negatif yönlü, istatistiksel anlamlı ilişki bulunmaktadır. Alt boyutlarına göre ilişkilerin incelendiği çalışmada, engelli çocuğu olan ebeveynlerin duygusal zekâ işlevlerinin uyumlu karar verme stratejileri ve algılanan sosyal destek ile anlamlı ilişkisi olduğu anlaşılmaktadır. Elde edilen sonucun hem yurt içi hem de yurt dışında yapılan ve duygusal zekâ ile karar verme stratejilerini konu alan araştırmalarla tutarlılık gösterdiği görülmektedir. Kuramsal açıdan da ele alındığında, duygusal zekânın uyumlu ve adaptif başa çıkma ve problem çözme becerileriyle bağlantılı olduğu ileri sürülmektedir. Ayrıca, kişilerin adaptif stratejilerinin bilinçli ve farkında olarak karar verme stratejilerini yürürlüğe koymasını kolaylaştırabileceği ileri sürülmektedir. Bu görüşü destekleyen bir araştırmada,karar verme süreçlerinde, kişinin duygusal katılımu seçimlerini ve stratejilerini etkilediği ileri sürülmüştür (Spicer&Sadler-Smith, 2005). Özellikle de duygular karar verme için motivasyonel bir süreç olarak tanımlanmaktadır. Örneğin, duygusal sinyallerin normal işlenmesine engel olabilecek nörobiyolojikdurumların ve rahatsızlıkların, normal bilişsel yeteneklere (zeka ve yaratıcılık) rağmen kişisel ve sosyal karar vermede ciddi bozulmaları beraberinde getirebileceği vurgulanmaktadır. Bu doğrultuda, karar verme sürecinde duyguların oynadığı rehber işlevinin önemli olduğu anlaşılmaktadır (Bechara ve Damasio, 2005). Ayrıca, duygusal zekâ, daha verimli bir karar vermeyi gösteren daha yüksek düzeyde dikkat, hafıza ve bilişsel zeka gibi beceri ve işlevlerle tanımlanır (Kusturbayeva ve Bagayeva, 2011; Jausovec ve Jausovec, 2005). Khan ve meslektaşları (2016), Pakistan'daki bir grup üniversite öğrencisi arasında duygusal zekânın rasyonel ve

sezgisel karar verme stilleri üzerinde önemli bir olumlu etkisi olduğunu; bağımlı ve kendi başına karar verme stilleri üzerinde olumsuz bir etkisi olduğu sonucunu elde etmiştir.

Duygusal zekâ ve algılanan sosyal destek düzeyleri arasındaki ilişki açısından değerlendirildiğinde ise, duygusal zekâ işlevlerinin ve beraberinde getirdiği becerilerin kişilerin sosyal yaşantılarında işlevsel ve yetkin olmalarını kolaylaştırabileceği ve bu durumun kişilerarası ilişkilerde daha fazla destek almalarını sağlayabileceği tahmin edilmektedir. Bu görüşü destekleyen araştırma bulgularının da literatürde yer aldığı görülmektedir. Duygusal zekâ ve sosyal destek arasındaki ilişki psikolojik işlevsellikle ilişkili faktörlerin anlaşılması açısından önem teşkil etmektedir. Sosyal desteğin öznel iyi oluşla pozitif ilişkili olduğu daha önce kanıtlanmıştır (Cohen ve ark., 2000). Hatta diğer araştırmalarda da, öznel iyi oluş için sosyal desteğin gerekli olduğunu öne sürülmüştür (Diener ve Oishi, 2005; Diener ve Seligman, 2002). Öznel iyi oluş, deneyimlerin, başarıların, ilişkilerin kalitesine dayalı olarak, bireylerin yaşam doyumu hakkında yaptıkları değerlendirme ve beyanlardır. (Diener ve ark., 1999; Keyes ve diğerleri, 2002). Bu doğrultuda, kişilerin sosyal desteğini nasıl değerlendirdiği işlevselliği açısından önemli bir faktördür. Öte yandan, duygusal zekânın işlevsel başa çıkma ve problem çözme becerileriyle ilişkili olduğu düşünüldüğünde, kişilerin duygusal zekâ düzeyleriyle ilişkili olarak sürdürdükleri sosyal bağlantıların ve algıladıkları sosyal desteğin iyi düzeyde olabileceği tahmin edilebilir. Mayer ve Salovey'e (1990) göre duygusal zekâ, çevreye odaklanarak başkalarının bakış açılarını benimseme, empati kurabilme ve sosyal desteği almayı kolaylaştıracak sosyal etkileşimlere fırsat tanımaktadır. Ayrıca, duygusal zekâ, kişilerin irrasyonel eylemlerde bulunma ihtimalini azaltabilecek duygu düzenleme becerilerini beraberinde getirdiği belirtirmektedir. Bu yönüyle de duygusal zekâ teorik olarak hem öznel iyi oluş hem de sosyal destek ile ilişkilendirilmiştir (Bar-On, 2006; Mayer ve ark., 1999).Öte yandan, duygusal zekâ, kendi duygularımızı ve başkalarının duygularını tanıma, kendimizi motive etme ve içimizdeki ve ilişkilerimizdeki duyguları iyi yönetme kapasitesini ifade etmektedir (Goleman, 1998). Örneğin, stresi kontrol etme kabiliyeti, olumsuz duygular ve depresyonu önleyebilecek pozitif duygular ile ilişkilidir. Duygusal zekâ, ruh sağlığını koruyan ve iyileştiren bir gösterge olarak öğrenilebilen ve öğretilebilen bir faktör olarak ele alınmaktadır(Mayerve Salovey, *1990).*

Ciarrochi, Chan ve Bajgar (2001) farklı türdeki duygusal zekânın stresli olaylara karşı daha işlevsel bir duruş sergilemesine yardımcı olabileceğini ileri sürmüştür. Bu durumu engelli çocuk olan aileler açısından ele aldığımızda ise annelerde uzun süredir yüksek stres düzeyi, annelerin üzmekle kalmayıp, onları psikolojik ve davranışsal sorun riskine sokmakla kalmaz, aynı zamanda çocuklarına doğru bakım vermelerini zorlaştırır (Rodriguez ve Green, 1997). Annelerden kaynaklanan duygusal ve davranışsal sorunlar da davranışsal, fiziksel ve ruhsal sağlık ile bilişsel gelişim gibi çocuklar üzerinde olumsuz etkiler yaratabilmektedir. Bu durumda, duygusal zekâ işlevlerinin söz konusu olumsuz durumlara karşı koruyucu olabileceği anlaşılmaktadır. Bu çalışmada da tespit edildiği üzere, engelli çocuk olan ailelerde duygusal zekâ boyutlarının algılanan sosyal destek ile pozitif yönlü ilişkili olduğu anlaşılmaktadır. Elde edilen sonuçla tutarlı olarak, sosyal desteğin de duyguları, bilişleri ve davranışları olumlu duygulanımı artırarak iyi oluşu desteklediği düşünülmektedir (Cohen ve ark., 2000). Önemli kişiler, eş, aile veya arkadaşlar gibi sosyal destek kaynakları, sosyal desteğin önemli ölçütleridir ve algılanan destek kaç kişiden destek aldığından çok daha önemli bir unsurdur (Arkar ve ark., 2004).

Ülkemizde yapılan araştırmalar da incelendiğinde, duygusal zekâ, karar verme stratejileri ve algılanan sosyal destek düzeyleri arasında anlamlı ilişkiler olduğu sonucuna varılmıştır. Bununla birlikte, engelli çocuk olan ailelerin duygusal zeka, karar verme stratejileri ve algılanan sosyal destek düzeylerini birlikte inceleyen çalışmanın daha önce yapılmadığı görülmektedir. Bu durumun literatürde bir boşluk olduğu düşünülmektedir. Öyle ki, engelli çocuğu olan ailelere yönelik daha önceki araştırmalarda stresin önemli bir psikososyal yük olduğu ve psikolojik belirtiler açısından da risk faktörü oluşturduğu ifade edilmiştir. Araştırmalar, engelli çocukları olan ailelerin, engelli olmayan çocukların ebeveynlerine göre daha fazla stres yaşadıklarını göstermiştir (Lai ve Mackenzie, 2002; Ong ve ark., 2005; Kermanshahi ve ark., 2008). Zihinsel engelli ve diğer engelleri olan bir çocuğa ebeveynlik yapmak ebeveynler zorlayıcı olmaktadır (Dyson, 1997; Hastings, 2003; Sen ve Yurtsever, 2007). Bu zorlukları incelemek amacıyla araştırmacılar da ebeveyn stresiyle ilgili aile deneyimleri, ailenin bakım sağlama tarzı ve ailelerin engelli çocuklarına ebeveynlik yapmalarına yardımcı olan sosyal destek sistemleri ile ilgilenmişlerdir.Engelli çocukların

ebeveynleri, ailelerinin uyumunu derinden etkileyebilecek zorluklarla ve karşılaşabilmekte ve sosyal desteğe ihtiyaç duyabilmektedirler (Dyson, 1997; Roach ve ark., 1999). Zihinsel engelli çocuğu olan birçok ebeveyn, çoğu zaman yoğun öfke, suçluluk, depresyon veya endişe duyguları yaşadığını belirmiş veayrıca bu duygulara psikosomatik yakınmaların da eşlik ettiği bildirilmiştir. Örneğin Hedov ve meslektaşları (2000), Down sendromlu çocukların ebeveynleri hakkında yaptıkları çalışmada, annelerin kendi algıladıkları iyi oluş puanlarının daha düşük olduğunu ve çocuklarına babalara göre daha fazla zaman ayırdıklarını belirtmişlerdir. Ayrıca Little (2002), annelerin çocuğunun geleceği konusunda daha fazla stres ve karamsarlık yaşadıklarını, babalara göre psikiyatrik tedavi ve ilaç kullanımının daha fazla olduğu bulunmuştur.

Ebeveyn stresi, engellilik türü,engellilik oranı, çocuğun yaşı ve engelliliğe eşlik eden davranış sorunları gibi çocuğun özellikleriyle ilgilidir (Hastings, 2002). Shamloo'ya (1998) göre ruh sağlığı, fiziksel sağlık kadar önemlidir. Aslında, birçok araştırma ikisinin ne kadar yakından bağlantılı olduğunu göztermektedir. İyi bir zihinsel sağlık, hayattan zevk almaya ve sorunlarla başa çıkmaya yardımcı olmaktadır. Ayrıca, ebeveynler için stresli olan bu ortamda ruh sağlığını korumak için yardımcı olabilecek veya tampon işlevi görebilecek faktörlerin önemli olduğu vurgulanmaktadır.

Daha önce yapılan araştırmaların bulguları, toplum üyelerinin ruh sağlığının birçok faktörden etkilenebileceğini göstermektedir. Zihinsel engelli çocukların ebeveynleri, özellikle anneler, engelli olmayan çocukların ebeveynlerine göre daha fazla zihinsel sağlık sorununa, daha yüksek ebeveynlik stresine ve daha düşük sosyal katılım seviyelerine sahiptir (Herring ve ark.,, 2006). Annenin duygu durumu, kaygı, suçluluk, korku ve öfke hissettiklerini ve bazen intihara sürüklendiklerini göstermektedir (Poehlmann ve ark. 2005). Görünen o ki, sosyal destek eksikliği ve sosyal destek algısının düşük oluşu, düşünce, duygu ve ihtiyaçlarını ifade edememe, birey için artan stres nedeniolarak görülebilir. Bu nedenle, ruh sağlığının insanların ve toplumun verimliliğinde önemli bir rol oynadığı ve sağlıklı ve üretken bir insanın toplumun sağlıkta ilerlemesinin temeli olduğu gerçeği göz önüne alındığında, toplum üyelerini hangi faktörlerin iyileştirebileceğini bulmak gerekir. Bu nedenle, ruh sağlığını iyileştirebilecek veya

kötüleştirebilecek bu faktörleri öğrenmek çok önemlidir. Ayrıca araştırmacılar (Mayerve Salovey, 1990; Ciaroochi ve ark., 2001), başkalarının duygularını kontrol edebilen gençlerin daha fazla sosyal desteğe ve yüksek öz doyuma sahip olduklarını göstermiştir. Bu doğrultuda, sosyal destek eksikliği, ebeveyn stresinin düzeyinde önemli bir rol oynadığı anlaşılmaktadır (Koeske ve Koeske, 1990).

Engelli çocuğu olan ailelerin karşı karşıya kaldıkları sorunlar arasında, çocuklarının tipik olarak gelişmediğinin farkına varmalarıdır. Engelli tanısı konulması yolculuğunda uzun ve zorlu bir araştırma ve test sürecinden geçebilirler. Daha sonra, bir tanı konulduktan sonra, ebeveynler, çocuklarının aslında bir engeli olduğu ve çoğu durumda hiçbir zaman tam bağımsız bir hayat yaşayamayacağı gerçeğiyle yüzleşmektedir. Ebeveynler, çocukları için ne tür bir tedavinin mevcut olduğu, çocuklarının nerede okula gideceği ve ebeveynlerin veya çocuğun herhangi bir devlet yardımına hakkı olup olmadığı gibi konular hakkında karar vermek durumunda kalmaktadır. Birçok ebeveyn, çocuklarına kendilerinin bakabilecek durumda olup olmadıkları konusunda tereddüt yaşamakta ve bu yüzden sosyal destek ihtiyacı duymaktadırlar (Gousmett, 2006). Belirtilen süreçler göz önünde bulundurulduğunda, işlevsel başa çıkma ve problem çözme becerilerini sağlayabilecek duygusal zekânın, uyumlu karar verme stratejilerinin algılanan sosyal desteğin hem ebeveyn hem de engeli olan çocuk için olumlu sonuçlar getirebileceği tahmin edilebilir.

Öztemel (2013) yapmış olduğu bir çalışmasında ise, kızların erkeklere göre daha çok karar verme güçlüğü yaşamış oldukları sonucun varmıştır. Duman ve Kahraman (2019), kariyer karar verme öz-yeterliğinin erkek öğrencilerin lehlerine göre farklılaştığı bulgusuna ulaşmıştır. Bunun yanı sıra, Kartal ve Çetinkaya (2009), kızların erkeklere göre mesleki alan bilgi ve meslek seçimlerine yönelik akılcı olmaya inanç puanlarının daha fazla olduğu tespit etmiştir. Diğer taraftan karar verme güçlüğünün cinsiyet değişkenine göre herhangi bir farklılık göstermediği (Öztemel, 2013) ve erkekleri kız öğrencilere göre, daha çok kariyer karar verme güçlükleri yaşadıkları biçiminde araştırma bulgularına rastlanmıştır, Duru'ya (2019) göre ise,kültürümüzdeki birtakım meslek gruplarının kızlara göre özdeşleştirilmeleri ve toplumlumuzdaki bu tip beklentilerin kızların mesleklerine göre, cinsiyet rollerinden

etkilenilerek kariyer karar verme güçlükleri yaşamış oldukları tespit edilmiştir. Söner ise (2021) kadınların karar verme güçlüğünü, toplumda kadınların meslek gruplarıyla sınıflandırmaları ile ilişkilendirmiştir. Toplumumuzda kadınların karar verme güçlüğü yaşamalarının sebebi, cinsiyet-meslek eşleştirmeleri arasındaki uyuşmazlığın yol açtığı düşünülebilir. Kartal ve Çetinkaya (2009), algılanmış olan sosyal desteğin sınıf düzeyine göre farklılaştığı bulgusunu elde etmiştir. Karataş (2012), 9'ncusınıfta okuyan öğrencilerin algılanmış olan sosyal destek puanlarının sınıflara göre, anlamlı bir oranda yüksek olduğu sonucuna ulaşmıştır. Bayraktar, Ö. (2011). Üniversite öğrencilerinin algılanan sosyal destek seviyeleri ile duygusal zekâları arasındaki ilişkiyi incelediği araştırmasında, çevreye uyum ve şartlar alt boyutunun anne eğitim durumu değişkenlerine göre farklılaştığını, annenin eğitim durumuyla ilkokul olan öğrencilerin şartlarına göre çevreye uyum alt ölçek puan ortalamaların anne eğitim durumu ortaokul ve anne eğitim durumu okur yazar olan öğrencilerin puan ortalamasından anlamlı seviyede yüksek olduğunu tespit etmiştir. Bu çalışmada anne eğitim seviyesi ile duygusal zekâ puanlarına paralel olarak artmakta, üniversite ve lise mezunu olan annelerin duygusal zekâ puanlarında önemli seviyede farklılık göstermediği tespit edilmiştir. Araştırmada baba eğitim durumu değişkenine göre bütün alt boyutlara "kişisel farkındalık, kişilerarası ilişkiler, şartlara ve çevreye uyum, stres yönetimi ve genel ruh hali" göre, farklılaşmadığını tespit etmiştir. Gelir durumu değişkeniyle bütün alt boyutlar arasındaki ilişkiyi incelediğinde farklılaşmadığını tespit etmiştir. Deniz ve Yılmaz (2006) ise, üniversite öğrencilerinin kendine güven ve özsaygı seviyelerinin akıllı karar vermeyi etkilemiş olduğu, kendisine güven duygularını düşük kişilerin karar almasında problemlerin olduğunu vurgulamaktadır.

Karar Verme ile Algılanan Sosyal Destek Puanlarının İlişkisini incelediğimizde; Dikkatli Karar Verme ile Arkadaş Desteği, Özel Kişi Desteği arasında pozitif yönlü istatistiksel anlamlı ilişki bulunmaktadır.Panik Karar Verme ile Özel Kişi Desteği arasında pozitif yönlü, istatistiksel anlamlı ilişki tespit edilmiştir. Diğer alt boyutlarımız ile anlamlı bir ilişki tespit edilememiştir. Alan yazında algılanan sosyal destek ve karar verme puanlarına ilişkin çalışmalar bulunmaktadır.Dülger (2009), tarafından yapılmış araştırma sonucunda da ergenlerin algılamış oldukları sosyal destekle karar verme davranışlarının alt boyutları

arasında pozitif bir ilişkinin olduğunu saptamıştır. Araştırmasında algılanmış olan sosyal destek ile, karar vermenin ihtiyatlı seçicilik ve özsaygı alt boyutları arasında pozitif yönde, panik alt boyutlarının arasında negatif yönlü anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir. Güçray (1998) tarafından yapılan araştırma da ise,algılanmış olan sosyal destekle atılganlık değişkenlerinin uyumsuz karar verme stilleriyle, negatif yönlü bir ilişkinin olduğu bulunmuştur ve uyumsal seçicilik stiliyle pozitif yönlü bir ilişkinin olduğu saptanmıştır. Yine bu araştırmada aileden algılanan sosyal desteğin karar verme davranış biçimlerini belirlemesinde önemli olduğunu, uyumlu karar verme biçimlerinin seçicilik üstünden hem aileden hem de algılanan sosyal destek atılganlık seviyesinin pozitif yönde bir etki ettiğini tespit etmiştir. Dülger (2009) tarafından yapılan araştırmada ise, ergenlerin arkadaşlarından algılanan sosyal destek alt boyutuyla karar vermenin ihtiyatlı seçicilik boyutu arasında pozitif yönlü, sorumluluktan kaçma boyutları arasında negatif yönlü anlamlı bir ilişkinin olduğu tespit edilmiştir. Güçray (1998) tarafından yapılan araştırmadaysa, uyumsuz karar verme stilleri üstünde atılganlık çok aile ve arkadaşlardan algılanan sosyal desteğin etkisinin olduğu tespit edilmiştir. Bednar ve Fisher (2003) yapmış olduğu araştırmada ise, ergenlerin karar verme davranışlarını ve ebeveynlik stilleri arasındaki ilişkiyi incelemek üzere yapmış oldukları bir çalışmada ise, anne ve babaların stilleri ne olursa olsun ergenlerin sosyal içerikli kararlarında akranlarına başvurduklarını bulmuşturlar. Literatürde yapılan araştırmalar gösteriyor ki, bizim incelemiş olduğumuz alt boyutlar ile paralellik göstermektedir.

Algılanan Aile Desteği, Karar Verme Puanlarının Cinsiyete göre Karşılaştırılmasına baktığımızda; Erkekler ile kadınlar arasında Algılanan Aile Desteği, Karar Verme puanları bakımından istatistiksel anlamlı fark bulunmamaktadır. Schvaneveldt ve Adams'e göre (1983) ergenlik döneminde ergenlerin karar verme stilleri aile desteği ve olaylara bağlıdır. Ergenlerin karar vermelerinde anne ve babalarından etkilenmektedirler. Tüm bunlara ek olarak, karar vermelerinde cinsiyet faktörünün ergenlerin güçlü kararla vermek istediklerinde ana sorumluluk almaktan kaçınmış oldukları, karar verme deneyimleri kazandıkça daha uygun kararlar verdikleri gözlemlenmiştir (Schvaneveldt ve Adams, 1983, Akt. Eldeleklioğlu, 1999).Kuzgun (1992) tarafından geliştirilen "Karar Stratejileri Ölçeği"nin Cinsiyet değişkenine göre, "empatik beceri puan ortalamaları arasında kızların lehine, bağımsız ve

içtepisel karar verme stratejisi" puan ortalamaları arasında erkeklerin lehlerine pozitif bir farklılaşmanın olduğu; cinsiyete göre mantıklı karar verme ve kararsızlık puan ortalamaları arasında pozitif yönlü bir farklılaşmanın olmadığı tespit edilmiştir. Öztemel (2013), lise öğrencilerinin aileye göre algıladıkları sosyal destek ve cinsiyetlerinin karar verme güçlüğü alt boyutuna göre, hazırlık eksikliğini yortamadığı sonuncuna ulaşmıştır. Dursunve Kara (2019), ise karar verme seçiminde alinen etkilerini bilgi desteği alt boyutu ile karar verme güçlüklerinin cinsiyete göre pozitif yönlü bir ilişkisi olduğunu saptamıştır. Salman (2018), iseüniversite öğrencilerinin aileye göre hazırlık eksikliklerinin güçlüğünü, karar verme engellinin cinsiyete göre yortamadığını tespit etmiştir.

Duygusal Zekâ Puanlarının Cinsiyete göre Karşılaştırılmasını yaptığımızda; Erkekler ile kadınlar arasında Empati, Dürtü Kontrolü puanları bakımından istatistiksel anlamlı fark bulunmaktadır. Kadınlarda Empati, Dürtü Kontrolü düzeyi daha yüksektir. Diğer puanlarda fark anlamlı olmadığı tespit edilmiştir.Köksal'a (2007) göre,kişiler arası ya da bireysel duygusal zekâsı yüksek bir kişinin çevresindekileri ve kendini kişilerin duygularının farkındandır. Duygularını uygun bir yol ile ifade etmeleri ve empati kurmalarıyla ilişkilidir. Birey çevresindeki bireyler ile, duygusal olarak tatminkâr ilişkilerin içerisine girebilmektedir. Acar (2001) göre,kız öğrenciler Bireylerarası ve Birey içi duygusal zekâ puanlarının erkeklere oran ile daha yüksek çıkmasıyla, kız öğrencilerinin daha fazla sosyal ortama girmesinden kaynaklanabilir. Aynı zamanda kız toplumsal yapısına bakıldığında, kadınlara yüklenen sosyal beklentiler de bu durumun üstünde etkili olduğu düşünülmektedir.

Yılmaz (2007), yapmış olduğu araştırmasında "bireysel farkındalık boyutu, stres yönetim boyutu, genel ruh hali boyutu ve duygusal zekâ" toplam puanından cinsiyetin pozitif düzeyde farklılık oluşturduğu tespit etmiştir. Buna karşı bireyler arası ilişkiler boyutunun, çevre ve şartlar uyum boyutunda cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık oluşturmadığı tespit edilmiştir. Kız öğrencilerin bütün duygusal zekâ alt boyutunda puan ortalaması erkek öğrencilerden daha fazla olduğunu tespit etmiştir. Austin vd., (2005) yapmış oldukları araştırmalarında ise,1'nci sınıf tıp fakültesi öğrencilerinin duygusal zeka ve empatik becerilerini belirlemeye çalıştığı araştırmada kız öğrencilerin duygusal zekanın erkek

öğrencilere oran ile, pozitif seviyede olduğunu bulmuştur.Harrod ve Scheer' ın (2005), gençlerin duygusal zekasıyla demografik özellikleri arasındaki ilişki incelendiğinde, araştırmada da duygusal zekâ puanlarının kadınlar ve erkekler arasında pozitif seviyede fark olduğu, bayanlar duygusal zekalarının erkeklere oran ile yüksek olduğunu bulmuştur(Akt. Yüksel., 2006).

Algılanan Aile Desteği, Karar Verme Puanlarının Yaşa göre Karşılaştırılmasını yaptığımızda;Yaşı farklı kişiler arasında Algılanan Aile Desteği, Karar Verme puanları bakımından istatistiksel anlamlı fark bulunmamaktadır.Köse(2002), yapmış olduğu çalışmasında yaş değişkenine göre aile desteğinin karar verme üstünde, anlamlı bir farklılık göstermediğini bulmuştur. Yalçınkaya (1990), aile yaş durum değişkenlerine göre, karar verme yönünden anlamlı bir fark bulamamıştır. Yiğit (2005)'in araştırmasında; aile desteğinin yaş durumumun karar verme boyutunda, farklılık oluşturmadığını tespit etmiştir. Taşdelen (2002),tarafından gerçekleştirilmiş araştırmada, aile desteğinin yaş değişkenine göre bağımlı karar verme stili yönünden anlamlı bir farklılık tespit etmiştir.

Duygusal Zekâ Puanlarının Yaşa göre Karşılaştırılmasına baktığımızda;Yaşı farklı olan kişiler arasında Duygusal Benlik Bilinci, Empati puanları bakımından istatistiksel anlamlı fark bulunmaktadır. Duygusal Benlik Bilinci, Empati puanlarının yaş gruplarındaki varyansları homojendir. 30 yaş altı ile 30-34 yaş, 39 yaş üstü arasında Duygusal Benlik Bilinci puanı, 30 yaş altı ile 35-39 yaş, 39 yaş üstü arasında Empati puanı bakımından fark anlamlıdır. 30 yaş altında olanlarda Duygusal Benlik Bilinci, Empatidüzeyi en yüksektir. Diğer puanlarda fark anlamlı değildir. Bulmuş olduğumuz bulgulara benzer bulgularda literatürde bulunmaktadır. Sevindik ve ark. (2012)'na göre, duygusal zekâ ve yaş düzeyi ile arasında istatiksel olarak anlamlı bir fark saptanmıştır. Ayrıca, kız öğrencilerin duygusal zeka alt grup puan ortalamaları da yüksek olduğu tespit edilmiştir. Literatürde bulunan bir başka araştırmada ise, İşmen (2001) üniversite öğrencileri üstüne yapmış olduğu araştırmasında duygusal zekanın cinsiyete göre farklılaştığını, kadınların 3 boyut ile ve toplamda erkeklere göre daha yükse puan aldıklarını tespit etmiştir. Kenarlı (2007) da,araştırmasında kadın öğrencilerin daha yüksek duygusal zeka becerisine sahip olduğu sonucuna ulaştığı görülmektedir. Fakat, Tambağ ve ark. (2014)

araştırmasında erkek öğrencilerin duygusal zeka toplam puanının, duygularından faydalanmaları ve duygularını ifade etme alt ölçek puan ortalamalarının kız öğrencilere göne, istatiksel olarak anlamlı derecede yüksek olduğu sonucu saptanmıştır. Aynı zamanda, Ergin (2000) üniversite öğrencileri üstüne yapmış olduğu araştırmasında, erkek öğrenciler duygusal zeka seviyesinin kadın öğrencilerden daha fazla olduğu sonucuna ulaşmıştırlar. Yalız (2012)' a göre de, erkek ve kadın öğrencilerin bireysel yetenekleri, kişilerarası yetenekler, genel ve uyumluluk ruh durumları alt boyutlarındaki puan ortalamaları arasında istatiksel yönden anlamlı bir tespit edilememiştir.

Algılanan Aile Desteği, Karar Verme Puanlarının Eğitim Durumuna göre Karşılaştırılmasını yaptığımızda; Eğitim durumu farklı kişiler arasında Algılanan Aile Desteği, Karar Verme puanları bakımından istatistiksel anlamlı fark bulunmamaktadır. Araştırmamızın bu bulgusuna dair literatürde tek bir çalışmada yapıldığı görülmektedir. Schönpflug (2001), ailede karar verme örüntüsünü Almanya'da ve Türkiye'de yaşayan Türk ailelerini ele alarak incelemiştir. Almanya'da (n=100) ve Türkiye'de (n=100) yaşayan 200 erkek ergen araştırmanın çalışma grubunu oluşturmaktadır. Ergenlerin aileleri ve kendileriyle ilgili ele alınan konular arasında, çocukların sorunların, ekonomik sorunlar ve genel kararları bulunmaktadır. Baba-çocuk ve anne baba vb. ilişkilerin ayrıca değerlendirmelerini yapmıştır. Kültürel yapıların bağımsız olarak ergenlerin aile içerisinde babanın gücünü algılamalarını değerlendirmektedir. Ergenler, babanın eğitim seviyesi yükseldikçe ailenin içerisinde karar verme eğilimiyle ilgili gücünün azalmış olduğunu algılamıştır. Karar vermeyle ilgili yüklemlerinde babanın eğitim seviyesinin ilişkisinden ayrımda etkili olduğu sonucu ortaya çıkmaktadır.

Duygusal Zekâ Puanlarının Eğitim Durumuna göre Karşılaştırılmasına baktığımızda;eğitim durumu farklı kişiler arasında Duygusal Zekâ puanları bakımından istatistiksel anlamlı fark bulunmamaktadır. Araştırmamızın değişkenine benzer çalışmalar da literatürde bulunmaktadır.Ergün (2016)'ün yapmış olduğu benzer çalışmada; 10, 11, 12. sınıfta öğrenim gören öğrencilerin duygusal zekâ puanlarının 9. sınıfta öğrenim gören öğrencilerin duygusal zekâ puanlarından anlamlı düzeyde yüksek olduğu sonucuna ulaşmıştır.Yapmış

olduğu araştırmasında 10'ncu sınıfta öğrenim gören öğrencilerin duygusal zeka puanının 9, 11 ve 12'nci sınıfta öğrenim gören ergenlerin duygusal zeka puanlarından anlamlı seviyede yüksek oldukları, duygusallık alt boyutlarında 11'nci sınıfta öğrenim gören öğrencilerin duygusal zeka puanlarının 10 ve 12'nci sınıfta öğrenim göre öğrencilerin duygusal zeka puanlarında pozitif yönde yüksek olduğunu tespit etmiştir. Literatürde yapılan çalışmalar duygusal zekanın eğitim düzeyine göre, anlamlı değişimler göstermediği (Atalay 2014; Aydın, 2010; Deniz ve Yılmaz 2004; Hangül ve Uzel, 2012; Soykan, 2015; Odabaşı, 2013; Yıldırım, 2015, Durdu, 2015; Fariselli, Ghini ve Freedmani, 2006; Erasmus, 2013; Öztürk ve Deniz, 2008) araştırma bulguları ile benzerlik göstermektedir. Bu araştırmaların bulguların hem ilköğretim düzeyindedir.

Duygusal Zekâ Puanlarının Çalışma Durumuna göre Karşılaştırılmasına baktığımızda;Çalışanlar ile çalışmayanlar arasında Kararlılık puanı bakımından istatistiksel anlamlı fark bulunmaktadır. Çalışanlarda Kararlılık düzeyi daha yüksektir. Diğer puanlarda fark anlamlı değildir. Literatürde bu karşılaştırmaya ilişkin bazı çalışmalar bulunmaktadır. Pektaş (2013), yapmış olduğu araştırmasında lise öğrencilerinin duygusal zekâ puan ortalamalarının çalışan ve çalışmayan öğrencilere göre, duygusal zekâ puan ortalamasının yüksek olduğunu tespit etmiştir. Yüksek gelir ile duygusal zekâ arasında anlamlı farklılıklar bulunurken literatürde yüksek gelir ile duygusal zekâ arasında anlamlı farklılık bulunmayan çalışmalarda mevcuttur (Delikoyun,2017; Sevindik, Uncu ve Güneş Dağ 2012).

5.3. Öneriler

Bu bölümde araştırmanın araştırma sonucu doğrultusunda ileri araştırmalara yönelik öneriler sunulmuştur.

5.3.1.Uygulamaya Yönelik Öneriler

Araştırma yapılan rehabilitasyon merkezinde engelli çocuğu olan ailelerin duygusal zekâ konusunda bilinçli olduğu gözlemlenmiştir. Ailelere duygusal zekâ ile ilgili seminerlerinin verilmesi, ailelerin kararlarını olumlu yönde etki ettiğini düşündürmektedir.

Tüm okul ve rehabilitasyon merkezlerinde hizmet içi seminerlerin verilmesi ile engelli ailelerinin bilinçlendirilmesi önerilmektedir**.**

5.3.2.İleri Araştırmalara Yönelik Öneriler

Bu araştırmada çocuğu öğrenme güçlülüğü, otizm sprektum bozukluğu ve zihinsel yetersizlik tanısı olan öğrencilerin aileleriyle sınırlıydı. İleri araştırmalarda engel tanısı farklı olan öğrencilerin aileleri araştırmaya dahil edilerek derinlemesine inceleme yapılabilir.

Araştırmada engel tanılı çocuğu olan ailelerle çalışılmıştır. Bir diğer çalışmada çocuğu normal gelişim gösteren ailelerin ve engelli çocuğu olan ailelerin karar verme stratejileri ile duygusal zekâları arasındaki ilişkisini inceleyen karşılaştırma çalışması yapılabilir.

KAYNAKÇA

Acar, F. T. (2001). *Duygusal Zekâ Yeteneklerinin Göreve Yönelik ve İnsana Yönelik Liderlik Davranışları İle İlişkisi: Banka Şube Müdürleri Üzerine Bir Alan Araştırması.* İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Alver, B. (2005). Psikolojik Danışma ve Rehberlik Eğitimi Alan Öğrencilerin Empatik Beceri ve Karar Verme Stratejilerinin Çeşitli Değişkenlere Göre İncelenmesi,*Muğla Üniversitesi SBE Dergisi, (14),* 19-34.

Alver, B. (2005). Psikolojik Danışma ve Rehberlik Eğitimi Alan Öğrencilerin Empatik Beceri ve Karar Verme Stratejilerinin Çeşitli Değişkenlere Göre İncelenmesi. *Sosyal ve Beşerî Bilimler Araştırmaları Dergisi.*(14), 19-34.

Arslan, A. (2017). *Engelli Ve Engelli Olmayan Ergen Bireylerin Algıladıkları Sosyal Destek İle İntihar Olasılığı Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. Hasan Kalyoncu Üniversitesi,Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Aytekin, M. (2018). *Engelli Çocuğu Olan Bireylerin Depresyon Ve Umutsuzluk Düzeyleri İle Algılanan Sosyal Destek Arasındaki İlişkinin Belirlenmesi.*Gaziantep Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü.

Arslan, F. (2019). *Özel Eğitim Gereksinimi Olan Çocukların Ebeveynlerinin Evlilik Uyumları, Umutsuzluk Düzeyleri Ve Algılanan Sosyal Destek Düzeylerinin İncelenmesi.* İstanbul Ünıversitesi, Cerrahpaşa Lisansüstü Eğitim Enstitüsü.

Akçin,N.(2016). Öğrenme Güçlülüğü Olan Çocuklar. Editör: Sezgin Vuran, Özel Eğitim(içinde). Maya Akademi.

Aydın, L. (2019). *Engelli Çocuk Annelerinin Stresle Başa Çıkma Tarzları Ve Algıladıkları Sosyal Desteğin Kaygı Düzeyi İle İlişkisi* Yakın Doğu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Akçamete, G. (2010).Genel Eğitim Okullarında Özel Gereksinimi Olan Öğrenciler ve Özel Eğitim. Kök Yayıncılık.

Akar, D. (2019). *Tecrübeli ve Göreve Yeni Başlayan Sınıf Öğretmenlerinin Yansıtıcı Düşünme Eğilimleri ve Karar verme Stilleri Arasındaki İlişki*.Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Aydın, H.(2017). *Duygusal Zekâ (EQ)ve Stres YönetimiİlişkisiNişantaşı* Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Aydemir, S. E. (2015). *Otizmli Çocukların Ebeveynlerinin Evlilik Uyumlarının, Başa Çıkma Stratejilerinin ve Sosyal Destek Algısının İncelenmesi*. Dokuz Eylül Üniversitesi,Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Adair, J. (2000). Karar Verme ve Problem Çözme. Gazi Kitapevi.

Arkar, H., Sari, Ö., & Fidaner, H. (2004). Relationships Between Quality of Life, Perceived Social Support, Social Network, And Loneliness in a TurkishSample. *Yeni Symposium: psikiyatri, nöroloji ve davranış bilimleri dergisi, 42*(1), 20–27

Avşaroğlu, S. (2007). *Üniversite Öğrencilerinin Karar Vermede Özsaygı, Karar Verme ve Stresle Başa Çıkma Stillerinin Benlik Saygısı ve Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi* Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Aytekin, M. (2018). *Engelli Çocuğu Olan Bireylerin Depresyon Ve Umutsuzluk Düzeyleri İle Algılanan Sosyal Destek Arasındaki İlişkinin Belirlenmesi.*Gaziantep Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.

Atalay, B. (2014) *Ortaokul Öğrencilerinin Duygusal Zekaları İle Akademik Başarıları Arasındaki İlişkinin İncelenmes*i. Necmettin Erbakan Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Konya

Austin, E.J.; P. Evans; R. Goldwaterand V. Potter. "A Preliminary Study of EmotionalIntelligence, EmpathyandExamPerformance in First YearMedicalStudents", PersonalityandIndıvıdualDifferences, Vol:39, p.p. 1395-1405, 2005

Aydın, B. (2010). *Üniversite Öğrencilerinin Duygusal Zekâ ve Umut Düzeyleri İle Psikolojik Sağlamlıkları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*.Karadeniz Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Trabzon

Bayraktar, Ö. (2011). *Üniversite Öğrencilerinin Algılanan Sosyal Destek Düzeyleri İle Duygusal Zekâları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. Selçuk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.

Bednar, E. D. ve Fisher, T.D. (2003). Peer referencing in adolescentdecisionmaking as a function of perceivedparentingstyle. *Journal of Adolescence*, 38, 607–621.

Bechara A., ve Damasio A.R. (2005).Thesomatic marker hypothesis: a neuraltheory of economicdecision. *Games Econ Behavior.52*(2):336–372.

Bilgin, N. (2008). Sosyal Psikoloji. Ege Üniversitesi Yayınları.

Bektaşoğlu, E., H.(2018).*0 -15 YaşOtizimli Çocuğu Olan Annelerin Duygusal Zekâ ve Zihin Yapılarının Otizm Dışı Engele Sahip Çocuğu Olan Annelerle Karşılaştırılması.*Üsküdar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Bar-On, R. (2006).The Bar-On Model of Emotional-Social Intelligence (ESI), *Psicothema, (18),* 13-25.

Cambaz, M. (2019). *Genç Yetişkinlerdeki Kişilik Tipleri ile Karar Verme Stratejileri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi.* İstanbul Aydın Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Cohen, S. &Wills, T.A. (1985). Stress, Social Support, and the Buffering Hypothesis. *Psychological Bulletin, (98),* 310-357.

Chengting, J., Jijun, L., Yuan, L., Wei, F. & Xuqun, Y.(2015). The Mediating Role of Workplace Social Support On The Relationship Between Trait Emotional Intelligence and Teacher Burnout.*Teaching and Teacher Education, (51),* 61 - 63.

Ciarrochi, J., Chan, A. Y. C., &Bajgar, J. (2001). Measuring emotional intelligence in adolescents. *Personality and Individua lDifferences, 31*(7), 1105–1119.

Coşkun, E. (2019).*Duygusal Zekâ ve Belirsizliğe Tahammülsüzlüğün Stresle Başa Çıkma Tarzlarına Etkisinin İncelenmesi.* Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü.

Cerit, E. (2018). *Sosyal Beceri Geliştirme Eğitim Programının Ergenlerin Psikolojik Sağlamlık ve Duygusal Zekâ Düzeylerine Etkisi*. Erciyes Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü.

Cooper, R. K. ve Sawaf, A. (2003). LiderlikteDuygusal Zekâ, Ayman, Z., B. ve Sancar, B., (çev.). Sistem Yayıncılık.

Dyson L.L. (1997).Fathers and mothers of school-age children with developmental disabilities: parental stress, family functioning, and social support. Am J MentRetard.Nov;102(3):267-79.

Dervişoğlu, C. (2017). *Okul Yöneticilerinin Karar Verme Stratejilerinin İş Tatmini Üzerindeki Etkisi: İstanbul İli Üzerine Bir Araştırma.*İstanbul Gelişim Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Diker, M. (2020). *Zihinsel Yetersizliği Olan Çocuğa Sahip Annelerin Evlilik Uyumu, Sosyal Destek Algısı ve Çocuğunu Kabul-Ret Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*.Necmettin Erbakan Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Deniz, M. E. (2002). *Üniversite Öğrencilerinin Karar Verme Stratejileri ve Sosyal Beceri Düzeylerinin Ta-Baskın Ben Durumları ve Bazı Özlük Niteliklerine Göre Karşılaştırmalı Olarak İncelenmesi.* Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Develioğlu, M. (2006). *Problem Çözme Becerileri Yüksek ve Düşük Olan Üniversite Öğrencilerinin Karar Verme Stratejilerinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi.* Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Diken, İ. H. (2010).*Özel Eğitime Gereksinimi Olan Öğrenciler ve Özel Eğitim.*Pegem Akademi.

Deniz, M. E. (2004). Üniversite Öğrencilerinin Karar Vermede Özsaygı, Karar Verme Stilleri Ve Problem Çözme Yöntemleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi Üzerine Bir Araştırma. *Eğitim Araştırma Dergisi*, *4*(15), 25-35.

Demircan, Y. (2018). *Beden Eğitimi Öğretmenlerinin, Problem Çözme Becerileri Karar Verme Stilleri Ve Örgütsel Bağlılık Düzeyleri*. Karadeniz Teknik Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Deveci, F. (2016). *Ergenlerde Karar Verme Stilleri ile Algılanan Sosyal Destek Düzeyi Arasındaki İlişkinin İncelenmesi.* Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Dönmez, A. (2009). Yakın İlişkiler Psikolojisi Ankara: Nobel Yayınları.

Ekas, N., Lickenbrock, D., & Whitman, T. (2010). Optimism, social support, and wellbeing in mothers of children with autism spectrum disorder. *Journal of autism and developmental disorders*, *40*(10), 1274-1284.

Eripek, S. (2016). Zihinsel Yetersizliği Olan Çocukların Eğitimi. Gönül Akçamete (içinde), *Özel Eğitim.*Kök Yayıncılık.

Esturgó-Deu, M. E., & Sala-Roca, J. (2010). Disruptive Behaviour of Students in Primary Education and Emotional Intelligence. *Teaching and Teacher Education*, 26(4), 830-837.

Erus, S. M. (2019). *Evlilikte Bilinçli Farkındalık İle Öznel İyi Oluş Arasındaki İlişkide Duygusal Zekâ Ve Evlilik Uyumunun Aracılık Rolü*. Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Efeoğlu, A. (2016). *Çocuğu Özel Eğitim Okuluna Devam Eden Annelerin Yaşam Doyumları İle Sosyal Destek Algıları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. Uludağ Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Ersoy, Ö. ve Çürük, N. (2009). Özel Gereksinimli Çocuğa Sahip Annelerde Sosyal Desteğin Önemi. *Aile ve Toplum Dergisi, 11*(5), 104-110.

Ergün, O. (2016). *Ergenlerde Duygusal Zekâ Özellikleri ile Psikolojik Sağlamlık Arasındaki İlişkinin İncelenmesi.* İstanbul Arel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Erözkan, A. (2011). Üniversite Öğrencilerinin Bağlanma Stilleri ve Karar Stratejileri. *Uluslararası Avrasya Sosyal Bilimler Dergisi,(2),3* 60- 74.

Eren, E. (2009). Yönetim ve Organizasyon, Beta Yayınları.

Gönültaş. E., S. (2019). *Zihinsel Engelli Çocuğa Sahip Olan Ebeveynlerin Bakım Yükü, Sosyal Destek Düzeyleri ve Yaşam Kalitesi Arasındaki İlişkinin İncelenmesi.* Manisa Celal Bayar Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü.

Goleman, D. (2016).*Duygusal Zekâ Neden IQ dan daha önemlidir?*, (Çev.,Banu Seçkin Yüksel), 43. Baskı.Varlık Yayınevi.

Gelatt, Harry B. (1962). Decision-making: A conceptual frame of reference for counseling. *Journal of Counseling psychology,(9*),3 240-245.

Gawali, C. K. (2012). Relationship Between Emotional Intelligence and Coping Among College Teachers. *Journal of Psychosocial Research,* 7(1), 25-32.

Güçray, S., S. (1998). Bazı Kişisel Değişkenler, Algılanan Sosyal Destek ve Atılganlığın Karar Verme Stilleri ile İlişkisi. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi, (2*),97-16.

Hisoğlu, A. (2018). O*tizm Spektrum Bozukluğu Tanılı Çocukların Ebeveynlerinde Algılanan Sosyal Destek Ve Problem Çözme Becerilerinin Yaşam Doyumuna Etkisi.* Üsküdar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Hallahan,D.P., Llody, J.W., Weisi, M. &Martinez, E.A. (2005). *Learning disabilities foundations,characteristics, and effective teaching.*Third Edition.Pearson Allyn and Bacon.

Harrod, N. R., & Scheer, S. D.(2005). An Exploration of Adolescent Emotional İntelligence in Relation to Demographic Charateristics.*Adolesance,40*(159), 503-12.

Hall, H. R. (2012). Families of children with autism: Behaviors of children, community support and coping. *Issues in comprehensive pediatric nursing,35*(2), 111-132.

Hopkins, K.D. and Weeks, D.L. (1990), "Tests for Normality and Measures of Skewnessand Kurtosis: TheirPlace in ResearchReporting", Educational and Psychological Measurement, 50: 717-729.

Herring S, Gray K, Taffe J, Tonge B, Sweeney D, Einfeld S. Behaviouran demotional problems in toddlers with pervasive developmental disordersand developmental delay: associations with parentalmental health and family functioning. J Intellect Disabil Res. 2006 Dec;50(Pt 12):874-82. doi: 10.1111/j.1365-2788.2006.00904.x. PMID: 17100948

Hastings R.P. (2003). Child behaviour problems and partner mental health as correlates of stress in mothersand fathers of children with autism. J IntellectDisabilRes. 2003 May-Jun;47(Pt 4-5):231-7.

Hedov, G., Anneren, G. &Wikblad, K. (2000). Self perceivedhealth in Swedishparents of childrenwithDown'sSyndrome. Quality of Life Research, 9, 415- 22

Haskan Avcı, Ö. ve Yıldırım, İ.(2014). Ergenlerde Şiddet Eğilimi, Yanlızlık ve Sosyal Destek. *Hacettepe Üniiversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi,29*(1),157-168.

İşeri, E. Sarı, B., A., (2008). Çocuklukta Bilişsel Gelişim ve Bozuklukları: Zeka

Geriliği ve Öğrenme Bozuklukları. Karakaş. S. (Ed.) Kognitif Nörobilimler.

(sf. 489-506). İstanbul: Nobel Kitabevleri

Jaušovec N., ve Jaušovec K. (2005).Sexdifferences in brainactivityrelatedto general andemotionalintelligence. *Brain Cogn. 59*(3), 277–286.

Koeske, G. F., & Koeske, R. D. (1990). The buffering effect of social support on parentalstress. *American Journal of Orthopsychiatry, 60*(3), 440–451

Kustubayeva A.,& Bagayeva E. (2011).Emotional intelligence and decision making. RUDN J Psychol Pedagogics. S5, 104–109.

Karasar, N .(2012). Bilimsel Araştırma Yöntemi (24. Baskı). Nobel Yayınları.

Köse,E. (2020).*Ergenlerde Anne Baba Tutumlarının Duygusal Zekâ ve Karar Verme Stilleri Üzerine Etkisinin İncelenmesi.*Yıldız Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Kalyoncuoğlu, H. N. (2018).*Ebeveynlerġn Duygusal Zekâ Ve Anne Baba Tutumlarının Çocuğun Problem Çözme Becerisime Etkisi.*İstanbul Arel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Karabulutlu, E. Y., Yılmaz, S. ve Yurttaş, A. (2011). Öğrencilerin duygusal zekâ düzeyleri ile problem çözme becerileri arasındaki ilişki.*Psikiyatri Hemşireliği Dergisi*,*2*(2), 75-79.

Köksal, A.ve Gazioğlu, A. İ. (2007). Ergenlerde duygusal zekâ ile karar verme stratejileri arasındaki ilişki.*HAYEFJournal of Education*,*4*(1), 133-146.

Karataş, Z. (2012). Ergenlerin algılanan sosyal destek ve sürekli kaygı düzeylerinin incelenmesi/investıgatıon of adolescents' perceivedsocialsupportandtraitanxietylevels. Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 9(19), 257-271.

Kartal, A., & Çetinkaya, B. (2009). Yüksekokul Öğrencilerinin Algılanan Sosyal Destek Durumları Ve Sosyal Desteği Etkileyen Faktörler. *Fırat Sağlık Hizmetleri Dergisi,* 4(12), 3-20.

Kenarlı, Ö., (2007). *Duygusal Zekâ-Akademik Başarı Etkileşimine İlişkin Öğrenci Görüşlerinin Değerlendirilmesi*. Dicle Üniversitesi, Diyarbakır, 2-3 s

Köksal, A. (2007). *Üstün Zekalı Çocuklarda Duygusal Zekayı Geliştirmeye Dönük Program Geliştirme Çalışması*. İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Köse, A. (2002). *Psikolojik Danışma ve Rehberlik I. Sınıf Öğrencilerinin Cinsiyet ve Sosyo-ekonomik Düzey Açısından Psikolojik İhtiyaçları ve Karar Verme Stratejilerinin İncelenmesi*. Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü..

Khan E.A. Riaz M.N., Batool N. &Riaz M.A.(2016). Emotional intelligence as a predicton of decision making style among university students.*Journal of Applied Environmental and Biological Sciences*

Kuzgun, Y. (2014). *Meslek gelişimi ve danışmanlığı*(Geliştirilmiş 4. Baskı). Nobel Yayınları.

Kırcaali-İftar, G. (2013). Otizm Spektrum Bozukluğuna Genel Bakış. Editör: Elif Tekin-İftar, Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Çocuklar ve Eğitimleri (içinde).Vize Basın Yayın.

Kulaksızoğlu, A. (2016). *Farklı Gelişen Çocuklar.*Nobel Yayınları.

Karabal, M. (2018).*Öğretmen Adaylarının Sosyobilimsel Konuların Öğretiminde Ortak Bilgi Yapılandırma Modelinin Karar Verme ve Problem Çözme Eğilimlerine Etkisi*. Pamukkale Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Kuzgun, Y.(1992). *Karar stratejileri ölçeği: Geliştirilmesi ve standardizasyonu*. VII. Ulusal Psikoloji Kongresi Bilimsel Çalışmaları. Ankara: *Türk Psikologlar Derneği:*161-170.

Kermanshahi, S. M., Vanaki, Z., Ahmedi, F., Kazemnejad, A., &Azadfalah, P. (2008). Children with learning disabilities: A phenomeno logical study of the lived experiences of Iranian mothers. International Journal of QualitativeStudies on HealthandWell-being, 3(1), 18-26. https://doi.org/10.1080/17482620701757284

Lunenburg, F. C. (2010). The Decision Making Process, National Forum Of Educational Administration And Supervision Journal, *(27)*4, 1-12.

Lai, W. L., &Mackenzie, A. N. (2002). Coping with a child with Down syndrome: The experiences of mothers in Hong Kong. Qualitative Health Research, 12(2), 223–237. https://doi.org/10.1177/104973202129119856

Melekoğlu, M., Kırıcı, E., Kartal, H. ve Tekin, H. A. (2018). *Özel gereksinimli çocuğu olan ailelerin yaşadıkları deneyimlere göre geçmişten günümüze çocuğu değerlendirme*

*süreci.*28. Ulusal Özel Eğitim Kongresi Tam Metin Bildiri Kitabı (65-76) içinde. Eskişehir.

MEB. (2012).Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği, 31.05.2006 Tarih ve 26184 Sayılı *Resmi Gazete.*

Mayer, J. D. (2006). A New Field Guide To Emotional İntelligence. *Emotional intelligence in everyday life, 2(1),* 3-26.

Meral, F. B., Cavkaytar, A.(2012). Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeğinin Psikometrik Özelliklerinin Otizmli Çocuk Aileleri Üzerinde İncelenmesi. *E-Uluslararası Eğitim Araştırmaları Dergisi*; *3(4),* 20-32.

Odabaşı, B. (2013). İlköğretim 2.Kademe Öğrencilerinin Duygusal Zeka Düzeylerinin Ana Baba Tutumları Açısından İncelenmesi. *Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Dergisi,* 3(2)

Özten, E. (2019). *LiseSon Sınıf Öğrencilerinde Bağlanma Biçimi ile Karar Verme Stratejileri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. Üsküdar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Özkan, M. (2020). *Zihinsel Engelli Çocuğa Sahip Annelerin Evlilik Uyumları ve Sosyal Destek Algıları Arasındaki İlişki*. Medipol Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü.

Öztürk, N., Kutlu., M, Atlı, A. (2011). Anne Baba Tutumlarının Ergenlerin Karar Verme Stratejileri Üzerindeki Etkisi. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi ,12* (2), 45-64 .

Özmen, D., ve Çetinkaya, A. (2012). Engelli Çocuğa Sahip Ailelerin Yaşadığı Sorunlar.*Ege Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Dergisi, 28* (3), 36-37.

Özkan, M. (2020). *Zihinsel Engelli Çocuga Sahip Annelerin Evlilik Uyumları ve Sosyal Destek Algıları Arasındaki İlişki.* Medipol Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü.

Öztemel, K. (2013). Lise Öğrencilerinin Kariyer Kararı Verme Güçlüklerinin Yordayıcıları Olarak Algılanan Sosyal Destek Ve Cinsiyet. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 11(3), 241-257.

.

Öztürk, A. ve Deniz, M. E. (2008). Okul Öncesi Öğretmenlerinin Duygusal Zeka Yetenekleri İş Doyumları ve Tükenmişlik Düzeylerinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi. [Electronic Version] İköğretim Online. 7.3. 578-599

Pektaş, S. (2013). *Güzel Sanatlar Ve Spor Lisesi Müzik Bölümü Öğrencileri İle Diğer Lise Öğrencilerinin Duygusal Zeka Düzeylerinin Karşılaştırılması*.İnönü Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.İstanbul.

Pekdoğan, S. (2015). Karar Verme Stilleri Araştırmaları: 2009-2013 Yılları Arasındaki Yüksek Lisans Tezlerinin İncelenmesi, *The Journal of Academic Social Science Studies, 34*(2), 321-331.

Poehlmann, J. (2005). Incarcerated Mothers' Contact With Children, Perceived FamilyRelationships, and Depressive Symptoms. *Journal of Family Psychology, 19*(3), 350–357.

Roach, M. A., & Orsmand, G. I. (1999). Mothers and fathers of children with Down syndrome: Parental stressand involvement in childcare. American Journal of Mental Retardation, 104(5), 422–436. https://doi.org/10.1352/0895-8017(1999)1042.0.CO;2

Radford, Mark, H. B., Mann, L., Ohta, Y., & Nakane, Y. (1993). "Differences between Australian and Japanese students in decisional self-esteem, decisional stress and coping styles". *Journal of Cross-Culturel Psychology,24* (3), 284-297.

Savur, R.(2017). *Genç Yetişkinlik Döneminde (25-35 yaş) Duygusal Zekânın Karar Verme Stratejileri Üzerindeki Etkisi.* Üsküdar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Sen, E. ve Yurtsever, S. (2007). Difficulties experienced by families with disabled children. Journal for Specialists in Pediatric Nursing, 12(4), 238–252.

Salman, N. (2018). *Kariyer Kararı Verme Güçlüklerinin Kariyer Engelleri, Kariyer Karar Verme Öz Yetkinliği Ve Karar Verme Durumu İle İlişkisi* Gazi Üniversitesi, Ankara.

Schönpflug, U. (2001). Decision-MakingInfluence in theFamily: A Comparison of TurkishFamilies in Germany and in Turkey. *Journal of ComparativeFamilyStudies*, 32 (2), 219-230.

Sevindik, F., Uncu, F., & Dağ, D. G. (2012). Sağlık Yüksekokulu Öğrencilerinin Duygusal Zeka Düzeylerinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi. *Fırat Üniversitesi Sağlık Bilimleri Tıp Dergisi,* 26(1), 21-26.

Soykan, H. (2015*). Psikoloji Bölümü ve Mühendislik-Mimarlık Bölümünde Okuyan Öğrencilerin Duygusal Zekâları Bakımından Karşılaştırılması*.Beykent Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. İstanbul.

Sucuoğlu, B. (2010). Zihin Engelliler ve Eğitimleri.Kök Yayıncılık.

Sarı, E. (2007). Türk Üniversite Öğrencilerinin Aceleci, Araştırıcı ve Genel Kararsızlık Biçimlerinin Kendilik Saygısı Üzerindeki Etkileri. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri,7*(2), 897-926.

Spicer D.P. ve Sadler-Smith E. (2005). An examination of the general decision making style question naire in two UK samples. *J Manag Psychol.20*(2):137–49.

Salovey, P. & Mayer, J. D.(1990). Emotional Intelligence Imagination.*Cognition ve Personality, (9)*3, 185-211.

Salovey, P., Mayer, J. D.&Caruso, D. (2004). Emotional Intelligence: Theory, Findings and Implications.*Psychological Inquiry, (15)*3, 197–215.

Söner, O. (2021). Kariyer Karar Verme Güçlüğünde Cinsiyet Farklılıkları: bir meta analiz çalışması. *Mehmet Akif Ersoy Eğitim Fakültesi Dergisi*, 57, 401-424.

Şirin, A.ve Güner, A. (2018). İlkokul Yönetici ve Öğretmenlerinin Karar Verme Stratejileri ile İş Doyumları Arasındaki İlişki.*İstanbul Aydın Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 4*(1), 43-78.

Şenel, E., ve Öcal, K. (2016). Duygusal Zekanın Sosyal Destek Algısı Üzerindeki Etkisi: Öz Yeterlilik İnancının Aracı Rolü. *Sosyal Ve Beşeri Bilimler Araştırmaları Dergisi*, *1*(36), 138-154. Özdemir, E. (2019). *Lise Son Sınıf Öğrencilerinde Bağlanma Biçimi İle Karar Verme Stratejileri Arasındaki İlişkinin Incelenmesi.* Üsküdar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Tambağ, H., Kaykunoğlu, M., Gündüz, Z., & Demir, Y. (2014). Hemşirelik Öğrencilerinin Duygusal Zeka Düzeyleri ve Etkileyen Faktörler. *Hemşirelikte Eğitim ve Araştırma Dergisi*, 11(1), 41-46.

Taşdelen, A. (2001). Öğretmen Adaylarının Bazı Psiko-sosyal Değişkenlere Göre Karar Verme Stilleri. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, Sayı: 10, 40-52.

TDK. (2020). Türkçe sözlük. Ankara: TDK Yayınları.

Tekin İftar, E. (2010). Zihin Engelinin Nedenleri. Bülbin Sucuoğlu *Zihin Engelliler ve Eğitimleri*(içinde). Kök Yayıncılık.

Taşgit, M., S. (2012). *Üniversite Öğrencilerinin Benlik Saygısı ve Karar Verme Düzeylerinin İncelenmesi.* Karamanoğlu Mehmet Bey Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Tatlılıoğlu, K. (2010). *Farklı Öz-Anlayış Düzeylerine Sahip Üniversite Öğrencilerinin Karar Vermede Özsaygı, Karar Verme Stilleri ve Kişilik Özelliklerinin Değerlendirilmesi.*Selçuk Üniversitesi,Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Tatlılıoğlu, K.(2014). The Examination Of Relation Between Undergraduates' Self-Esteem Level And Decision Making Style İn Deciding İn Terms Of Some Variants. The Journal Of Academic Social Science. c.2. s.1: 150-170.

Torun, F.(2015). *Sosyal bilgiler dersinde argümantasyon temelli öğretim ve karar verme becerisi arasındaki ilişki düzeyi*. Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Tomak, S. (2009). Girişimci Hevristikleri: Bir Kavramsal Çözümleme, *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi,(10)*2, 145-166.

Torun, S. (2007). *Akran Baskısı Düzeyi Farklı Olan Lise Öğrencilerinin Karar Stratejilerinin İncelenmesi.*Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Tambağ, H., Kaykunoğlu, M., Gündüz, Z., & Demir, Y. (2014). Hemşirelik Öğrencilerinin Duygusal Zeka Düzeyleri ve Etkileyen Faktörler. *Hemşirelikte Eğitim ve Araştırma Dergisi*, 11(1), 41-46.

Ulusu, T. N. (2019). *Duygusal Zekâ ile Karar Verme Stratejileri Arasındaki İlişki.* Marmara Üniversitesi,Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Ünüvar, A. (2003). *Çok Yönlü Algılanan Sosyal Desteğin 15-18 Yaş Arası Lise Öğrencilerinin Problem Çözme Becerisine Ve Benlik Saygısına Etkisi*. Selçuk Üniversitesi, Konya.

Yalçınkaya-Dulkadiroğlu, H. (2001*). İlköğretim Okulu 11-16 Yaş Öğrencilerinin Ailede Karar Vermeye Katılımı Konusundaki Görüşleri*. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Yaşar, O. (2016). Davranışsal Karar Verme, Düşünme, Problem Çözme. Detay Yayınları.

Yıldırım, İ. (2004). Algılanan Sosyal Destek Ölçeğinin Revizyonu. *Eurasian Journal of Educational Research, (17),* 221–236.

Yalçınkaya-Dulkadiroğlu, H. (2001*). İlköğretim Okulu 11-16 Yaş Öğrencilerinin Ailede Karar Vermeye Katılımı Konusundaki Görüşleri*. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Yalız, D. (2013). Anadolu Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Bölümü Öğrencilerinin Duygusal Zeka Düzeyleri. *Pamukkale Journal of SportSciences*, 4(2), 94-111.

Yıldırım, G. G. C. (2015). *Fen ve Sosyal Bilimlerde Öğrenim gören Üniversite Öğrencilerinin Duygusal Zekâlarının Bazı Alt Boyutlar Yönünden Karşılaştırılması*. Beykent Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. İstanbul.

Yılmaz, S. (2007). Duygusal Zeka Ve Akademik Başarı Arasındaki İlişki. Unpublishedmasterthesis, Atatürk UniversityGraduate School of SocialSciences, Erzurum, Turkey.

Yiğit, A. (2005). Lise Öğrencilerinin Karar Verme Davranışlarının Bazı Değişkenlere Göre Yordanması.Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.İzmir

Young, J. W. ve Ferguson, L. R. (1979). Development Alchange Sthrough Adolescence İn The Spont Aneousnomination Of Referencegroups As A Function Of Decisioncontext. *Journal of Youthand Adolescence*, 8, 239 – 252.

Yüksel, M., (2006). Duygusal Zeka Ve Performans İlişkisi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.

Zaroğlu, L. (2016). *Üstün Yetenekli Öğrencilerin Duygusal Zekâ İle Karar Verme Stratejileri Arasındaki İlişkinin Belirlenmesi.* Yakın Doğu Üniversitesi, Eğitim Bilimler Enstitüsü.

Zeelenberg M. ve Pieters R. (2005). Feeling is fordoing: a pragmatic approach to the study of emotions in decision-making. 2005.

EKLER

T.C
TRAKYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL VE BEŞERİ BİLİMLER ARAŞTIRMALARI ETİK KURULU

Oturum Sayısı: 2021/03
KARAR NO: 2021.03.20 **Karar Tarihi: 24.03.2021**

Akademik Danışmanlığını Üniversitemiz Eğitim Fakültesi Öğretim Üyesi Prof.Dr. İbrahim COŞKUN'un yaptığı, Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İnterdisipliner Engelli Çalışmaları Anabilim Dalı Engelli Çalışmaları Bölümü Yüksek Lisans Programı öğrencisi Arzu RADA tarafından Trakya Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmaları Etik Kurulu'nda değerlendirilmek üzere gönderilen "Engelli Ailelerinin Karar Verme Stratejileri ile Duygusal Zekâları Arasındaki İlişki" başlıklı araştırma dosyası incelenmiştir. Araştırmanın; gerçekleştirilmesinde etik bilimsel standartlar açısından sakınca bulunmadığına mevcudun oy birliği / ~~oy çokluğu~~ ile karar verilmiştir.

Prof. Dr. Ayhan GENÇLER
Başkan
Araştırma ile ilişkisi ☐var ☒yok
Toplantı Katılım ☒evet ☐hayır

Prof. Dr. Rıdvan CANIM
Üye
Edebiyat Fakültesi
Araştırma ile ilişkisi ☐var ☐yok
Toplantı Katılım ☐evet ☒hayır

Prof. Ahmet Hamdi ZAFER
Üye
Devlet Konservatuvarı
Araştırma ile ilişkisi ☐var ☐yok
Toplantı Katılım ☐evet ☒hayır

Prof. Melihat TÜZÜN
Üye
Güzel Sanatlar Fakültesi
Araştırma ile ilişkisi ☐var ☐yok
Toplantı Katılım ☐evet ☒hayır

Prof. Dr. Cem ÇUHADAR
Üye
Eğitim Fakültesi
Araştırma ile ilişkisi ☐var ☒yok
Toplantı Katılım ☒evet ☐hayır

Doç. Dr. Gökhan ILGAZ
Üye
Roman Dili ve Kültürü Arş.Enst.
Araştırma ile ilişkisi ☐var ☒yok
Toplantı Katılım ☒evet ☐hayır

Doç. Dr. Ahmet Emre DAĞTAŞOĞLU
Üye
İlahiyat Fakültesi
Araştırma ile ilişkisi ☐var ☒yok
Toplantı Katılım ☒evet ☐hayır

Doç. Dr. Esma MIHLAYANLAR
Üye
Mimarlık Fakültesi
Araştırma ile ilişkisi ☐var ☒yok
Toplantı Katılım ☒evet ☐hayır

Doç. Dr. Emre ATILGAN
Üye
Proje Koordinasyon Uyg.ve Arş.Merk.
Araştırma ile ilişkisi ☐var ☐yok
Toplantı Katılım ☐evet ☒hayır

Doç. Dr. Hakkı Mevlüt ÖZCAN
Üye
Kariyer Uygulama ve Araştırma Merkezi
Araştırma ile ilişkisi ☐var ☒yok
Toplantı Katılım ☒evet ☐hayır

Dr. Öğr. Üyesi Levent DOĞAN
Üye
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Araştırma ile ilişkisi ☐var ☒ yok
Toplantı Katılım ☒evet ☐hayır

Dr. Öğr. Üyesi Ayşegül KILIÇ
Üye
Balkan Araştırma Enstitüsü
Araştırma ile ilişkisi ☐var ☒yok
Toplantı Katılım ☒evet ☐hayır

MELBOURNE KARAR VERME ÖLÇEĞİ I-II

BÖLÜM 1

YÖNERGE: Kişiler, karar verme aşamasında kendilerini ne derece rahat hissettikleriyle ilgili olarak farklılık gösterirler. Lütfen karar verme konusunda kendinizi ne derece rahat hissettiğinizi sizin için en uygun olan yanıtı işaretleyerek belirtiniz. Yardımlarınız ve katılımınız için teşekkür ederim.

		Doğru	**Bazen Doğru**	**Doğru Değil**
(1)	Karar verme yeteneğime güvenirim.	[ ]	[ ]	[ ]
(2)	Karar verirken kendimi birçok kişiden aşağı görürüm.	[ ]	[ ]	[ ]
(3)	Kendimi karar vermede başarılı biri olarak düşünürüm.	[ ]	[ ]	[ ]
(4)	Kendimi o kadar cesaretsiz hissederim ki, karar verme uğraşından vazgeçerim.	[ ]	[ ]	[ ]
(5)	Verdiğim kararlar iyi sonuçlanır.	[ ]	[ ]	[ ]
(6)	Diğer insanların, benim kararımdan ziyade, kendi kararlarının doğru olduğu konusunda beni ikna etmeleri kolaydır.	[ ]	[ ]	[ ]

Yönerge: Kişiler karar verirken izledikleri yol konusunda farklılık gösterirler. Lütfen aşağıdaki her bir soruya, sizin sitilinize en iyi uyan yanıtı işaretleyerek nasıl karar verdiğinizi gösteriniz. Karar verirken,

		Doğru	Bazen Doğru	Doğru Değil
(1)	Karar verirken kendimi, sanki büyük bir zaman baskısı altındaymışım gibi hissederim.	[ ]	[ ]	[ ]
(2)	Bütün alternatifleri göz önünde tutmayı severim.	[ ]	[ ]	[ ]
(3)	Kararları diğer kişilere bırakmayı tercih ederim.	[ ]	[ ]	[ ]
(4)	Bütün alternatiflerin dezavantajlarını ortaya çıkarmaya çalışırım.	[ ]	[ ]	[ ]
(5)	Son kararı vermeden önce, önemsiz konular üzerinde çok zaman harcarım.	[ ]	[ ]	[ ]
(6)	Kararı en iyi şekilde nasıl uygulayabileceğimi enine boyuna düşünürüm.	[ ]	[ ]	[ ]
(7)	Bir kararı verdikten sonra bile kararı uygulamayı geciktiririm.	[ ]	[ ]	[ ]
(8)	Karar verirken, karar hakkında pek çok bilgi toplamaktan hoşlanırım.	[ ]	[ ]	[ ]
(9)	Karar vermekten kaçınırım.	[ ]	[ ]	[ ]
(10)	Karar vermek zorunda olduğum zaman, karar üzerinde düşünmeye başlamadan önce uzun süre beklerim.	[ ]	[ ]	[ ]
(11)	Karar verme konusunda sorumluluk üstlenmeyi sevmem	[ ]	[ ]	[ ]
(12)	Karar vermeden önce amaçlarımı netleştirmeye çalışırım.	[ ]	[ ]	[ ]
(13)	Önemsiz, küçük olayların yolunda gitmeyebileceği olasılığı, benim aniden tercihlerimden dönüş yapmama neden olur.	[ ]	[ ]	[ ]
(14)	Bir karar benim tarafımdan veya başka biri tarafından verilecekse, ben karar vermeyi diğer kişiye bırakırım.	[ ]	[ ]	[ ]
(15)	Ne zaman zor bir kararla karşı karşıya gelsem, iyi bir çözüm yolu bulma	[ ]	[ ]	[ ]

	konusunda kendimi kötümser hissederim.			
(16)	Seçim yapmadan önce çok fazla dikkatli davranırım.	[ ]	[ ]	[ ]
(17)	Zorunda kalmadıkça karar vermem.	[ ]	[ ]	[ ]
(18)	Son ana kadar karar vermeyi geciktiririm.	[ ]	[ ]	[ ]
(19)	Çok daha bilgili kişilerin benim yerime karar vermelerini tercih ederim.	[ ]	[ ]	[ ]
(20)	Karar verdikten sonra, kararın doğru olduğuna kendimi inandırmak için çok zaman harcarım.	[ ]	[ ]	[ ]
(21)	Karar vermeyi ertelerim.	[ ]	[ ]	[ ]
(22)	Acilen karar vermem gereken bir durumda doğru düşünemem.	[ ]	[ ]	[ ]

ANKET

Sayın katılımcı, aşağıdaki ifadelere vereceğiniz cevapları 1'den 5'e kadar sıralanan

1- Tamamen katılıyorum, 2- Katılıyorum, 3- Kararsızım, 4- Katılmıyorum,

5- Kesinlikle katılmıyorum

açıklamalarından birini seçerek **(X)** işareti ile belirtmeniz gerekiyor. İfadelerin doğru veya yanlışı yoktur. Bu nedenle ifadeyi okuduğunuzda aklınıza gelen ilk cevap sizin tutumunuzu en iyi yansıtan olacaktır.

	1	**2**	**3**	**4**	**5**
1. Zorluklarla baş edebilme yaklaşımım adım adım ilerlemektir.					
2. Duygularımı göstermek benim için oldukça kolaydır.					
3. Çok fazla strese dayanamam.					
4. Hayallerimden çok çabuk sıyrılabilir ve o anki durumun gerçekliğine kolayca dönebilirim.					
5. Zaman zaman ortaya çıkan tersliklere rağmen, genellikle işlerin düzeleceğine inanırım.					
6. Üzücü olaylarla yüz yüze gelmek benim için zordur.					
7. Biriyle aynı fikirde olmadığımda bunu ona söyleyebilirim.					
8. Kendimi kötü hissettiğimde beni neyin üzdüğünü bilirim.					
9. Başkaları benim iddiasız biri olduğumu düşünürler.					
10. Çoğu durumda kendimden eminimdir.					
11. Huysuz bir insanımdır.					
12. Çevremde olup bitenlerin farkında değilimdir.					
13. Derin duygularımı başkaları ile kolayca paylaşamam.					
14. İyi ve kötü yanlarıma baktığım zaman kendimi iyi hissederim.					
15. Yaşamımı elimden geldiğince anlamlı hale getirmeye çalışırım.					
16. Sevgimi belli edemem.					
17. Tam olarak hangi konularda iyi olduğumu bilmiyorum.					

18. Eski alışkanlıklarımı değiştirebilirim.					
19. Hoşuma giden şeyleri elimden geldiğince sonuna kadar öğrenmeye çalışırım.					
20. Başkalarına kızdığımda bunu onlara söyleyebilirim.					
21. Hayatta neler yapmak istediğime dair kesin bir fikrim yok.					
22. Yapacaklarımın bana sık sık söylendiği bir işte çalışmayı tercih ederim.					
23. Bir problemi çözerken her bir olasılığı inceler, daha sonra en iyisine karar veririm.					
24. Bir liderden çok, takipçiyimdir.					
25. Doğrudan ifade etmeseler de, başkalarının duygularını çok iyi anlarım.					
26. Fiziksel görüntümden memnunum.					
27. İnsanlara ne düşündüğümü kolayca söyleyebilirim.					
28. İlgimi çeken şeyleri yapmaktan hoşlanırım.					
29. Sabırsız bir insanım.					
30. Diğer insanların duygularını incitmemeye özen gösteririm.					
31. İşler gittikçe zorlaşsa da genellikle devam etmek için motivasyonum vardır					
32. Başkalarıyla iyi ilişkiler kurarım.					
33. Güç bir durumla karşılaştığımda konuyla ilgili olabildiğince çok bilgi toplamayı isterim.					
34. İnsanlara yardım etmekten hoşlanırım.					
35. Son birkaç yılda çok az başarı elde ettim.					
36. Öfkemi kontrol etmem zordur.					
37. Hayattan zevk almıyorum.					
38. Duygularımı tanımlamak benim için zordur.					
39. Haklarımı savunamam.					
40. Oldukça neşeli bir insanımdır.					
41. Düşünmeden hareket edişim problemler yaratır.					

42. İnsanlar benim sosyal olduğumu düşünürler.					
43. Kurallara uyan bir vatandaş olmak çok önemlidir.					
44. Kendimi olduğum gibi kabul etmek bana zor geliyor.					
45. Aynı anda başka bir yerde bulunmak zorunda olsam da, ağlayan bir çocuğun anne ve babasını bulmasına yardım ederim.					
46. Arkadaşlarım bana özel şeylerini anlatabilirler.					
47. Kendi başıma karar verememem.					
48. Başka insanlara saygı duyarım.					
49. Başkalarına neler olduğunu önemserim.					
50. Bazı şeyler hakkında fikrimi değiştirmem zordur.					
51. Problemlerin çözümüne ilişkin farklı çözüm yolları düşünmeye çalışınca genellikle tıkanır kalırım.					
52. Fanteziler ya da hayaller kurmadan her şeyi gerçekte olduğu gibi görmeye çalışırım.					
53. Neler hissettiğimi bilirim.					
54. Benimle birlikte olmak eğlencelidir.					
55. Sahip olduğum kişilik tarzından memnunum.					
56. Hayal ve fantezilerime kendimi kaptırırım.					
57. Yakın ilişkilerim benim ve arkadaşlarım için çok önemlidir					
58. Yeni şeylere başlamak benim için zordur.					
59. Eğer yasaları çiğnemem gerekirse, bunu yaparım.					
60. Endişeliyimdir.					
61. Yeni şartlara ayak uydurmak benim için kolaydır.					
62. Kolayca arkadaş edinebilirim.					
63. Can sıkıcı problemlerle nasıl baş edebileceğimi bilirim.					
64. Başkaları ile çalışırken kendi fikirlerimden çok onlarınkine güvenirim.					
65. Kendimi çok sık, kötü hissederim.					

66. Konuşmaya başlayınca zor susarım					
67. Çevremdekilerle iyi geçinemem.					
68. Zor şartlarda serin kanlılığımı nasıl koruyacağımı bilirim.					
69. Kendimi takdir ederim.					
70. İnsanlarla tartışırken, bana sesimi alçaltmamı söylerler.					
71. Tarzımı değiştirmem zordur.					
72. Hayatımdan memnunum.					
73. Başkalarının bana ihtiyaç duymalarından çok, ben başkalarına ihtiyaç duyarım.					
74. Hafta sonlarını ve tatilleri severim.					
75. Çok sinirlenmeden stresle baş edebilirim.					
76. Çok zor durumların üstesinden geleceğime inanıyorum.					
77. Acı çeken insanların farkına varamam.					
78. Genellikle en iyisini ümit ederim.					
79. Başkalarına göre, bana güvenmek zordur.					
80. Endişemi kontrol etmemin zor olduğunu biliyorum.					
81. Başkalarının duygusal ihtiyaçlarını, kolaylıkla fark ederim.					
82. Abartmayı severim.					
83. Gülümsemek benim için zordur.					
84. Uygun bir zamanda negatif duygularımla yüzleşir, onları gözden geçiririm.					
85. Yeni bir şeylere başlamadan önce genellikle başarısız olacağım hissine kapılırım.					
86. İstediğim zaman “hayır” demek benim için zordur.					
87. Bir problemle karşılaştığımda önce durur ve düşünürüm.					
88. Yukarıdaki ifadelere samimi bir şekilde cevap verdim.					

ÇBASDÖ

Aşağıda 12 cümle ve her bir cümle altında da cevaplarınızı işaretlemek için 1'den 7 'ye kadar rakamlar verilmiştir. Her cümlede söylenenin sizin için ne kadar çok doğru olduğunu veya olmadığını belirtmek için o cümle altındaki rakamlardan yalnız bir tanesiniişaretleyiniz. Bu şekilde 12 cümlenin her birine bir işaret koyarak cevaplarınızı veriniz.

Lütfen hiçbir cümleyi cevapsız bırakmayınız. Sizce doğruya en yakın olan rakamı işaretleyiniz.

1. **Ailem (örneğin, annem, babam, eşim, çocuklarım, kardeşlerim) bana yardımcı olmaya çalışır.**

   Kesinlikle hayır 12 3 4 5 6 7 Kesinlikle evet

2. **İhtiyacım olan duygusal yardım ve desteği ailemden (örneğin, annem, babam, eşim, çocuklarım, kardeşlerim) alırım.**

   Kesinlikle hayır 1 2 3 4 5 6 7 Kesinlikle evet

3. **Arkadaşlarım bana gerçekten yardımcı olmaya çalışırlar.**

   Kesinlikle hayır 1 2 3 4 5 6 7 Kesinlikle evet

4. **İşler kötü gittiğinde arkadaşlarıma güvenebilirim.**

   Kesinlikle hayır 1 2 3 4 5 6 7 Kesinlikle evet

5. **Ailem ve arkadaşlarım dışında olan ve ihtiyacım olduğunda yanımda olan bir insan (örneğin, flört, nişanlı, sözlü, akraba, komşu, doktor) var.**

   Kesinlikle hayır 1 2 3 4 5 6 7 Kesinlikle evet

6. **Ailem ve arkadaşlarım dışında olan ve sevinç ve kederlerimi paylaşabileceğim bir insan (örneğin, flört, nişanlı, sözlü, akraba, komşu, doktor) var.**

   Kesinlikle hayır 1 2 3 4 5 6 7 Kesinlikle evet

7. **Sorunlarımı ailemle (örneğin, annem, babam, eşim, çocuklarım, kardeşlerim) konuşabilirim.**

   Kesinlikle hayır 1 2 3 4 5 6 7 Kesinlikle evet

8. **Sevinç ve kederlerimi paylaşabileceğim arkadaşlarım var.**

   Kesinlikle hayır 1 2 3 4 5 6 7 Kesinlikle evet

9. **Ailem ve arkadaşlarım dışında olan ve duygularıma önem veren bir insan (örneğin, flört, nişanlı, sözlü, akraba, komşu, doktor) var.**

   Kesinlikle hayır 1 2 3 4 5 6 7 Kesinlikle evet

10. Kararlarımı vermede ailem (örneğin, annem, babam, eşim, çocuklarım, kardeşlerim) bana yardımcı olmaya isteklidir.

Kesinlikle hayır 1 2 3 4 5 6 7 Kesinlikle evet

11. Ailem ve arkadaşlarım dışında olan ve beni gerçekten rahatlatan bir insan (örneğin, flört, nişanlı, sözlü, akraba, komşu, doktor) var.

Kesinlikle hayır 1 2 3 4 5 6 7 Kesinlikle evet

12. Sorunlarımı arkadaşlarımla konuşabilirim.

Kesinlikle hayır 1 2 3 4 5 6 7 Kesinlikle

DEMOGRAFİK BİLGİ FORMU

1. Cinsiyet K / E

2. Yaşınız

3. Eğitim Durumu;Lise Üniversite Yüksek Lisans Doktora

4. Çalışma durumu

5. Çocuğun cinsiyeti K/E

6. Çocuğun engel tanısı; çocuğunuz birden fazla engel tanısı varsa işaret edebilirsiniz.

   -Zihinsel Yetersizlik

   -Bedensel Yetersizlik

   -Görme Yetersizliği

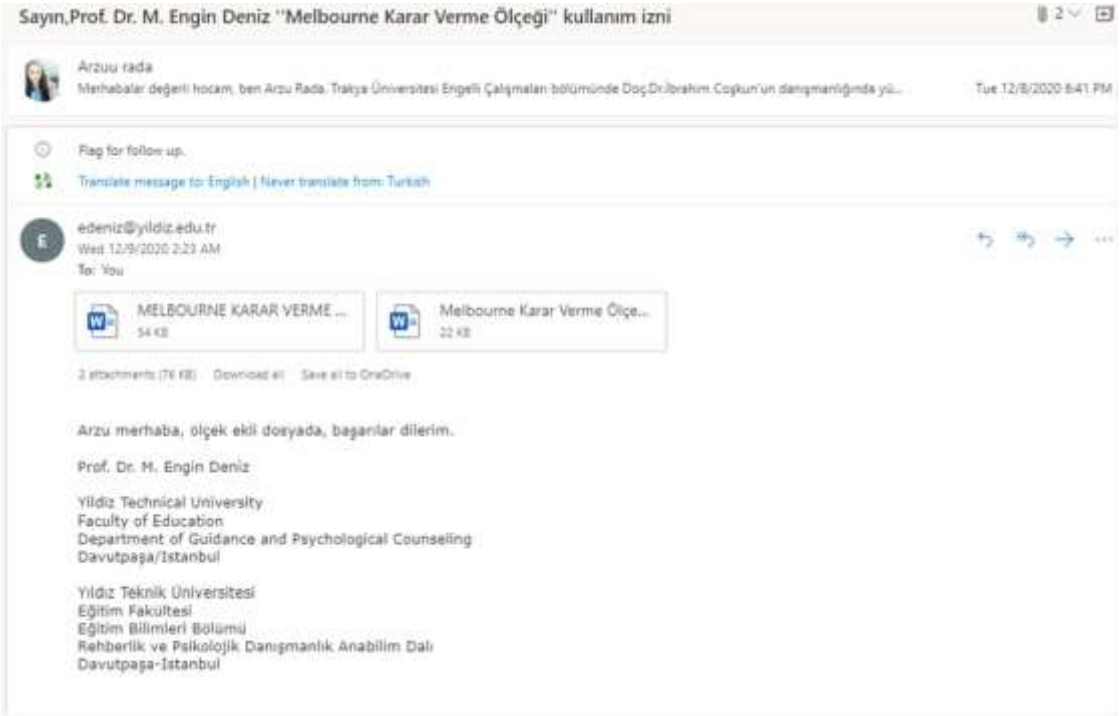
   -İşitme Yetersizliği

-Özel Öğrenme Güçlülüğü

-Dil Konuşma Güçlülüğü

-Atipik Otizm Yaygın Gelişimsel Bozukluk

-Otizim

Sayın,Prof. Dr. M. Engin Deniz "Melbourne Karar Verme Ölçeği" kullanım izni

Arzuu rada
Merhabalar değerli hocam, ben Arzu Rada. Trakya Üniversitesi Engelli Çalışmaları bölümünde Doç.Dr.İbrahim Coşkun'un danışmanlığında yü... Tue 12/8/2020 8:41 PM

Flag for follow up.

Translate message to: English | Never translate from: Turkish

edeniz@yildiz.edu.tr
Wed 12/9/2020 2:23 AM
To: You

MELBOURNE KARAR VERME ...
54 KB

Melbourne Karar Verme Ölçe...
22 KB

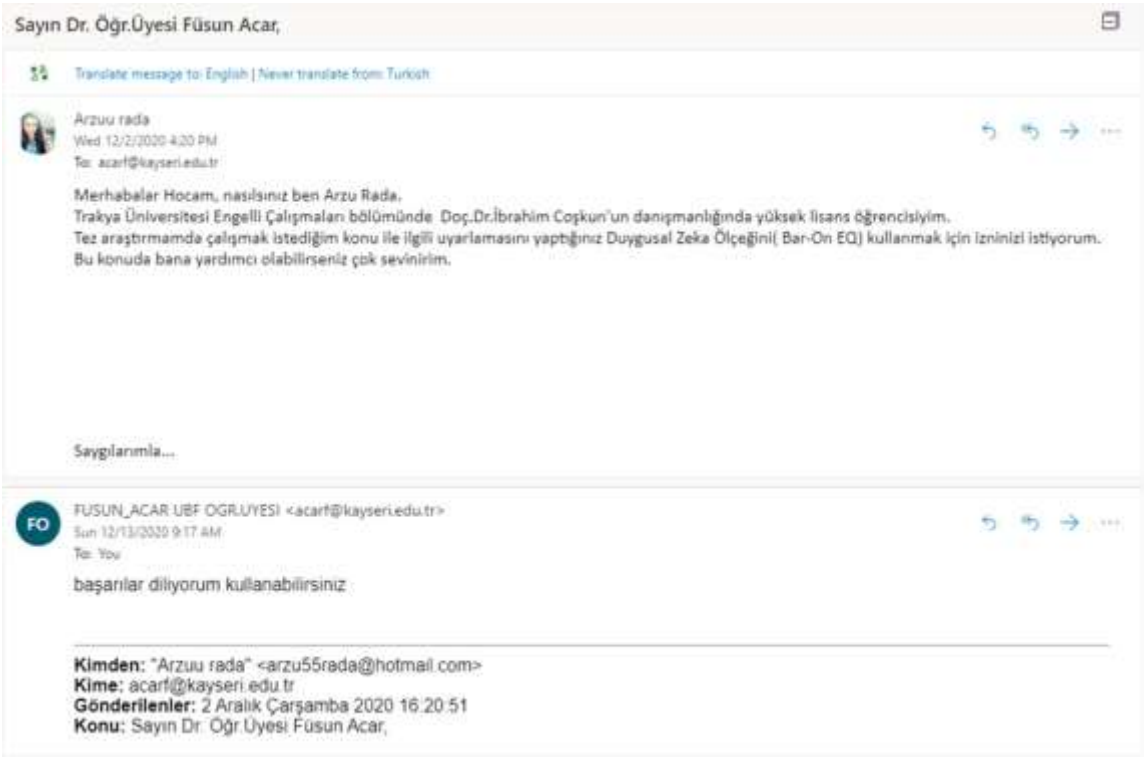
2 attachments (76 KB) Download all Save all to OneDrive

Arzu merhaba, ölçek ekli dosyada, başarılar dilerim.

Prof. Dr. M. Engin Deniz

Yildiz Technical University
Faculty of Education
Department of Guidance and Psychological Counseling
Davutpaşa/Istanbul

Yıldız Teknik Üniversitesi
Eğitim Fakültesi
Eğitim Bilimleri Bölümü
Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Anabilim Dalı
Davutpaşa-İstanbul

Sayın Dr. Öğr.Üyesi Füsun Acar,

Translate message to: English | Never translate from: Turkish

Arzuu rada
Wed 12/2/2020 4:20 PM
To: acarf@kayseri.edu.tr

Merhabalar Hocam, nasılsınız ben Arzu Rada.
Trakya Üniversitesi Engelli Çalışmaları bölümünde Doç.Dr.İbrahim Coşkun'un danışmanlığında yüksek lisans öğrencisiyim.
Tez araştırmamda çalışmak istediğim konu ile ilgili uyarlamasını yaptığınız Duygusal Zeka Ölçeğini(Bar-On EQ) kullanmak için izninizi istiyorum.
Bu konuda bana yardımcı olabilirseniz çok sevinirim.

Saygılarımla...

FO

FUSUN_ACAR UBF OGR.UYESI <acarf@kayseri.edu.tr>
Sun 12/13/2020 9:17 AM
To: You

başarılar diliyorum kullanabilirsiniz

Kimden: "Arzuu rada" <arzu55rada@hotmail.com>
Kime: acarf@kayseri.edu.tr
Gönderilenler: 2 Aralık Çarşamba 2020 16:20:51
Konu: Sayın Dr. Öğr.Üyesi Füsun Acar,

"Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği"kullanım izni

HA

haluk arkar <haluk.arkar@ege.edu.tr>
16.12.2020 Cum 10:10
Kime: Siz

Çok Boyutlu Algılanan Sosyal ...
10 KB

Sayın Arzu RADA,
Çokboyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeğini çalışmanızda kullanabilirsiniz. Ölçeği ve puanlamasını aşağıdaki kaynakta bulabilirsiniz. Başarılar dilerim.
Prof. Dr. Haluk Arkar
Eker, D., H. Arkar ve H. Yaldız, "Çok boyutlu algılanan sosyal destek ölçeğinin gözden geçirilmiş formunun faktör yapısı, geçerlik ve güvenirliği",Türk Psikiyatri Dergisi, 12, 17-25 (2001).

Kimden: " Arzu RADA " <arzu55rada@hotmail.com>
Kime: "haluk arkar" <haluk.arkar@ege.edu.tr>
Gönderilenler: 11 Aralık Cuma 2020 10:40:58
Konu: "Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği"kullanım izni